

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ ve SANATLARI ANABİLİM DALI

TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI

**YUNANİSTANLI DİVAN ŞAİRLERİ:
BİYOGRAFİK İNCELEME**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Amet MOLLA MEMET

BURSA 2016

T. C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ ve SANATLARI ANABİLİM DALI

TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI

**YUNANİSTANLI DİVAN ŞAİRLERİ: BİYOGRAFİK
İNCELEME**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Amet MOLLA MEMET

Danışman:

Prof.Dr. Bilal KEMİKLİ

BURSA 2016

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

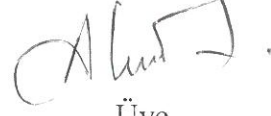
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk-İslam Edebiyatı Bilim Dalı'nda 701222014 numaralı Amet Molla Memet'in hazırladığı "Yunanistanlı Divan Şairleri: Biyografik İnceleme" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 04/01/2016 Pazartesi günü 12:30 - 13:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının ...başarılı..... (başarılı/başarısız) olduğuna.....oybirliği.....(oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

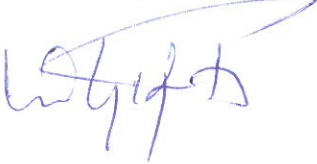

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav
Komisyonu Başkanı)
Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Uludağ Üniversitesi

Üye
Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan AKÇAY
Uludağ Üniversitesi

Üye
Yrd. Doç. Dr. Mehdin ÇİFTÇİ
Dumlupınar Üniversitesi

04/01/ 2016

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Amet MOLLA MEMET
Üniversite: Uludağ Üniversitesi
Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları
Bilim Dalı: Türk İslam Edebiyatı
Tezin Niteliği: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı: XII + 155
Mezuniyet Tarihi: ... / ... / 20...
Tez Danışman(lar)ı: Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

YUNANİSTANLI DİVAN ŞAİRLERİ: BİYOGRAFİK İNCELEME

Klasik Türk Edebiyatının gelişmesinde Rumelili şairlerin katkıları büyüktür. Günümüzde pek çok ülkeyi kapsayan Rumeli coğrafyası, Yunanistan'ı da içine almaktadır. Beş asır Osmanlı hâkimiyetinde kalan ve önemli kültür merkezi konumunda şehirlere sahip olan bölgeden yüzü aşkın divan şairi yetişmiştir. Bu tezde, XV. ve XIX. yüzyıllar arasında yaşamış, tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda bulunan şairlerin hayatları kısaca ele alınmıştır.

Şairler yaşadıkları yüzyıllar içerisinde değerlendirilerek dönemsel ayrıma gidilmiş; biyografileri ve telif ettikleri eserler tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca tevellüdü başka yer olup bilvesile bölgeye gelen ve orada medfun olan şairler de gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Yunanistan, divan şairi, biyografi, inceleme.

ABSTRACT

Name and Surname: Amet MOLLA MEMET
University: Uludağ University
Institution: Social Science Institution
Field: History of Islam and Islamic Arts
Branch: Turkish Islamic Literature
Degree Awarded: Master
Page Number: XII + 155
Degree Date: ... / ... / 20...
Supervisor (s): Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

GREEK DIVAN POETS: BIOGRAPHICAL EXAMINATION

It is obvious that the poets coming from Rumeli contribute to the Classical Turkish Literature. In this time, the region of Rumeli has so many countries including Greece. This region was governed by Ottoman Empire for five centuries. In this region there are so many cities known as cultural centers and there was a more than a hundred poets grew up. This thesis examines the lives of these poets who lived between 15th -19 th centuries. For this purpose it was used tezkires and biographies.

These biographies and works were evaluated according the centuries in which the poets lived. There are also some poets who were born in different region but came to Rumeli region with different reasons, lived and buried here. This thesis also provides with some information about these poets.

Key Words:

Greece, divan poet, biography, examination.

ÖNSÖZ

Kültür tarihimizin sonraki nesillere aktarılmasında biyografik eserler mühim bir yere sahiptir. Bunlar ihtiva ettiği konulara göre, bazen tabakât, bazen menâkıbnâme, bazen de tezkire gibi isimler alarak, çağımıza ışık tutan şair, âlim, arif ve sanatkârlarımızla bizleri buluşturup, tanıştırmıştır.

İlk şairler tezkiresi XV. yüzyılda Ali Şir Nevâî tarafından kaleme alınmış olup, XX. yüzyılda son tezkire olarak kabul edilen Fatin Davut'un "Hâtimetü'l-Eş'âr" isimli eserine kadar 30 civarında tezkire yazılmıştır. Ekserisinin yazarı yaşadığı döneme kadar Memâlik-i Osmâniye'de zuhur eden şuarayı cem etmiş olmasına rağmen, bir kısmı belli tarikata müntesip olanları ve bir kısmı da belli şehirlerden neş'et etmiş olanları barındırmaktadır. Ayrıca "Osmanlı Müellifleri", "Sicill-i Osmânî" ve "Şakâik-i Nu'mâniye ve Zeyilleri" gibi eserler de devlet adamları, ulema ve mutasavvıfları kaydetmesinin yanında şairlere de ayrı bölümlerde yer vermişlerdir.

Zikrolunan âsâr içerisinde Rumeli kökenli şairler önemli bir yer tutmaktadır. Hazırladığımız bu tezimizde ise, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açılan kapısı olan günümüz Yunanistan sınırları içerisinde doğan ve başka yerde doğmasına rağmen bilvesile bölgeyi yurt edinen ve burada medfun olan şairlerin tespitine gayret edilmiştir. Ayrıca telif ettikleri eserler belirtilmiş; yüksek lisans, doktora tezi veya kitap olarak hazırlanmış olanlar, "kim tarafından, nerede ve hangi tarihte" olduğu gösterilip, üzerinde her hangi bir çalışılma yapılmayanların ise, yazma yahut matbu olarak hangi kütüphanede bulunduğuna işaret edilmiştir.

Şimdiye kadar bu çapta bir inceleme yapılmış değildir. Var olanlar makale düzeyinde olup, dönemsel, bölgesel yahut belli bir kitleyi ele alır vaziyettedir (Kaynaklardaki makalelere bakınız).

Kadim medeniyetimizin ses bayrakları olan şairler ve içinden çıktıkları kültür merkezleri araştırılıp tanındıkça nice güzel çalışmaların meydana geleceği muhakkaktır.

"Yunanistanlı Divan Şairleri: Biyografik İnceleme" isimli tezimizin tespitinde, gelişmesinde ve nihayetlenmesinde mühim katkıları olan danışman hocam sayın Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ Bey'e en kalbî şükranlarımı sunarım. Lisans ve yüksek lisans tahsilimde maddî imkân sağlayan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin muhtelif

kurumlarına da teşekkürü bir borç bilirim. Hususen fikirleri ve moral katkılarını sunan cümle ahbâb u yârânıma, tezimizi okuma zahmetinde bulunan Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlilerinden sayın Olcay Kocatürk'e, feyzyâb olduğum Bursa'nın gönül erlerine ve bu yaşıma kadar her zaman arkamda duran, madden ve mânen hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen aileme gönülden muhabbet ve şükranlarımı arz ederim. Gayret bizden muvaffakiyet Hz. Hak'tandır.

Amet MOLLA MEMET

Bursa 2015

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ YUNANİSTAN SINIRLARI İÇİNDE DOĞAN DİVAN ŞAİRLERİ

1.YÜZYILLARA GÖRE GÜNÜMÜZ YUNANİSTAN SINIRLARI İÇERİSİNDE DOĞAN DİVAN ŞAİRLERİ:	4
1.1. XV. Yüzyıl:.....	4
HASAN	4
KANDÎ	6
NİYÂZÎ	6
1.2. XVI. Yüzyıl:	7
ÂGEHÎ	7
BAHÂRÎ	9
BAHTÎ	10
BÂLÎ	10
CİVÂNÎ.....	11
CEVHERÎ	12
GARÂMÎ	13
GARÎBÎ	13
GÜNÂHÎ	15
HÂFİZ.....	16
HAYÂLÎ	16
HAYRETÎ	18
HİLMÎ	19
HÜSEYNÎ	19
İLÂHÎ.....	21

KEBİRÎ	21
LAYİHÎ	23
MAKÂMÎ	24
MÂNEVÎ	25
MUHÎTÎ	25
NECÂHÎ	27
NİSÂRÎ	27
NİYÂZÎ	28
RÂZÎ	29
SÂ'İLÎ	30
SELMÂN	31
SELMÂN	32
SİRRÎ	32
SUN'Î	33
SÜHÂYÎ	33
ŞÂNÎ	34
TÂBÎ	35
USÛLÎ	35
VASFÎ	37
VASFÎ	37
VÂSÎ	38
VEDÂYÎ	38
YUSUF-I SÎNEÇÂK	39
ZEYNÎ	40
ZÎNETÎ	41
1.3.XVII. Yüzyıl:	42
ADNÎ	42
AHMED	43
ÂLÎ	43
ÂRİFÎ	44
BEYÂZÎ	45
DERÛNÎ	45
DÜRRÎ	46
ES'AD	46
HASAN ÇELEBÎ	47
HATMÎ	48
MUÎN	49
NAZÎF	50
NECÎB	51
NİZÂMÎ	51
RAGÎB	51
RAHMETÎ	52
RÂZÎ	53

SÂFÎ.....	54
SÂFÎ.....	55
TABÎ.....	55
VELÎ.....	56
YÜMNÎ.....	56
1.4.XVIII. Yüzyıl:	57
AHMED.....	57
AHMEDPAŞA.....	58
BELİĞ.....	59
CEZBÎ.....	60
EMÎN.....	61
ES'AD.....	62
MUHLİS.....	64
NÂKİD.....	65
NÂŞİD.....	66
RÂMİZ.....	67
RÂTİB.....	68
RESMÎ.....	69
RESMÎ.....	71
RÜŞDÎ.....	73
SEMÂHAT.....	74
SEZÂÎ.....	75
ŞEYHÎ.....	76
VECDÎ.....	77
ZÜHDÎ.....	78
1.5.XIX. Yüzyıl:	78
AVNÎ.....	78
BEHCET.....	80
FÂİK.....	81
FATİN.....	82
FEHMÎ.....	84
HAKKI İBRAHİM (Yek-çeşm).....	85
HUSREV.....	86
İZZET.....	87
İZZET.....	88
İZZET EFENDİ.....	89
KÂZİM HÜSEYİN.....	91
KEMÂLEDDİN.....	92
LÜTFÎ.....	93
MÂHİR.....	94
MEŞHÜRÎ.....	95
MUHLİS.....	97
NÂMIK.....	98

NECÎB.....	99
NEVRES	100
RAHMÎ	102
RÂTİB.....	104
SABRÎ.....	105
SÂMÎ	106
SÂMÎ	107
ŞÂKİR.....	109

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN'DA MEDFUN DİVAN ŞAİRLERİ

1.YÜZYILLARA GÖRE YUNANİSTAN'DA MEDFUN DİVAN ŞAİRLERİ: .112	
1.1.XV.Yüzyıl:	113
İLÂHÎ.....	113
1.2.XVI. Yüzyıl:	115
ÂHÎ	115
ARŞÎ	117
HÂVERÎ.....	118
HAZÂNÎ	119
HIFZÎ	120
SÂFÎ.....	121
VAHYÎ.....	122
VEZNÎ.....	123
1.3.XVII. Yüzyıl:	124
ABDÎ.....	124
AŞKÎ	125
AZİZÎ	125
FAHRÎ.....	126
NİYÂZÎ.....	126
VECDÎ	129
ZÂKİRÎ	130
1.4.XVIII. Yüzyıl:	130
ÂNÎ	130
ÇÂRESİZ	131
FÂHİR.....	132
HASÎB.....	133
HÂTEM	133
KÂMİL	135
RÂMÎ	136

ZARÎF	137
SONUÇ	139
EKLER	140
KAYNAKLAR	145
ÖZGEÇMİŞ	155

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
age	Adı Geçen Eser
agm	Adı Geçen Makale
agmd	Adı Geçen Madde
agt	Adı Geçen Tez
Arş.	Arşiv
bkz.	Bakınız
Bl.	Bölüm
C.	Cilt
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Ens.	Enstitü
h.	Hicrî
Ef.	Efendi
Haz.	Hazırlayan
Ktp.	Kütüphane
m.	Miladî
md.	Madde
Nu.	Numara
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan sayfaya
TDEA	Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
Üni.	Üniversite
v.dğr.	Ve Diğerleri
Yay.	Yayımları

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatında Rumelili şairler şüphesiz mühim bir yere sahiptir. Bu çalışmada Rumeli coğrafyasında yer alan ve beş asır Osmanlı idaresinde kalan Yunanistan sınırları içerisinde doğmuş ve bilvesile bölgeye gelip orada medfun şairler, vefat ettikleri tarih esas alınarak, kronolojik olarak taksim edilip biyografileri incelenmiştir.

Yunanistan sahasında bu genişlikte bir çalışma ilk olma özelliğini taşımaktadır. Günümüze kadar ortaya konulanlar makale düzeyinde olup; bölgesel, dönemsel ve belli bir zümreye ait şuarayı kapsayıcı mahiyettedir. Yüksek lisans ve doktora düzeyindeki tahkikler ise, şahıs ve eseri üzerinedir. Bu tezde, mevcut araştırmaların aksine şairler yüzyıllar içerisinde gösterilmiş, biyografik kaynaklardan alınan bilgiler terkip edilerek, birbirini tekrar eden değil, en doğru olan ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kimi kaynaklarda verilen hatalı bilgilerin tashihi de yapılmıştır. Varlığından bahsedilen lakin durumuna değinilmeyen eserler hakkında da malumat verilmiştir.

İncelemede kılavuz olarak alınan kitap, komisyonun hazırladığı “Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü”dür. Buradan hareketle tüm tezkireler taranarak konumuz dâhiline giren şairler fişlenmiştir. Ayrıca “Osmanlı Müellifleri”, “Sefîne-i Evliya”, “Sicill-i Osmânî” ve “Şakâik-i Nu’mâniye ve Zeyilleri” de gözden geçirilerek bilgi düzeyinin sağlamlığı sağlanmıştır. İlgili makale, kitap ve tezlere de başvurulmuştur. Birçok tezkirenin temininde Kültür Bakanlığı’nın e-yayımlarından, tezlerin temininde YÖK tezler veri tabanından istifade edilmiş, yazma eserlerin tespitinde de “yazmalar.gov.tr” adresinden ve İSAM yazmalar veri tabanından taramalar yapılmıştır. Çalışmaya alınan şairlerin bir kısmı da tezkirelerde bulunmamaktadır. Yukarıda ismi geçen eserlerin incelenmesiyle ulaşılan isimler, çalışmaya ayrı bir hususiyet kazandırmaktadır. Pek tabiidir ki, kaynaklarda her şair hakkında aynı derecede bilgi mevcut değildir. Bu sebeple kimilerine dair birkaç cümle ile yetinilmiştir. Klasik tezkire üslûbunda şairin mahlası başlık olarak kullanılıp; hayatını içeren kısımlar ise, sırasıyla: doğduğu şehir (parantez içinde bugünkü Yunanca ismi ile), ismi, babası, varsa lakabı, ders gördüğü hocaları, müntesip olduğu tarikat, bulunduğu görev, seyahatleri, vefat ettiği yer, edebî şahsiyeti, eserleri

kaydedilmiş, son olarak da şiirinden örnek verilerek düzenlenmiştir. Sözü edilen eserler ilmî bir çalışmaya konu olmuş ise dipnotlarda “kim tarafından, nerede ve hangi tarihte” yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca araştırılmayanların da “hangi kütüphane, bölüm ve numarada” bulunduğu işaret edilmiştir.

İki bölümden oluşan tezin birinci kısmında, Yunanistan sınırları içerisinde doğan şairler incelenmiştir. İlk olarak tablo hâlinde hangi şehirden kaç şairin yetiştiği gösterilmiş, ardından ölüm tarihleri esas alınarak yüzyıllara bölünmüş alt başlıklarda şairlerin şiirleriyle beraber biyografileri yazılmıştır. İkinci bölümde ise Yunanistan sınırlarında doğmayan lakin görev, sürgün vs. gibi muhtelif sebeplerle bölgeye gelenler ele alınmıştır. Yine tablo hâlinde hangi şehirden hangi şehire kaç şairin geldiği gösterilip, yüzyıllar hâlindeki bölümlerde, şiirleriyle beraber biyografileri sunulmuştur. Ekler kısmında oluşturulan tablolarda ise öz bilgiler net olarak bir araya getirilmiştir. Edebiyat ve kültür coğrafyamıza, Rumeli’ye dair tespitler içeren bu tez, Yunanistan sahasında çalışacaklara da büyük kolaylıklar sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ YUNANİSTAN SINIRLARI İÇİNDE DOĞAN DİVAN ŞAİRLERİ

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ YUNANİSTAN SINIRLARI İÇİNDE DOĞAN DİVAN ŞAİRLERİ

1. YÜZYILLARA GÖRE GÜNÜMÜZ YUNANİSTAN SINIRLARI İÇERİSİNDE DOĞAN DİVAN ŞAİRLERİ:

İlk defa XIV. yüzyılda Rumeli topraklarına giren ve beş asır günümüz Yunanistan sınırlarını hâkimiyetinde tutan Osmanlı Devleti, bölgenin Türkleşme ve İslamlaşmasının yanında sosyo-kültürel yapısının gelişmesine de vesile olmuştur. Fethettiği toprakları coğrafi genişlik olarak değil de bir vatan parçası olarak gören Osmanlı; iskân politikaları ile muhtelif alanlarda pek çok mühim şahsiyetin yetişeceği muhitlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Abdalan-ı Rum veya Gaziyan-ı Rum olarak isimlendirilen asker dervişler sayesinde muharebe meydanlarında muzafferiyet sağlanırken gönüllerin fethi de gerçekleşmiştir. Evrenoszâde Ahmet Bey'in daveti sonucu Yenice Vardar'a gelen Kütahyalı Abdullah İlahî ile bölgede hissedilir varlık gösteren tasavvuf düşüncesi, muhataplarını içine aldığı mistik iklim ile edebî şahsiyetlerin ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır.

Zaman içerisinde Devlet'in büyüyüp güçlenmesinden XIX. yüzyıl sonuna kadar, günümüz Yunanistan sınırları içerisinde kalan 29 farklı şehirden 109 şair yetişmiştir. Bu şairlerin 34 tanesi divan sahibidir. Ayrıca muhtelif alanlarda 30 farklı eser meydana getirmişlerdir. Aşağıdaki tabloda hangi şehirden kaç şair yetiştirdiği gösterilmiştir:

Tablo 1.

Anadolu	3
Aydonat	1
Dimetoka	1
Drama	3
Eğriboz	4
Florina	1

Golos	1
Gördüs	4
Gümölcine	1
İnebahtı	1
İzdin	1
Kandiye	2

Karaferye	6
Kavala	1
Kesriye	2
Meysûri	1
Midilli	2
Mora	4
Resmo	3
Rodos	2
Sakız	2

Selanik	13
Semadirek	1
Serez	17
Tırhala	4
Tripoliçe	2
Yanya	1
Yenice Vardar	16
Yenişehir Feneri	9
TOPLAM	109

Beş asırlık sürede en çok şair, 40 tane olmak üzere XVI. yüzyılda yetişmiştir. Yine bu dönemde 9 divan ve 9 muhtelif eser telif edilmiştir. Bu devri çokluğa göre sırasıyla: XIX. yüzyıl 25 şair, 10 divan, 1 divançe ve 16 muhtelif eser; XVII. yüzyıl 22 şair ve 6 divan; XVIII. yüzyıl 19 şair, 8 divan ve 5 muhtelif eser; XV. yüzyıl 3 şair ve 1 divan ile takip etmektedir. Çalışmanın devam eden kısmında bu şairler ve eserleri tanıtılmıştır.

1.1. XV. Yüzyıl:

HASAN (ö. XV. yy.)

Karaferye¹ (Veria)'de doğmuştur. İsmi mahlas olarak kullanan şair, kaynaklarda Baba Hasan ve Hasan-ı Rumî olarak da anılır. Derviş mizaçlı biri olan Hasan'a, tahsiline devam ettiği sırada tasavvufî neşve galip gelip abdallar zümresine dâhil olmuştur. II. Bâyezid devri (1481-1512) ortalarında dervişler arasında bulunduğu esnada bilinmeyen bir kişi tarafından öldürülmüştür.

Bir esere sahip olup olmadığı bilinmeyen Hasan'ın şiir tarzı beğenilmiştir.²

¹ Bıçakçı, İsmail, **Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri**, İSAR Yay. İstanbul 2003, s. 214; Sezen, Tahir, **Osmanlı Yer Adları**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay. Ankara 2006, s. 277; Tuğlacı, Pars, **Osmanlı Şehirleri**, Milliyet Yay. İstanbul 1985, s. 361.

² Edirneli Nazmî, **Mecma'u'n-Nezâ'ir**, Haz. M. Fatih Köksal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, 2012, s. 2756, [http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10721,edirneli-nazmi-mecmaun-ezairpdf.pdf?0\(04.04.2014\)](http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10721,edirneli-nazmi-mecmaun-ezairpdf.pdf?0(04.04.2014)); İpekten, Haluk v.dğr. **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 1988, s. 185; İsen, Mustafa, **Latîfî Tezkiresi**, Akçağ Yay. Ankara 1999, s. 217; Latîfî, **Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ**, Haz.

Mısr-ı hüsnünde ki güm kıldı gönül cân u seri

Şâm-ı zülfünde imiş aldı lebünden haberi

Haber-i firkat-i gülden ki kelâm itdi sabâ

Bülbülün lâle-sıfat kana boyandı cigeri

Cigeri gamzen okı deldi vü dilden geçübün

Cânuma oldı revân tutmadı sînem siperi

Siperi pâreleyüp tîrüne cânlar vireyin

Başta togarsa bu devlet güneşinün eseri

Eseri kılca belürmez belünün çün sanemâ

Ne ümîde tolanur işbu sa'âdet kemeri

Kemeri himmet ile belüne bağladılar

Ki kemer beste kul itdi sana şems ü kameri

Kameri bedr ü hilâl eyleyen ol Tanrı hakı

Hasanun hüsnüedür evvel ü âhir nazarı³

Rıdvân Canım, AKM Yay. Ankara 2000, s. 227; Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî**, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, C. I, Bizim Büro Yay. Ankara 2001, s. 195; Sehi Bey, **Heşt Behişt** Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yay. Ankara 1998 s. 171.

³ Edirmeli Nazmî, s. 2756.

KANDÎ (ö. XV. yy.)

Serez⁴ (Serres) doğumludur. Şekerci olduğu için bu mahlası kullanmıştır. Cem Sultan (1459-1495) şairlerindedir. Sultanla birlikte Avrupa'ya gitmiş ve orada vefat etmiştir. Şiirleri pek meşhur olmasada güzeldir. Cem Sultan'a nazireleri vardır.⁵

Kande kandum ey sanem cüllâb-ı la'lün kandine

Kim bana Kandî diyü bühtân idersün her nefes⁶

NİYÂZÎ (ö. XV. yy.)

Serez⁷ (Serres)'de doğmuştur. Latifî Bursalı olduğunu söyler. Yıldırım Bayezid dönemi şairlerindedir. Türkçe ve Farsça pek çok gazeli ve kasidesi ile padişaha sunduğu *Divan*'ı vardır. Timur ile girişilen harp sonrası *Divan*'ı kaybolmuştur. Ahmet Paşa, Niyâzî'nin birçok kasidesine nazire yazmıştır.⁸

Zülfün gicesinden başuma gün toga yârâ

Tahkîk ise ger nûktetü'l-leyletü hublâ

Âhû-yı felek çarh pelenginden emîndür

Bebr-i alemün sâyesini ideli melcâ

⁴ Balta, Evaggelia (2009), “Serez”, TDV İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁵ İpekten, v.dğr. **age**, s. 243; İsen, **age**, s. 254; Latifî, s. 449; Sehi Bey, s. 175; Tuman, C. II, s. 821.

⁶ Latifî, s. 450.

⁷ Balta, “agmd”, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁸ Çeltik, Halil, **Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası**, Kurgan Edebiyat Yay. Ankara 2013, s. 103; İpekten, v.dğr. **age**, s. 348; Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan-Eyduran, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, Ankara 2009, s. 394, [http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10739,tsmetinbpdf.pdf?0\(13.12.2012\)](http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10739,tsmetinbpdf.pdf?0(13.12.2012)); Tuman, C. II, s. 1128.

Âhû-yı felek gördi seher şîr-i livânı

Hûn-ı cigerinden dem-i subh oldu dem illâ⁹

1.2. XVI. Yüzyıl:

ÂGEHÎ (ö. h. 985 / m.1577)

Vardar Yenicesi¹⁰ (Giannitsa)'nde doğmuştur. İsmi Mansur'dur. Mekke kadılığında emekli, Hoca Kaynı namıyla meşhur Mehmed Efendi'den mülâzım olmuştur. Müderrislik ve kadılık yapmıştır. Kadılıktan azledilmişken İstanbul'da vefat etmiştir.

Hayatının bir döneminde bir gemici dilberine âşık olmuş, bu sebeple gemiciliğe başlayıp Kaptan Piyâle Paşa ile donanmada bulunmuştur. Âgehî, denizcilik terimlerinden oluşan bir kaside (Şütür Kasidesi)¹¹ de kaleme almıştır. Âgehî'nin başlattığı bu ifade tarzı birçok şairi tahmis ve nazîre yazmaya teşvik ederek kısa süreli de olsa bir edebiyat cereyanına vesile olmuştur. Tanınan ve beğenilen bir şair olmasına rağmen divanı bulunmamaktadır. Şairin şiirleri mecmualar kanalıyla günümüze taşınmıştır. Şiirlerinin en bariz özelliği lirik ve rindane söylenmiş olmalarıdır.¹²

Çekdirüp firkateni bizden ırag oldun sen

Bahr-ı firkatde nice fırtınalar çekdüm ben

⁹ Kınalızâde, C. II, s. 394.

¹⁰ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, Machiel (2013), “**Yenice-i Vardar**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹¹ Pektaş, Mehmet; Ünal, Mehmet, “**Âgehî'nin Şütür Kasidesi**”, Turkish Studies, Sayı 8/1, Ankara 2013, ss. 2165-2177.

¹² Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ**, Haz. Süleyman Solmaz, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, Denizli 2009, s. 98, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78461/ahdi---gulsen-i-suara.html>(13.12.2012); Aşık Çelebi, **Meşâ'irü's-Şuarâ**, Haz. Filiz Kılıç C. I, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay. İstanbul 2010, s. 351; Beyânî, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan Eydurhan, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, Ankara 2008, s. 19, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78462/beyani---tezkiretus-suara.html>(13.12.2012); Ekinci, Ramazan, “**Osmanlı Kültür Merkezlerinden Vardar Yenicesi Ve Tezkirelere Göre Vardar Yenice Şairler**”, Turkish Studies, Sayı 7/4, Ankara 2012, ss. 1664-1679, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1665066167_EkinciRamazan_S-1663-1679.pdf(21.08.2015); İpekten, vd, **age**, s. 13; Kınalızâde, C. I, s. 137; Mehmet Süreyya, **Sicill-i Osmanî**, Haz. Nuri Akbayar, C. I, Tarih Vakfı Yurt Yay. İstanbul 1996, s. 144; Tuman, C. I, s. 82.

Barbariçen siyeh atlasdan olaldan cânâ

Gemici neftilerin âşık-ı zâr itdün sen

Seyr iden yüzünü deryâda irişür Hızır'a

Kadre ugrar seni bir kerre kadırgada gören

Bahr-ı ışk içre yürürsem n'ola yelken torıda

Bir harâmî bakıcı yâre esîr oldum ben

Alamargayla yûri yog ise yil yelkende

Çünkü âşık olımazsın hele bâri yelten

Geldi çatdı dil ü cân zevrakına derd ü belâ

Bizi çignetmege bu fülk-i felek dutdı dümen

İtmek ister isen eger bâg-ı cihânda manca

Amel ü zühd kumanyasını vâfir yüklen

Orsa varsan çıkamazsın poca gitsen girdâb

Nice kullansan atar karaya bu keştî-i ten

Bahr-ı ışk içre olan âşıkâ pend ey nâsih

Karadan âlet onarmak gibidür gen yakadan

Kelimâtum dür-i deryâ-yı hakikat anlar

Bahr-ı ma'nâda şinâverlik iden ehl-i suhen

Olsa deryâ kumî mikdârı kayırmaz derdün
Sâ'âtî var geçer ey Âgehî sabr it katlan¹³

BAHÂRÎ (ö. h.958 / m.1551)

İsmi Ali'dir. Latîfî'ye göre Prizren'de, diğer kaynaklara göre Tırhala¹⁴ (Trikala)'da doğmuştur. Seydî Çelebi'den mülâzım olmuştur. Edirne ve Karaferye'de müderrislik yaptıktan sonra Dülbendzâde Kâsım Paşa gibi ekâbirin çocuklarına hocalık yapmış, ardından kadılık görevine geçerek Edirne'de vefat etmiştir.

Önceleri Kemâlî mahlasını kullanan Bahârî, tarih düşürmede usta bir şairdi. *Yusuf u Züleyha* mesnevisi ve *Divan*'ı olduğu kaynaklarda belirtilmesine rağmen nüshası mevcut değildir.¹⁵

Âh kim sırr-ı gamum düşdi rakîbün diline
Korkarum fâş ola esrâr-ı nihânüm biline

Ne kadar bârid ü sengîn-dil ise zâhid-i huşk
Âşık-ı sûhtenün döymeye tâb-ı diline

Ey Bahârî mey ü mahbûb ola sebze vü âb
Kangı kâfir ola meyl eylemeye Rûmiline¹⁶

¹³ Âşık Çelebi, C. I, s. 434

¹⁴ Bıçakçı, *age*, s. 375; Kiel, Machiel (2012), "Tırhala", *DİA*, C. XLI, ss. 114-116; Sezen, *age*, s. 488; Tuğlacı, *age*, s. 398.

¹⁵ Âşık Çelebi, C. I, s. 434; Beyânî, C. II, s. 33; İpekten, v.dğr. *age*, s. 62; İsen, *age*, s. 127; Kınalızâde, C. I, s. 183; Latîfî, s. 192; Tuman, C. I, s. 108; Sehi Bey, s. 221.

¹⁶ Kınalızâde, C. I, s. 183.

BAHTÎ (ö. XVI. yy.)

Mora'daki İzdin kasabasında doğmuştur. Üç dilde şiir yazmaya muktedir değerli şairlerdendir. *Divan*'ı, *Münşeat Mecmuası*¹⁷ ve *Tuhfetü'l-efkâr der-cevâb-ı deryâ-yı ebrâr*¹⁸ isimli 150 beyitlik bir manzumesi vardır. Vefat tarihi bilinmeyip manzumesini 989/1581 tarihinde yazdığına işaretle bu döneme alınmıştır.¹⁹

Ne raht ve baht dâret ne dirahtî

Enîs-i sıdk u safâ âvâre Bahtî²⁰

BÂLÎ (ö. XVI. yy.)

Göllü Kesriye²¹ (Kastoria) şehrinde dünyaya gelmiştir. Tımar sahibi şairlerdendir. Farsça ile beraber pek çok ilmi tekmil etmiştir. Şiiri de güçlü olan Bâlî maalesef döneminin şairleri kadar meşhur değildir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethi (1516-1518) sırasında vefat etmiştir.²²

Bâgun güli vü sünbülü serv ü benefşesi

Yâri gelür diyü kodılar gözci nergisi

Aldı haber sabâdan ü döndi göz eyledi

Ya'nî gelür o gözleri âhû kesün sesi

¹⁷ Osmanlı Müellifleri'nde Divan ve Münşeat'ı olduğu söylense de bir bilgiye ulaşılammıştır.

¹⁸ Nuruosmaniye Yazma Eserler Ktp. Nu. Nk 4279.

¹⁹ Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Haz. A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, C. II, Meral Yay. İstanbul 1972, s. 50; Tuman, C. I, s. 92.

²⁰ Mehmet Tahir, **age**, s. 51.

²¹ Bıçakçı, **age**, s. 233; Sezen, **age**, s. 301; Tuğlacı, **age**, s. 364.

²² Ahdî, C. II, s. 115; Beyânî, C. II, s. 31; İpekten, v.dğr. **age**, s. 67; İsen, **age**, s. 127; Kınalızâde, C. I, s. 172; Latîfi, s. 185; Tuman, C. I, s. 87.

Müştak imiş benefşe ki pâyuna yüz süre

Miskînün uymuş çemen içinde sinmesi

Bâlî nice halâs ola kaplân-ı ışkdan

Çünkü irişdi tenden öte câna pençesi²³

CIVÂNÎ (ö. XVI. yy.)

Tırhala²⁴ (Trikala)'da doğmuştur. Babası kadı olduğu için Kadızâde namıyla tanınmıştır. Kemal Paşazâde'den mülâzım olup pek çok yerde kadılık yapmış ve Vize kadısı iken vefat etmiştir.

Latifeleri ile tanınan Civânî, Kili'de kadı olduğu dönemde bir gazel söylemiş ve ardınca gelen pek çok kadı bu gazele nazireler yazmıştır.²⁵ O gazel şöyledir:

Kankı hûbun ki cemâl ü hüsn içinde ânı yok

Ehl-i hüsn olanlar içinde tutarlar anı yok

Gonçeye ol la'l dür-pûşî niçe teşbîh idem

Gonçe ancak bir dehendür kim anun dendânı yok

Şol gönül ki anda şevk ü ışkdan yokdur eser

Bir harâb-âbâda benzer ki anun sultânı yok

²³ Kınalızâde, C. I, s. 172.

²⁴ Bıçakçı, *age*, s. 375; Kiel, "agmd", *DİA*, C. XLI, ss. 114-116; Sezen, *age*, s. 488; Tuğlacı, *age*, s. 398.

²⁵ Âşık Çelebi, C. I, s. 495; İpekten, v.dğr. *age*, s. 93; Kınalızâde, C. I, s. 221; Mehmet Süreyya, *age*, C. II, s. 398; Tuman, C. I, s. 164.

Âşık olan şem'den görmek gerekdür yanmagı
Yüregi yanar yaşı akar velî efgânı yok

Defter ü dîvâna sıgmaz kankı birin diyeyüm
Mihnet ü derdün Civânî haddi yok pâyânı yok²⁶

CEVHERÎ (ö. h.999 / m.1591)

Karaferye²⁷ (Veria) şehrinde doğmuştur. İsmi İsa Yemin'dir. Öğrenimini tamamladıktan sonra Perviz Efendi'den mülâzım olmuştur. Çeşitli şehirlerde müderrislik ve kadılık yaptıktan sonra Dimetoka kadısı iken vefat etmiştir.

Kaynaklar şiirini latif ve makbul, kendisini hoş sohbet ve derviş meşreb birisi olarak tanımlar.²⁸

Gelmege hergiz hilâf anlanmaz idi yârdan
Dostlar ammâ geçilmez n'eylesün agyârdan

Hâr hârundan meh-i dîvâne her ay başına
Dırnagını kana gark eyler kaşına kaşına

Tıfldur diyü yetîm-i eşki gâfil çağlaman
Katı çok başludur anun bakmanuz az yaşına²⁹

²⁶ Âşık Çelebi, C. I, s. 495.

²⁷ Bıçakçı, **age**, s. 214; Sezen, **age**, s. 277; Tuğlacı, **age**, s. 361.

²⁸ Âşık Çelebi, C. I, s. 501; Beyânî, C. II, s. 44; İpekten, v.dğr. **age**, s. 91; Kınalızâde, C. I, s. 225; Tuman, C. I, s. 167.

²⁹ Kınalızâde, C. I, s. 225.

GARÂMÎ (ö. XVI. yy.)

Karaferye³⁰ (Veria) şehrinde doğmuştur. İsmi Mehmet'tir. Eğitimi tamamlandıktan sonra Leyszâde'den mülâzım olmuş, muhtelif Rumeli kasabalarında kadılık yapmıştır. Tanbur üstadı, büyük bir musikişinâs olan şairin kendi icadı olan bir saz da mevcuttur. Remil ilmine de hâkim olan Garâmî, şiirlerini sâde bir üslupla yazmıştır.³¹ *Divan* sahibidir.³²

Diler isen ki dile cevri idersin nâz öğren

Haz olunsun der isen çok da degül az öğren

Göz kulağ ol güzelim dinle dehânın haberin

Sırr-ı aşkında bugün gizlice bir râz öğren

Nice olur merhamet âşika bilmem derisen

Gel begim mihr-i vefâ âyetini yaz öğren

Gayre dem-sâz oluban hem-nefes olmaksansa

Gel Garâmî'yle ye iç şi'yle sâz öğren³³

GARÎBÎ (ö. h.954 / m.1547)

YeniceVardar³⁴ (Giannitsa)'da doğmuştur. İsmi Muhammet'tir. Defterdar Mehmet Çelebi'nin oğlu olduğundan Defterdarzâde namıyla da tanınmıştır.

³⁰ Bıçakçı, *age*, s. 214; Sezen, *age*, s. 277; Tuğlacı, *age*, s. 361.

³¹ Âşık Çelebi, C. III, s. 1625; Beyânî, C. II, s. 137; Erdemir, Avni, *Musikişinas Divan Şairleri*, Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı Yay. Ankara 1999, s. 169; İpekten, v.dğr. *age*, s. 157; Kınalızâde, C. II, s. 132; Sehi Bey, s. 242; Tuman, C. II, s. 726.

³² British Museum (İngiltere Ulusal Kütüphanesi), Nu. Or.1148, http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=91934 (10.08.2015).

³³ Erdemir, *age*, s. 170.

Hemşehrisi Şair Usûlî vesilesiyle Gülşenîliğe giren Garibî, bilahare Yusuf Sineçak'ın dervişi olup Mevlevîliğe geçmiştir. Konya Mevlevîhanesi'ne gidip çile çıkarmıştır. Coşkun bir mizaca sahip olan şair, epey şehirler dolaşmış, bir müddet Bursa'da Âşık Çelebi'nin yanında da kalmıştır. İstanbul'da bulunduğu sırada vefat etmiştir.³⁵

Kaynaklar kendini garip mânâlar bulmada usta olarak tanımlar. Ayrıca gazel, kaside ve mesnevi nazım biçiminde de mahirdir. Âşık Çelebi: “*Eger ecelden âmânî ve hayâtdan bir mikdâr zemânî olaydı andan çok âsâr zuhûr iderdi ve niçe sudûrun sînesinde dâg-ı hasret koyacak eş'âr sudûr iderdi*” der.³⁶

Olur güm cân u dil n'iderse cismüm nâ-gehân âteş

Varır yağmâya nakdi kanda yaksa bir dükkân âteş

Du'âlar okıyup her dem üfürmen def'-i söz için

Ki zîrâ şu'ledâr olur nefesle her zemân âteş

Ruhunla ârızun gün gibi bir yirden togar bir gün

Ne hikmetdür bu kim âb ile olmuş tev-emân âteş

Sipih ü mihri zulmet tutdı sanman tâs-bâz-ı mihr

Siyeh cübbe içinde tâs ile eyler nihân âteş

³⁴ Bıçakçı, **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, *DİA*, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

³⁵ Ahdî, C. II, s. 240; Âşık Çelebi, C. III, s. 1633; Ekinci, “**agm**” s. 1668; Esrar Dede, **Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, Haz. İlhan Genç, AKM Yay. Ankara 2000, s. 406; İsen, **age**, s. 182; İpekten, v.dğr. **age**, s. 158; Kınalızâde, C. II, s. 132; Latîfi, s. 409; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 545; Sehi Bey, s. 208; Tuman, C. II, s. 728.

³⁶ Âşık Çelebi, C. III, s. 1633.

Gelüp gönlüm alup bir lahza ârâm itmedin gitdi
Garîbî geldi sankim almaga ol dil-sitân âteş³⁷

GÜNÂHÎ (ö. h.988 / m.1580)

Yenice Vardar³⁸ (Giannitsa)'da doğmuştur. İsmi Hasan'dır. Tarik-i Mevelevîyye'ye dâhil olup, Yusuf-ı Sîneçâk tarafından yetiştirilmiştir. Sîneçâk'ın ağabeyi Hayretî ile de yakın dostluk kurmuştur. Ömrünün çoğunu seyahatle geçiren Günâhî, Konya ve Tırhala'da bulunmuş nihayetinde Selanik'i tavattun ederek Farsça öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Kaynaklar şiirlerini mânâlı, rengîn ve belîğ olarak tanımlar.³⁹

Geçmesün her kec-küleher meydân anun yügrügi

Ol elif-kâmet kaşî nûn mıdur anun yügrügi

Peyk-i Cibrîli kodun deşt-i fenâda süst-peyk

Âferîn ey arsağâh-ı lâ-mekânun yügrügi

Hızr u İsâ gibi çâbükdil sebük-rûh olmışuz

Tan degül olsak zemîn ile zemânun yügrügi

Ey gönül çâlâk isen sâhib-nazar kıl ârzû

Azm ider ummâna dek âb-ı revânun yügrügi

³⁷ Kınalızâde, C. II, s. 132.

³⁸ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

³⁹ Âşık Çelebi, C. II, s. 722; Beyânî, C. II, s. 166; Ekinci, “**agm**” s. 1669; Esrar Dede, s. 448; İpekten, v.dğr. **age**, s. 164; Kınalızâde, C. II, s. 221; Latîfî, s. 220; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 550 (Hayretî'nin kardeşi olarak sunulması ve ölüm tarihinin 987/1579 gösterilmesi hatalıdır.); Tuman, C. II, s. 867.

Ey Günâhî arsa-i nazm içre pervâz it yürü
Kim semend-i tab'la sensin cihânun yügrüğü⁴⁰

HÂFİZ (ö. h.949 / m.1533)

Serez⁴¹ (Serres)'de doğmuştur. Öğrenimini yarıda bırakıp dervişliğe yönelmiştir. Ömrünü Cemâl Halife zaviyesinde ve diğer hangahlarda melâmet üzere geçirmiştir. Âşıkane ve rindane şiirleri vardır.⁴²

Yârdan geh lutf u geh ihmâli hoş görmek gerek

Âşık olan cümle-i ahvâli hoş görmek gerek

Ben kulunda gerçi istihkâk yok ihsânuna

Pâdşâhum bende-i pâ-mâli hoş görmek gerek

Çünkü dehrün nîk ü bed Hâfız ölümdür âhiri

Bir geçinmekdür hemân her hâli hoş görmek gerek⁴³

HAYÂLÎ (ö. h.964 / m.1557)

XVI. yüzyılın şüphesiz en önemli şairlerinden biri olan Hayâlî Bey, Yenice Vardar⁴⁴ (Giannitsa)'da doğmuştur. Asıl ismi Mehmet, lakabı Bekâr Memî'dir. Yetişme çağında esaslı bir eğitim görmemiştir. Gençlik çağında iken Vardar

⁴⁰ Âşık Çelebi, C. II, s. 723.

⁴¹ Balta, "agmd", C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Kiel, "agmd", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁴² Âşık Çelebi, C. II, s. 607; Beyânî, C. II, s. 45; İpekten, v.dğr. **age**, s. 169; İsen, **age**, s. 182; Kınalızâde, C. I, s. 227; Latîfi, s. 220; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 556; Tuman, C. I, s. 174.

⁴³ Âşık Çelebi, C. II, s. 608.

⁴⁴ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "agmd", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

Yenicesi'ne uğrayan Kalenderî şeyh Baba Ali Mest-i Âcemî'nin müridleri arasına katılmıştır. Birkaç defa İstanbul'a da gidip gelmiştir. Bu yolculukların birinde İstanbul kadısı Sarı Gürz Nureddin tarafından fark edilerek, Kalenderî dervişler arasından alınıp, şehir muhtesibi Uzun Ali'ye teslim edilmiştir. Defterdar İskender Çelebi'nin dikkatini çeken Hayâlî, daha sonra da Sadrazam İbrâhim Paşa'nın teveccühünü kazanıp çok geçmeden Kanûnî'nin musâhibleri arasında yer almıştır. Rodos'un fethinde, İrakeyn Seferi'nde ve Bağdat'ın fethinde padişahın yanında bulunmuştur. Önce ulûfe bağlanıp sonra tımar ve zeamet sahibi olan Hayâlî'nin elde ettiği bu mevki, döneminin şairlerinin onu kıskanmasını beraberinde getirmiştir. En büyük hâmileleri İskender Çelebi ve İbrahim Paşa'nın öldürülmesiyle korumasız kalan şair, İstanbul'dan ayrılarak Edirne'ye yerleşmiştir. Hayatının sonuna kadar burada yaşayıp burada vefat etmiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin "*Vilâyet-i Rum'un melikü's-şuarâsı*" diye tavsif ettiği Hayâlî Bey'in *Divan*'ından başka eseri yoktur.⁴⁵

Hayâlî Bey'in ölümüne pek çok tarih düşülmekle beraber, en meşhuru "*Sözi dilde Hayâlî gözde kaldı*"⁴⁶ mısrayla Arşî isimli şairin tarihidir

Cihân-ârâ cihân içindedür arayıbilmezler

O mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Harâbat ehline dūzah azâbın anma ey zâhid

Ki bunlar ibn-i vakt oldu gam-ı ferdâyı bilmezler

Şafak-gûn kan içinde dâgını seyr etse âşıklar

Güneşde zerre görmezler felekde ayı bilmezler

⁴⁵ Ahdî, C. II, s. 137; Âşık Çelebi, C. III, s. 1538; Beyânî, C. II, s. 63; Çeltik, *age*, s. 76; Ekinci, "*agm*", s. 1669; İpekten, Haluk-İsen, Mustafa, *Basılı Divanlar Kataloğu*, Akçağ Yay. Ankara 1997, s. 51; İpekten, v.dğr. *age*, s. 196 (Hayâlî Bey'in Güftî'nin tezkiresinde bulunduğu bilgisi hatalıdır); İsen, *age*, s. 224; Kınalızâde, C. I, s. 290; Kurnaz, Cemal (1998), "*Hayâlî Bey*", *DİA*, C. XVII, s. 5-7; Latîfi, s. 254; Mehmet Süreyya, *age*, C. II, s. 656; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 168; Muallim Nâci, *Osmanlı Şairleri*, Haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yay, Ankara 2000, s. 198; Sehi Bey, s. 224; Tuman, C. I, s. 260.

⁴⁶ Kınalızâde, C. I, s. 293.

Hamîde kadlerine rişte-i eşki takub bunlar
Atarlar tîr-i maksûdu nedendür yayı bilmezler
Hayâlî fakr şâlîna çekenler cism-i uryânı
Anunla fahr ederler atlas ü dîbâyı bilmezler⁴⁷

HAYRETÎ (ö. h.941 / m.1535)

Yenice Vardar⁴⁸ (Giannitsa) doğumludur. İsmi Mehmet olup Yusuf Sîneçâk'ın kardeşidir. Önce Gülşenî sonra Bektaşî olmuştur. Tahsil hayatına dair bilgi bulunmayan şair akıncı ocaklarında sipahi olarak ömür sürmüştür. İstanbul'da bulunduğu bir esnada sadrazam Makbul İbrahim Paşa'ya sunduğu Bahariyye epey beğenilmiş, Paşa yüklü bir caize vereceken Hayâlî, Hayretî'nin tok gözlü olduğunu söyleyip buna mani olmuştur. Ufak bir tımar verilen şair “*Dil-i bîmar bu denlî merhem ile tîmâr olmaz*” deyip tekrar memleketine dönmüştür. Ömrünün sonlarında görme yetisinin kaybeden Hayretî, Yenice Vardar'da yaptırdığı zaviyesinde vefat edip defnedilmiştir.⁴⁹

Açık, sade ve lirik şiirleriyle hem Rumeli'nin hem de divan edebiyatının önemli şairlerindendir. Tasavvufî terimleri ustaca kullandığı, renkli ve ahenkli nazımlarıyla bir *Divan*⁵⁰ sahibidir.

Âşıkun bagrında taglar denlî başı var imiş
Kendi bir kem katre deryâlarca yaşı var imiş

⁴⁷ Hayâlî, **Divan**, Haz. Ali Nihat Tarlan, Akçağ Yay. Ankara 1992, s. 107.

⁴⁸ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, *DİA*, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

⁴⁹ Ahdî, C. II, s. 129; Âşık Çelebi, C. II, s. 639; Beyânî, C. II, s. 52; Çeltik, **age**, s. 78; Çeltik, Halil, “**Rumeli Şairlerinde Abdallık Vurgusu**”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 67, Ankara 2013, <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/1388/1287>(30.03.2015); Ekinci, “**agm**”, s. 1670; İpekten, Haluk-İsen, Mustafa, **age**, s. 53; İpekten, v.dğr. **age**, s. 200 (Şairin Beyânî tezkiresinde de bulunduğu bilgisi gösterilmemiştir.); İsen, **age**, s. 229; Kınalızâde, C. I, s. 259; Latîfi, s. 240; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 663; Sehi Bey, s. 226; Tatçı, Mustafa (1998), “**Hayretî**”, *DİA*, C. XVII, ss. 61-62; Tuman, C. I, s. 234.

⁵⁰ Hayretî, **Divan**, Haz. Mehmet Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri, İstanbul Üni. Ed. Fk. Yay. İstanbul 1981.

Yok sanurdum bâliş-i râhat bu mihnet-hânedede

Şimdi bildüm dil-berün işigi taşı var imiş

Bî-sütûnun gördi kim tîg ile taşı var imiş

Geldi başın egdi Ferhâdun tırâşî var imiş

Cân ile cânân arasında hicâb oldı diyü

Hayretînün kendi kendiyle savâşî var imiş⁵¹

HİLMÎ (ö. h.1003 / m.1595)

Mora'da Anabolu⁵² (Nafplion) kasabasında doğmuştur. İsmi Abdülhalim Ali Çelebi olup, Muzaffer diye tanınmıştır. Öğrenimini tamamladıktan sonra Kadızâde'den mülâzım olmuştur. Muhtelif Rumeli şehirlerinde kadılık yaptıktan sonra Belgrad'da vefat etmiştir. Kaynaklar şiirlerini zarif olarak nitelendirir.⁵³

Arz itdi gerçi ârız ol meh-nikâbdan

Gün yüzine bakılmadı ammâ hicâbdan⁵⁴

HÜSEYNÎ (ö. XVI. yy.)

XVI. yüzyıl şairlerinden Hüseyinî Serez⁵⁵(Serres)'de doğmuştur. Babasının isimi Ahmet'tir. Halvetiyyenin Cemaliyye koluna bağlı mutasavvıf şairlerdendir.

⁵¹ Kınalızâde, C. I, s. 260.

⁵² Bıçakçı, **age**, s. 16; Sezen, **age**, s. 27; Tuğlacı, **age**, s. 314.

⁵³ İpekten, v.dğr. **age**, s. 209 (Şairin sadece Faizî'de geçtiğinin belirtilmesi eksiktir.); Kınalızâde, C. I, s. 248; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 588; Rıza, **Tezkire**, Haz. Gencay Zavotçu, Sahhaflar Kitap Sarayı Yay. İstanbul 2009, s. 178; Tuman, C. I, s. 214.

⁵⁴ Kınalızâde, C. I, s. 249

⁵⁵ Balta, "**agmd**", C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

*Câmiu'n-Nesâyah*⁵⁶, *Câmiu'l-Envâr*⁵⁷ ve *Dürr-i Mekkûn*⁵⁸ isimli üç eseri vardır. İlk eserinde Yâsin suresini ve çeşitli tasavvufî konuları, ikincisinde ise İhlâs suresini mesnevi nazım tarzıyla şerh etmiştir. Üçüncü eserinde Kaside-i Cezeriyye'yi manzum olarak şerh etmiştir.⁵⁹

İlâhî sensin ol Hallâk ü Mevlâ
Ki zâtındır münezzeh kadrin a'lâ

Kimse yokdur hergîz şerîkin
Bedel mi olıser sana ya meselâ

Ehaddir zât-i pâkin çok sıfâtın
Erişmez ilmine akl ü dil aslâ

Yalnızsın anadansın mücerred
Atadan gelmedin yok sana neslâ

İki diyen olur mağbûn ü mahrûm
Münezzeh tanrısın hâşâ ve kellâ⁶⁰

⁵⁶ İstanbul Merkez Ktp. Nu. 567; Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmut Ef. Bl. Nu. 1604, Serez Bl. Nu. 1744; Almanya Millî Ktp. Türkçe Yazmaları Bl. Nu. Ms. or. oct.2320. (Geniş bilgi için bir sonraki dipnotta verilmiş makaleye bakınız)

⁵⁷ Arkeoloji Müzesi, Nu. 66; Çolak, Murat-Düzenli, Mesut Bayram, “**Hüseyi b. Ahmed Sirôzî'nin Hayatı, Eserleri Ve Câmiu'l-Envâr 'Alâ Tefsîri'l-İhlâs Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme**”, Turkish Studies Sayı 9/9, Ankara 2014, ss. 407-436, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/200071670_27%C3%87olakMurat-vd-edb_S-407-436.pdf (25.08.2015)

⁵⁸ Süleymaniye Ktp. Kasidecizâde Bl. Nu. 8.

⁵⁹ Çolak, Murat-Düzenli, Mesut Bayram, “**agm**”, s. 409; Güftî, **Teşrifatü's-Şu'ara**, Haz. Kaşif Yılmaz, AKM Yay. Ankara 2001, s. 183; İpekten, v.dğr. **age**, s. 221; İsen, **age**, s. 244; Latîfi, s. 228; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 202; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 145; Tuman, C. I, s. 202.

⁶⁰ Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 146.

İLÂHÎ (ö. h.985 / m.1577)

Yenice Vardar⁶¹ (Giannitsa) doğumludur. Asıl ismi Selman'dır. Öğrenimini memleketinde tamamlamıştır. Tasavvuf derslerini bir Gülşenî şeyhi olan babasından görmüş, babası vefat edince onun yerine şeyh olmuştur. İlk zamanlar ismini mahlas olarak kullanan şair, şiirleri karışır endişesiyle aynı şehir ve mahalleli olduğu Abdullah-ı İlâhî'ye nispetle İlâhî'yi kendine tahallus etmiştir. Genç yaşta vefat eden İlâhî'nin âşıkane şiirleri vardır.⁶² Ölümüne "*İlâhî'ye kıla rahmet Mennân*" cümlesi tarih düşülmüştür.⁶³

Çekilür gelmege tîrûn kati ey kaşı kemân

Bu kez olmaz gibi gam-hâne-i dilde mihmân

Ey İlâhî bedenün kılca degülken ne aceb

Âh-ı pür-sûzun olur ejder-i âteş-efşân⁶⁴

KEBİRÎ (ö. h.915 / m.1509)

Florinalıdır.⁶⁵ Sultan II. Bayezid döneminde meydana gelen büyük depremde hayatını kaybetmiştir. Mahlasından da anlaşılacağı üzere kibirli birisiydi. Kaynaklar şiir ve söz sanatlarını iyi bildiğini lakin tabiatının şiir söylemeye müsait olmamasından dolayı nazımının az olduğunu söyler.⁶⁶ Döneminin şairlerinden Kâtib Şevkî, Kebîrî için şu kıt'ayı söylemiştir:

⁶¹ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

⁶² Ahdî, C. II, s. 106; Âşık Çelebi, C. I, s. 354; Çeltik, **age**, s. 82; Ekinci, "**agm**", s. 1672; İpekten, v.dğr. **age**, s. 226; Kınalızâde, C. I, s. 139; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 793; Öztürk, Ali, "**Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairlerine Dair Bir İnceleme**", Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 2005, Sayı 15, ss. 225-252, [http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20\(169\).pdf\(01.07.2014\)](http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20(169).pdf(01.07.2014)); Tuman, C. I, s. 54.

⁶³ Tuman, C. I, s. 54.

⁶⁴ Âşık Çelebi, C. I, s. 355.

⁶⁵ Bıçakçı, **age**, s. 89; Sezen, **age**, s. 513; Tuğlacı, **age**, s. 345.

⁶⁶ İpekten, v.dğr. **age**, s. 248; İsen, **age**, s. 261; Latîfi, s. 460; Sehi Bey, s. 165; Tuman, C. II, s. 850.

Kebîrî Ői'r-gûylar arasında
Hemin ta'dâd içinde sıfra benzer
Tezâyüd virür a'dâd-ı hisâba
Hisâba saymaz anı ehl-i defter⁶⁷

Kendi Şiirine örnek:

Ey güneş-tal'at gamun odına yanaldan çerâg
Yüreginde eriyüp bir zerrece kalmadı bâg

Zülfin alurdu bu dil murgın elinden çeşmünün
Kâdir olsa çeşm-i Őâhînden Őikâr almaga zâg

Serverâ sen servün ayagina yüz sürmek için
Su gibi her sû akar bu eşk-i çeşmüm çağ çağ

Zâhidâ câm-ı meyi terk it diyü pend itme kim
Baş eger elden giderse gitmeye elden ayag

Dest-res olmaz ise yâr ile sahrâ seyrine
Sabr idüp taşlar basam bagruma her dem hem-çü tag

Bâg u râgı n'eylerem ey gülsitân-ı cân u dil
Gülşen-i hüsnün yiter âlemde bana bâg u râg

---

⁶⁷ İsen, **age**, s. 261.

Ruhların vasfın Kebîrî ideliden bâgda

Güllere açıl diyü ol dem kenâra sürdi bâg⁶⁸

LAYİHÎ (ö. h.973 / m.1566)

Serez⁶⁹(Serres)'de doğmuştur. İsmi Mustafa'dır. Sahn müderrislerinden Kemal Çelebi'den mülâzım olduktan sonra tasavvufa meyletmiş, Mısır'a gidip İbrahim Gülşenî'nin oğlu Ahmet Hayâlî'ye intisab edip ondan hilafet almıştır.⁷⁰ 957/1550 yılında İstanbul'a döndüğünde Kanunî Sultan Süleyman'ın veziri Ali Paşa ile aralarında yakın ilişki kurulmuştur. Bir müddet sonra kendisini çekemeyenlerce bu dostluk bozulmuştur. İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalan Layihî, memleketinedönüp orada vefat etmiştir.⁷¹ *Mecmûa-i Eşâr ve'l Fevâid*⁷² isimli şiir mecmuası ile tasavvufa dair *Terceme-i Şerhi Cünneti'l-Esma*⁷³ adında eseri vardır.

Kamuya feyzün irer bârgâhdur işigün

Şu resme ki felek-i mihr ü mâhdur işigün

Tarîk-i Ka'be-i tahkîka reh-revân olana

Cenâb-ı Hazrete bir şâh-râhdur işigün

Kapunda secde idersem revâdur ey Ka'bem

Safâ vü Merve hakı kiblegâhdur işigün

⁶⁸ Edirneli Nazmî, s. 1281.

⁶⁹ Balta, "agmd", C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁷⁰ Öztürk, "agm", s. 239.

⁷¹ Ahdî, C. II, s. 261; Âşık Çelebi, C. II, s. 755; Beyânî, C. II, s. 169; İpekten, v.dğr. **age**, s. 262; Kınalızâde, C. II, s. 230; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 219; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 900; Tuman, C. II, s. 875.

⁷² Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan Bl. Nu. Sü-Tarlan 61/1, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=60762 (03.09.2015).

⁷³ Millî Ktp. Yazmalar Bl. Nu. A 4662, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=401 (03.09.2015).

Çerâg-1 hüsnüne mihr ü meh oldu iki ışık

Gedâ-yı ışk olana tekyegâydur işigün

Vilâyet ıssı şu sultan-ı dehrsin sen kim

Livâ-yı ma'delete arsagâhdur işigün

Kapundan özge olur mı bu Lâyhî'ye sened

Garîb ü bî-kes olana penâhdur işigün⁷⁴

MAKÂMÎ (ö. h.941 / m.1534)

Serez⁷⁵ (Serres) doğumludur. Mûsikiye olan yoğun ilgi ve bilgisinden dolayı bu mahlası kullanmıştır. Sarayda önce hatiplik sonra da saray oğlanlarına hocalık görevlerinde bulunmuştur. Bağdat seferinde vefat etmiş ve oraya defnedilmiştir. Rindane ve parlak şiirleri, süslü güzel gazelleri yanında pek çok eser de bestelemiş olan şairin maalesef günümüze ulaşmış bir nüshası yoktur.⁷⁶ Mihrî Hatun ile birbirlerine şiirler yazmışlardır. Mihrî Hatun'a nazmettiği bir gazel şöyledir:

Hüsnündür âftâb anun mâh gencidür

Kaddin mehün hilâl iden ebrûn rencidür

Nakş itdi levh-i hüsnüne tâvus kuyruğı

Gûyâ berât-ı hüsnüne zülfün nişâncıdur

⁷⁴ Âşık Çelebi, C. II, s. 757.

⁷⁵ Balta, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁷⁶ Âşık Çelebi, C. II, s. 826; Erdemir, **age**, s. 272; Sehi Bey, s. 192.

Hatt-ı izâr u hâl-i ruh u zülf ü kirpigün

Her biri haste dillere bir kara sancıdur

Mihrî aceb mi mihrüni sînemde saklasam

Dil şehryârınun hele gör key güvencidür

Ahdüm budur ki bûsene karşunda cân virem

Sun leblerüni sanma Makâmî yalancıdur⁷⁷

MÂNEVÎ (ö. h.980 / m.1572)

Selanik⁷⁸ (Thessaloniki)'te doğmuştur. Mesnevî'nin inceliklerine vâkıf ve Mevlevîliğin hakikatlerine nâil olması dolayısıyla bu mahlası kullanmıştır. Mushaf kâtipliği yaparak geçimini sağlayan Manevî, Selanik'te vefat etmiştir.⁷⁹

Devr ider Ka'be-i kûyunda senün leyl ü nehâr

Raks ider Şemsî külâhıyla kamer mevlevîvâr⁸⁰

MUHÎTÎ (ö. h.1008 / m.1599)

Rodos'ta doğmuştur. İsmi Ahmet'tir. Kadızâde ve Bostanzâde Mehmet Çelebi'den ders alıp, Bostanzâde'den mülâzım olmuştur. Şam, Edirne ve İstanbul'da naiblik yapmış, Bostanzâde Anadolu kazaskeri olunca Erzurum'a askerî kassam

⁷⁷ Âşık Çelebi, C. II, s. 827.

⁷⁸ Bıçakçı, *age*, s. 302; Kiel, Machiel (2009), "Selanik", *DİA*, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, *age*, s. 629; Tuğlacı, *age*, s. 389.

⁷⁹ Âşık Çelebi, C. II, s. 823; Esrar Dede, s. 480; İpekten, v.dğr. *age*, s. 275; Kınalızâde, C. II, s. 300; Özcan, Nurgül, "Şuara Tezkirelerine göre Selanikli Divan Şairleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 6/26, 2013, ss. 415-427, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi26_pdf/ozcan_nurgul.pdf (29.05.2014); Tuman, C. II, s. 967.

⁸⁰ Esrar Dede, s. 481.

olarak atanmıştır. Lala Mustafa Paşa serdarlıkla Erzurum'a gelince onun hocası, sonra 80 akçe ile ordu kadısı olmuştur. 990/1582 yılında Bağdat maldefterdârı olan Lalezâr Efendizâde Ahmed Efendi ile birlikte Bağdat'a gitmiştir. Orada şairlerle sohbet etme fırsatı bulmuştur. 992/1583'de Hz.Hüseyin'in kabrini ziyaret edip; bu esnada bir gazel söylemiştir⁸¹. Ahdî, Muhîti'nin bu gazeline nazire yazdığını söyler.⁸² Pek çok yer gezen Muhîti İstanbul'da vefat etmiştir.⁸³ *Divan*'i⁸⁴ vardır. Tuhfe bahrinde Molla Câmî ve Ma'ruf-ı Kerhî gibi büyük sufilere medhiyeler yazmıştır.

Ey Muhîti umarum dergâh-ı Hak'dan rûz u şeb

Kullarını gayre muhtâc eyleyüp ac itmesün

Mâh muhtâc olduğuçün âftâbe eksilür

Hak Te'âlâ sag gözi sol göze muhtâc itmesün⁸⁵

⁸¹ Kemingâh-ı safâdan zâhir olup lutf-ı zebânı
Bihamdillah ziyâret eyledüm şâh-ı şehidânı

Sen ol şâh-ı güzînün kurretü'l-aynısın ey server
Olur Yûsuf ile İsmâ'il anun kulı kurbânı

İki aynum efendi ravzasına sen gül-i âlün
Birisi nehr-i şâhî birisi nehr-i Süleymânî

Sipihir üzre şafakla encüm-i tâbendeler yir yir
Işıklardur ki seylâb eylemişdür el içün kanı

Muhîti mâteminde böyle kan dökmezdi çeşminden
Eger ayn-ı sa'âdet bilmeyeydi kendüye anı

⁸² Ahdî, C. II, s. 276.

⁸³ Ahdî, C. II, s. 276; Beyânî, C. II, s. 176; İpekten, v.dğr. **age**, s. 295-296; Kınalızâde, C. II, s. 275; Tuman, C. II, s. 930; Rıza, s. 205

⁸⁴ Millet Ktp. Ali Emiri Ef. Manzum Eserler Bl. Nu. 396, 397/1,
https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117455(03.09.2015)
https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117453(03.09.2015); Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmut Ef. Bl. Nu. 3523, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117462(03.09.2015); İstanbul Üniversitesi Ktp. Nu. T. 67; Ayrıca Bkz. Tuman, C. II, s. 930.

⁸⁵ Ahdî, C. II, s. 277.

NECÂHÎ (ö. XVI. yy.)

Selanik⁸⁶ (Thessaloniki) yakınlarında dünyaya gelmiştir. Tahsilini tamamlayınca memleketinde mukataa kâtibi olmuştur. Kadı ve önde gelenlerden caize alabilmek için pek çok gazel ve kaside söylemiştir.⁸⁷ Ölüm tarihi tam bilinmemekle beraber Âşık Çelebi'nin tezkiresini yazdığı vakitler nakd-i ömrünü epey tükettiğine işaretle bu döneme alınmıştır.

Bûse vir gel dile cân almağa meşgûl olıcak

Ki diyet lâzım olur kâtile maktûl olıcak

Gamze vü zülf ü hat u hâl iver almaga dili

Tâlibün bini üşer bir yire mahlûl olıcak

Şâdi-i vaslun anar dil gam-ı hecründe senün

Mansıbun kadrini bilür kişi ma'zûl olıcak

Hak bu kim saltanat-ı dehre tahassür çekmez

Bir senün gibi efendiye kişi kul olıcak⁸⁸

NİSÂRÎ (ö. XVI. yy.)

Serez⁸⁹ (Serres)'de doğmuş, Kanunî devri (1520-1566) şairlerindedir. Eğitimini tamamlayınca Kadri Efendi'den mülâzım olup, kadılık yapmıştır. Üç dilde

⁸⁶ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

⁸⁷ Âşık Çelebi, C. II, s. 860; Çeltik, **age**, s. 99; İpekten, v.dğr. **age**, s. 329 (Kayak olarak Esrar Dede tezkiresinin gösterilmesi hatalıdır. Ayrıca Âşık Çelebi atlanmıştır); Kınalızâde, C. II, s. 357; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1242; Özcan, “**agm**”, s. 422; Tuman, C. II, s. 1033 (Tuman şairi Necâtî olarak kaydetmiştir.)

⁸⁸ Âşık Çelebi, C. II, s. 860.

şiiir söyleyen şiiir, Hafız divanındaki tüm şiiirlere nazire yazmıştır. Ahdî, “keşke hiçbir dilde şiiir söylemeseydi” der.⁹⁰ *Divan*’ı⁹¹ vardır.

Sûfiyâ var oda ur hânkah-ı nâmusu

Zâhidâ gel yile vir savma’a-ı sâlûsı

Bend-i zincir-i gam itmişdür o Leylâ zülfün

Dil-i Mecnûn’umızı silsile-i gîsûsı

Nice germ olmayalum başda hevâ-yı zülfün

Dil-i sevdâ-zedeme mirvaha-i tâvûsı

Zülf-i dildârı cefâ kişverinün sultânı

Çeşm-i fettânı belâ askerinin câsûsı

Ey Nisârî yûri vassâf-ı cemâl-i yâr ol

Ko hikâyât-ı Cem ü Hüsrev ü Keykâvusı⁹²

NİYÂZÎ (ö. XVI. yy.)

Serez⁹³ (Serres)’de doğmuştur. Sipahidir. İbrahim Paşa’dan mülâzım olmuş, Kanunî devri (1520-1566) şiiirlerindedir. Latifî, şiiirlerinin renk ve sanattan uzak olduğunu söyler.⁹⁴

⁸⁹ Balta, “agmd”, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁹⁰ Ahdî, C. II, s. 276; Âşık Çelebi, C. II, s. 847; Çeltik, **age**, s. 102; İpekten, v.dğr. **age**, s. 345; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 251; Tuman, C. II, s. 1031.

⁹¹ İstanbul Yapı Kredi Sermet Çifter Arş. Ktp. Türkçe Yazmalar Bl. Nu. 408, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117774 (03.09.2015).

⁹² Âşık Çelebi, C. II, s. 849.

Devlet el virmez ise yine felâket bâkî
İzzet olmazsa müyesser yine zillet bâkî

Mansıb-ı âlî nasîb olmaz ise âlemde
Eskiden zillet ileyüz yine zillet bâkî

Devlet el vimeyüp olmazsa müyesser izzet
Elümüzden ne gelür yine nekbet bâkî

Bir belâdur çekegeldük ana mu'tâd olduk
Kimse almaz elümüzden yine nekbet bâkî

Gussa hod hâzırum olmazsa müyesser şâdî
Hurrem olmak yogise yine kasâvet bâk⁹⁵

RÂZÎ (ö. XVI. yy.)

Yenice Vardar⁹⁶ (Giannitsa)'da doğmuştur. İsmi Mehmut Çelebi olup şair İlâhî'nin akrabalarındandır. Arapça'yı tam manasıyla öğrenince ilimle meşgul olmuştur. Kitabet, inşa, hatve imla öğrenmek için çok çalışıp hepsinde muvaffak olmuştur. Âşık Çelebi'ye göre, şiirlerinde o kadar çok istiare, telmih, tevriye ve istihdam sanatlarıyla bezeli güzel hayallerle dolu mânâları vardır ki; bu durum bunları çözmek için uğraşanların feragatine sebep olur.⁹⁷

⁹³ Balta, "agmd", C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

⁹⁴ İpekten, v.dğr. **age**, s. 348; İsen, **age**, s. 351; Latîfi, s. 553; Tuman, C. II, s. 1127.

⁹⁵ Latîfi, s. 553.

⁹⁶ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "agmd", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

⁹⁷ Âşık Çelebi, C. III, s. 1342; İpekten, v.dğr. **age**, s. 372; Tuman, C. I, s. 305.

Ca'd-ı zülfün kim melâhat tûbmun çevgânıdır

Gülşen-i kûyunda bâd-ı subh ser-gerdânıdır

Derd katma derdine nâsıh dil-i bîmârumun

Derd-i bî-dermânı yârun derdümün dermânıdır

Çeşmümi kılsa n'ola ser-çeşme-i deryâ-yı Nîl

Hüsn ile Mısır-ı cemâlün Yûsuf-ı Ken'ânıdır

Subh-dem olup ufukda bâde-i hamrâ şafak

Bezm-i hüsninde güneş anuñ kadeh gerdânıdır

Nefha-i cân-perverinden mürdeler ihyâ iden

Tîb-ı enfâs-ı nesîm-i zülf-i müşk-efşânıdır

Destine zer-deste çûb alup cenâbına seher

Şevk ile hurşîd-i rahşân ol mehün derbânıdır

Râziyâ gird-âb-ı gamda olalı gark-âb göz

Yaşumun her bir habâbı dîde-i giryânıdır⁹⁸

SÂ'İLÎ (ö. h.960 / m.1553)

Yenişehir Feneri⁹⁹(Larissa)'de doğmuştur. İsmi Mehmet'tir. Âlim, fakir, zarif ve mutasavvıf bir şairdi. Ebussuud Efendi'nin fetvasıyla Şeyh Muhyiddin Karamanî

⁹⁸ Edirneli Nazmî, s. 640.

⁹⁹ Bıçakçı, **age**, s. 3420; Sezen, **age**, s. 337; Tuğlacı, **age**, s. 407.

idam ettirilince, sufiyân arasında bir teftiş başlatılmış, Sâ'ilî, Ebussuud Efendi'ye bağlanarak bu yoklamadan halas olmuştur. Daha sonra akıl sağlığını kaybedip Darüşşifa'ya yatırılmış ve orada vefat etmiştir.¹⁰⁰

Katre katre sînem üzre eşk sanma ey püser

Âteş-i hicrân ile sînem kabardı ser-te-ser¹⁰¹

SELMÂN (ö. h.979 / m.1571)

Yenice Vardar¹⁰² (Giannitsa)'da doğmuştur. Hasan Bey tarafından yetiştirilip, Saçlı İbrahim Efendi'den mülâzım olmuştur. Şiir ve inşasıyla tanınmıştır. Şiirleri nazikânedir. Muamma söylemek ve çözmekte usta olan şair, kaside alanında Rum Selmânı diye tanınmıştır.¹⁰³

Ol pâdişâh-ı hüsn ide mi bana i'tibâr

Ben bir gedâ-yı bî-küleh ol şâh-ı tâcdâr

Gam leşkeri alurdu beden kal'asın eger

Peykânlarından olmasa cismüm demür hisâr

Sırrumı fâş eyledi ol nokta nokta haller

Kumda oynasun begüm şimdengirü remmâller¹⁰⁴

¹⁰⁰ Âşık Çelebi, C. II, s. 941; İpekten, v.dğr. **age**, s. 419; Kınalızâde, C. II, s. 367; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1459; Öztürk, "**agm**", s. 242; Riyazî, s. 129; Tuman, C. I, s. 400

¹⁰¹ Âşık Çelebi, C. II, s. 942.

¹⁰² Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹⁰³ Ahdî, C. II, s. 174; Beyânî, C. II, s. 90; İpekten, v.dğr. **age**, s. 435; Kınalızâde, C. I, s. 394; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1494; Tuman, C. I, s. 445.

¹⁰⁴ Beyânî, C. II, s. 90.

SELMÂN (ö. h.995 / m.1587)

Midilli¹⁰⁵ (Lesvos)'de doğmuş ve yine orada vefat etmiştir. Maktul İbrahim Paşa'nın tabiilerindendir. Bundan faydalanarak evkafından tevliyet almış ve hayatını bu şekilde idâme ettirmiştir.¹⁰⁶

Cürm-i hüsine oldun diyü yârin nâzır

Urdı çep-rast-ı müjem çeşme vâfir¹⁰⁷

SIRRÎ (ö. h.990 / m.1582)

Yenice Vardar¹⁰⁸ (Giannitsa)'da dünyaya gelmiştir. Adı İsa'dır. Şah Efendi'ye hizmet edip mülâzım olmuştur. Muhtelif kasabalarda müderrislik ve kadılık yapmıştır. Şiirleri az olmasına rağmen lezizdir.¹⁰⁹

Sende hadden ziyâde ra'nâlık

Bana yüz tutmasun mı şeydâlık

Kad kıyâmet ziyâde ince miyân

Hâsılı ortalık temâşâlık

Olmaz ogul durur kelâm-ı belîg

Sırrîyâ ancak ola babalık¹¹⁰

¹⁰⁵ Sezen, **age**, s. 367.

¹⁰⁶ İpekten, v.dğr. **age**, s. 436; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1494; Tuman, C. I, s. 445.

¹⁰⁷ Tuman, C. I, s. 445.

¹⁰⁸ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "agmd", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹⁰⁹ Ahdî, C. II, s. 174; Beyânî, C. II, s. 88; Ekinci, "agm", s. 1672; İpekten, v.dğr. **age**, s. 445; Kınalızâde, C. I, s. 385; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1507; Tuman, C. I, s. 421

¹¹⁰ Kınalızâde, C. I, s. 386.

SUN'Î (ö. XVI. yy.)

Selanikli(Thessaloniki)'dir.¹¹¹ Tımar sahibi şairlerden olup II. Selim devrinin sonlarına doğru (1566-1574) vefat etmiştir. Genç yaşta şiire başlamasına rağmen şiirleri iddialı değildir.¹¹²

Kapuna halka-i zer olmagla ey mâh-likâ

Meh-i nev eyledi zülfün gibi kaddini dü-tâ¹¹³

SÜHÂYÎ (ö. h.941 / m.1534)

Serez¹¹⁴ (Serres)'de doğmuştur. Sipahidir. Kanunî Sultan Süleyman'ın Irakeyn Seferi (941/1534) zamanında İstanbul'da vefat etmiştir.¹¹⁵

Kaddümüz yâ gibidür her-bâr çekmekden elem

Sînemüz sandûkası oldı nişân-ı tîr-i çarh

Tatlu sözine arûs-ı dehrün aldanma er ol

Iyş-ı Ferhâdı sakın helvâ-yı Şîrîn itdi telh¹¹⁶

¹¹¹ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

¹¹² İpekten, v.dğr. **age**, s. 454; İsen, **age**, s. 409; Kınalızâde, C. II, s. 9; Latîfi, s. 464; ; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1521; Özcan, “**agm**”, s. 423; Tuman, C. II, s. 568.

¹¹³ Latîfi, s. 465.

¹¹⁴ Balta, “**agmd**”, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

¹¹⁵ Âşık Çelebi, C. II, s. 1009; İpekten, v.dğr. **age**, s. 457; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1524; Kınalızâde, C. I, s. 406; Tuman, C. I, s. 457.

¹¹⁶ Kınalızâde, C. I, s. 406.

ŞÂNÎ (ö. XVI. yy.)

Yenice Vardar¹¹⁷ (Giannitsa)'da doğumludur. Asıl adı Yakup'tur. Garibî'nin kız kardeşinin oğludur. III. Murat devrinde (1574-1595) danışmend iken genç yaşta vefat etmiştir. Kaynaklar yaşasaydı iyi şair olurdu kanısındadır.¹¹⁸

Fürûg-ı ârızun olsun mı her kâşâneye lâyık

O bir şem'-i safâdur meclis-i şâhâniye lâyık

Adûlar bâde-i la'l-i safâ-bahşundan el çeksün

Çün olmaz câm-ı bezm-ârâ-yı Cem bigâneye lâyık

Kemend-i kâkül-i anber-feşânun takma agyâra

Begüm zencîr-i zülfün görme her divâneye lâyık

Düşer mi degme bir kalb-i hazîne fikr-i ruhsârun

Olur mı genc-i ser-pûşîde her vîrâneye lâyık

Cigerler kanını nûş itmeyince kâse-i serden

Safâ bezminde Şânî olmadı peymâne lâyık¹¹⁹

¹¹⁷ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹¹⁸ Ahdi, C. II, s. 191; İkinci “**agm**”, s. 1673; İpekten, v.dğr. **age**, s. 467; Kınalızâde, C. I, s. 416; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1567; Tuman, C. II, s. 475 (Tuman'ın kaynaklarında Beyanî ve Latifî tezkirelerini göstermesi hatalıdır. Zikredilen eserlerde Şânî mahlaslı başka şair tanıtılmaktadır.).

¹¹⁹ Kınalızâde, C. I, s. 417.

TÂBÎ (ö. h.960 / m.1552)

Yenice Vardar¹²⁰ (Giannitsa) doğumludur. Tâbi-i Dirâz namıyla da bilinir. Bir dönem, Konya'ya gidip Hz. Mevlana'nın dergâhında uzunca süre kalmıştır. Hoş sohbet, laubali mezheb olan Tâbî'nin Türkçe ve Farsça şiirleri vardır.¹²¹

Sâye-veş bir serve her kim bende-i üftâdedür

Kâr u bârından cihânun farîg u âzâdedür

Gerçi Husrev sevdi Şîrîn'i irişdi vaslına

Yolına rûhın revân itdi nazar-Ferhâd'edür

Âşıkun fikri dem-â-dem rûyet-i dîdârdur

Zâhidün endîşesi evrâd ile esmâdadur

Yaşunı bahr it o mâhı kılmak istersen kenâr

Tâlib-i dürr-i semîn isen dilâ deryâdadur

Tâbiyâ vâsf-ı leb ü dendân-ı cânân eyledün

Kim ola nazmun nezâketden diye kim sâdedür¹²²

USÛLÎ (ö. h.945 / m.1538)

Yenice Vardar¹²³ (Giannitsa)'da dünyaya gelmiştir. Eğitimini bulunduğu yerde tamamladıktan sonra tasavvufa meyledip şöhretini işittiği İbrahim Gülşenî'ye intisap

¹²⁰ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹²¹ Ahdî, C. II, s. 117; İkinci “**agm**”, s. 1673; İpekten, v.dğr. **age**, s. 457; Tuman, C. I, s. 124.

¹²² Ahdî, C. II, s. 117.

etmek üzere Mısır'a gitmiştir. Şeyhinin vefatından sonra Rumeli'ye dönmüş bazen Yenice'de bazen de Gazi Evrenoz Bey'in oğlu Abdi Bey'in yanında ömrünü geçirip nihayete erdirmiştir. Vefatına “*Vâh kim gitdi Usûlî derdmend*”¹²⁴ mısraıyla tarih düşülmüştür. Âşık Çelebi Gülşenîliği Rumeli'de onun yaydığını söyler. Şiirdeki üslûbu Seyyid Nesîmî'ye benzetilen Usûlî'nin, pek çok tasavvufî ve âşıkane şiirleri vardır.¹²⁵ *Divan*¹²⁶ sahibidir

Hâk-i râhında zelîl olduğumuz izzet imiş

İtlerin kullugun etmek bir ulu devlet imiş

Mest ü bî-hod gezer idim görüp ahvâlîmi yâr

Dedi hey yâr görün aşkı ne güzel hâlet imiş

Âteş-i aşka düşelden beri bildim bunu kim

Vâ'izin nâr-ı cehennem dediği firkat imiş

Ey gönül çok sözü ko kesret-i işgali koyup

Günc-i uzletde oturmak ne güzel vahdet imiş

Âşık olalı gönül olmadı gamdan hâlî

Be Usûlî bu muhabbet dediğin mihnet imiş¹²⁷

¹²³ Bıçakçı *age*, s. 411; Kiel, “*agmd*”, *DİA*, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, *age*, s. 524; Tuğlacı, *age*, s. 407.

¹²⁴ Tuman, C. I, s. 47.

¹²⁵ Ahdî, C. II, s. 92; Âşık Çelebi C. I, s. 344; Beyânî, C. II, s. 18; Büyükyıldırım, Ayşe, “*Usûlî Divan'ında Tasavvufî Unsurlar*”, *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı XXVI, İstanbul 2005, ss. 133-146; Çeltik, *age*, s. 127; Ekinci “*agm*”, s. 1673; İsen, *age*, s. 452; İsen, Mustafa, *Ötelerden Bir Ses*, Akçağ Yay. Ankara 1997, s. 267; İpekten, v.dğr. *age*, s. 510; Kaya, Bayram Ali (2012), “*Usûlî*”, *DİA*, C. XLII, ss. 213-214; Kınalızâde, C. I, s. 135; Latîfî, s. 175; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 202; Muallim Naci, *age*, s. 123; Öztürk, “*agm*”, s. 245; Sehi Bey, s. 226; Tuman, C. I, s. 47.

¹²⁶ Usûlî, *Divan*, Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yay. Ankara 1990.

¹²⁷ Usûlî, s. 149.

VASFÎ (ö. XVI. yy.)

Göllü Kesriye¹²⁸ (Kastoria) doğumludur. Eğitimine küçük yaşta başlamıştır. Şiirleri güzel olup takdir edilmiştir.¹²⁹

Semend-i tab'um itdi arsa-i nazm içre cev lâni

Erenlerden eger himmet olursa aldı meydânı¹³⁰

VASFÎ (ö. XVI. yy.)

Serez / Demirhisar¹³¹ (Serres/Siderokastro)'da doğmuştur. II. Bayezid devri (1481-1512) şarilerindedir. Öğrenimini tamamladıktan sonra vezir Hadım Ali Paşa'nın himayesini kazanmış; Serez, Demirhisar ve Malkara'da kadılık yapmıştır. Malkara'da vefat edip oraya defnedilmiştir. Şair Mesîhî ile de iyi arkadaşlık kurmuş olan Vasfî, beğenilen ve takdir gören şiiirlerinin yanında, Necâtî'nin de pek çok şiiirini tazir etmiştir.¹³² *Divan*¹³³ sahibidir.

Yâ Rab n'olaydı âlem içinde dil olmasa

Bârî olursa her güzele mâ'il olmasa

Dil sabr iderdi vaslun ümîdiyle hicrüne

Ömrüm gibi ecel dahı müsta'cil olmasa

¹²⁸ Bıçakçı, *age*, s. 233; Sezen, *age*, s. 301; Tuğlacı, *age*, s. 364.

¹²⁹ Âşık Çelebi, C. I, s. 563; İpekten, v.dğr. *age*, s. 521; Tuman, C. II, s. 1169.

¹³⁰ Âşık Çelebi, C. I, s. 563.

¹³¹ Balta, "agmd", C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, *age*, s. 345; Sezen, *age*, s. 450; Tuğlacı, *age*, s. 391.

¹³² Âşık Çelebi, C. I, s. 560; Beyânî, C. II, s. 230; Coşkun, Vildan (2012), "Vasfî", DİA, C. XLII, ss. 534-535; Çeltik, *age*, s. 130; İpekten, v.dğr. *age*, s. 520; İsen, *Latîfi Tezkiresi*, s. 462; Kınalızâde, C. II, s. 411; Latîfi, s. 563; Sehi Bey, s. 147; Tuman, C. II, s. 1169.

¹³³ Vasfî, "Divan", Haz. Mehmet Çavuşoğlu, İstanbul Üni. Ed. Fk. Yay. İstanbul 1980.

Ey Vasfi'nün kemâline inkâr iden anun

Şi'ri kemâle irmez idi kâmil olmasa¹³⁴

VÂSÎ (ö. h.945 / m.1538)

Abdülvâsi Çelebi Dimetoka¹³⁵ (Didimotiho) doğumludur. Babası ümeradan Hayrettin Hızır Bey'dir. İlk tahsilini tamamlayınca Dimetoka'da müderris Mevlana Şücauddin, Mevlana Lutfi ve Mevlana İdris gibi önde gelen ulemanın hizmetinde bulunmuştur. Aşere-i Muhabbese (On habis insan) olayı ortaya çıkınca takibattan kurtulmak için İran'a kaçmıştır. Vaka unutulunca tekrar dönmüş, devlet hizmetine girerek Bursa ve İstanbul kadılıklarında bulunup Rumeli kazaskeri olmuştur. Emekli olunca Mekke'ye yerleşmiş ve orada vefat etmiştir. Az sayıda şiiri vardır.¹³⁶

Çeşmin bakalıdan bana hışm ile bakışlar

Ceyhun u Fırat'a gözüme öğretti akışlar¹³⁷

VEDÂYÎ (ö. XVI. yy.)

İnebahtı¹³⁸ (Nafpaktos)'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet'tir. Âşık Çelebi'nin çağdaşı olup bazı görevlerde birlikte bulunmuşlardır. Muhasebe ve mukataat işlerinde kabiliyetlidir. Şiirleriyle etrafında ün yapmıştır.¹³⁹

¹³⁴ Kınalızâde, C. II, s. 412.

¹³⁵ Bıçakçı **age**, s. 44; Kiel, Machiel (1994), "Dimetoka", DİA, C. IX, ss. 305-308; Sezen, **age**, s. 150; Tuğlacı, **age**, s. 338.

¹³⁶ İpekten, v.dğr. **age**, s. 523; İsen, **age**, s. 464; Latîfi, s. 554; Mecdi Mehmed Efendi, **Hadaiku's-Şakaik, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri**, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay. C. I, İstanbul 1989, s. 394; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 130; Sehi Bey, s. 76; Tuman, C. II, s. 1169.

¹³⁷ Sehi Bey, s. 76.

¹³⁸ Bıçakçı, **age**, s. 185; Kiel, Machiel (2000), "İnebahtı", DİA, C. XXII, ss. 285-287; Sezen, **age**, s. 581; Tuğlacı, **age**, s. 553.

¹³⁹ Âşık Çelebi, C. I, s. 558; İpekten, v.dğr. **age**, s. 526; Tuman, C. II, s. 1162.

Zülf-i yâr ile perişân oldu ey dil cân işi

Bilmezem âhir n'ola haste-i hicrân işi

Bir ağız la'l-i lebin sordum şehâ kan itmedüm

Katlüme kasd itmesün gamzen ki biter kan işi¹⁴⁰

YUSUF-I SÎNEÇÂK (ö. h.953 / m.1546)

Yusuf Sinaneddin Sîneçâk Dede Yenice Vardar¹⁴¹ (Giannitsa) doğumludur. Şair Hayretî'nin kardeşidir. Eğitimini yarıda bırakıp Mısır'a giderek, İbrahim Gülşeni'ye intisap etmiştir. Daha sonra okuduğu Mesnevi-i Mânevî'nin tesiriyle Konya'ya gelip Mevlevîliğe intisap ederek seyr u sülûkunu tamamlamıştır. Edirne'de irşad faaliyetleri yürütmüş, İstanbul Sütlüce'de vefat ettikten sonra Cafer-âbad tekkesine defnedilmiştir.¹⁴² *Müntehabât-ı Rebab-nâme*¹⁴³, *Nazire-i Muhammediye*¹⁴⁴ ve Mesnevi'nin muhtelif 366 beyitini cem ettiği *Cezire-i Mesnevi*¹⁴⁵ isimli eserleri vardır. Bu eser daha sonra yazılacak Cezire-i Mesnevi'lere kaynaklık etmiş, Bağdatlı İlmî Dede¹⁴⁶, Şeyh Gâlip¹⁴⁷, Cevrî¹⁴⁸ ve Abdullah Bosnavî¹⁴⁹ gibi isimler de şerhetmişlerdir.

¹⁴⁰ Âşık Çelebi, C. I, s. 559.

¹⁴¹ Bıçakçı *age*, s. 411; Kiel, “*agmd*”, *DİA*, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, *age*, s. 524; Tuğlacı, *age*, s. 407.

¹⁴² Ahdî, C. II, s. 312; Âşık Çelebi, C. II, s. 685; Beyânî, C. II, s. 244; İkinci “*agm*”, s. 1674; Esrar Dede, *age*, s. 524; Güleç, İsmail, “*Türk Edebiyatında Cezire-i Mesnevî Şerhleri*”, *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı 24, İstanbul 2004, ss. 159-179, http://english.isam.org.tr/documents/_dosyalar/_pdfiler/osmanli_arastirmalari_dergisi/osmanli%20B1_sy24/2004_24_GULECI.pdf(05.09.2015); Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliyâ*, Haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, C. V, Kitabevi Yay. İstanbul 2011, s. 165; İpekten, v.dğr. *age*, s. 538; Kınalızâde, C. II, s. 450; Mehmet Süreyya, *age*, C. V, s. 1685; Mehmet Tahir, *age*, C. I, s. 181; Tuman, C. II, s. 1227.

¹⁴³ Mehmet Tarih bu isimde bir eserinin olduğunu söylemesine rağmen kaydına ulaşılammıştır.

¹⁴⁴ Ankara Üni. Ktp. Üniversite B Bl. Nu.6.

¹⁴⁵ Ankara Adnan Ötügen İl Halk Ktp, Nu. Hk 1719, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=69012(05.09.2015); Millî Ktp. Nu. A 8542/1, B 253/11, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=128309(05.09.2015); Nuruosmaniye Ktp. Nu. Nk 5008/2, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=168478(05.09.2015).

¹⁴⁶ Ankara Adnan Ötügen İl Halk Ktp.

Nu. Hk 10, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=77157(05.09.2015).

¹⁴⁷ Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Nu. H. 293,

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=106711(05.09.2015).

Biz tâc-rübâ-yı ser-i şâhân-ı cihânuz

Biz hâk-i kef-i pâ-yı gedâyân-ı zemânuz

Biz dinlemezüz gulgulını bülbül-i bâgun

Biz nâme-serâyân gülistân-ı cinânuz

Âfâkı bütün tutmuş iken nâlemüz ey dil

Biz turfe durur kim yine bî-nâm u nişânuz

Bî-nâm u nişânuz ne ‘aceb kavs-i kazâda

Her tîr-i belâ kim atılır ana nişânuz

Erbâb-ı mahabbet bizi Yûsuf bilür ammâ

Ashâb-ı hased gözine ey döst sinânuz¹⁵⁰

ZEYİNÎ (ö. XVI. yy.)

Serez¹⁵¹ (Serres)’de doğmuştur. Âşık Çelebi’nin dostu ve Anadolu kazaskeri Muallimzâde’nin hocasıdır. Şiire kabiliyeti olan birisidir.¹⁵²

İtmeyüp dilde şehâ mihrüni pinhân subh

Eyledi şevkün ile çâk-i giribân subh

¹⁴⁸ Nuruosmaniye Ktp. Nu. Nk 2370/2,
https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=166061 (05.09.2015).

¹⁴⁹ Süleymaniye Ktp. Nazif Paşa Bl. Nu. 528.

¹⁵⁰ Beyânî, C. II, s. 244.

¹⁵¹ Balta, “agmd”, DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

¹⁵² Âşık Çelebi, C. I, s. 590; İpekten, v.dğr. **age**, s. 550; Tuman, C. I, s. 394.

Destine řa'řa'adan aldı asâ-yı zerrin

Kûyuna geldi yine olmaga derbân subh

Sahn-ı sahrada seherden görinen jâle degül

Görüp ahvâlümü oldu bana giryân subh

Sanma peydâ olanı řa'řa'a ey meh mihrün

Kapmaga topını aldı ele çevgân subh

Her seher kûyına azm itse n'ola Zeynî-i mest

Hûb olur ey yüzi gül seyr-i gülistân subh¹⁵³

ZÎNETÎ (ö. h.963 / m.1556)

Serez¹⁵⁴(Serres) doğumludur. Genç yaşta danişmend iken vefat etmiştir. Kaynaklar, yaşasaydı büyük şair olacağı kanaatindedir. Ölümüne “*Fevt-i Zînetî*”(963) tarih düşülmüştür.¹⁵⁵

Dâmen âlûde vü destâr perîşân yaka çâk

Kûyuna geldi yine Zînetî-i rüsvâyî¹⁵⁶

¹⁵³ Âşık Çelebi, C. I, s. 590.

¹⁵⁴ Balta, “**agmd**”, C. XXXVI, DİA, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

¹⁵⁵ Ahdî, C. II, s. 169; Âşık Çelebi, C. I, s. 586; Beyânî, C. II, s. 78; İpekten, v.dğr. **age**, s. 554; Kınalızâde, C. I, s. 356; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1715; Tuman, C. II, s. 393.

¹⁵⁶ Ahdî, C. II, s. 169.

1.3.XVII. Yüzyıl:

ADNÎ (ö. h.1100 / m.1688)

Serez¹⁵⁷ (Serres) doğumludur. İsmi Recep'tir. Serez mevlevihânesi şeyhi Ramazan Dede'ye intisap edip Mevlevî olmuş, Belgrad Mevlevihânesi'nde şeylik yapmış ve orada vefat etmiştir.¹⁵⁸ *Divan*'ı¹⁵⁹ ve *Nahl-i Tecelli*¹⁶⁰ isimli Mesnevî'den bazı beyitleri şerh ettiği eseri vardır.

Şâh olmak isteyen gam ile mübtelâ olmak gerek

Âlemde saltanat taleb iden gedâ gerek

Âh itdügümce cûşa gelür gözlerüm yaşı

Deryâ temevvüc itmege elbet hevâ gerek

Dil mülkine hayâlün ider hüküm ki gamun

Bu bir harâbeye ne iki pâdişâ gerek

Kanlı çıkardı yaşımı yolum basar diyü

Evvel bu işi işlemege dest ü pâ gerek

¹⁵⁷ Balta, "agmd", C. XXXVI, DİA, ss. 556-558; Bıçakçı, *age*, s. 345; Sezen, *age*, s. 450; Tuğlacı, *age*, s. 391.

¹⁵⁸ Çeltik, *age*, s. 46; Esrar Dede, s. 350; Güzel, Bilal, "Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa ve Nuhbetü'l-Âsâr Min Ferâidi'l-Eş'ar İsimli Şair Tezkiresi", Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2012, s. 431; İpekten, v.dğr. *age*, s. 17; İpekten, v.dğr. *age*, s. 11; Mehmet Süreyya, *age*, C. I, s. 142; Şeyhî Mehmed Efendi, *Vakayü'l-Fudalâ, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri*, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay. C. III, İstanbul 1989, s. 682; Tok, Eda, "Adnî'nin Penceresinden Şems-i Tebrîzi" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı 7/35, 2014, ss. 224-232, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi35_pdf/1dil_edebiyat/tok_eda.pdf(21.02.2015); Tuman, C. II, s. 654.

¹⁵⁹ Göre, Zehra, "Adnî Receb Dede, Hayatı ve Eserleri", Selçuk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2004.

¹⁶⁰ Göre, Zehra, *Nahl-i Tecellî*, Öncü Kitap, Ankara 2009.

İzin tozuna Adnî yüzün sürdigi bu kim
Derdlü gözine sıhhat için tûtiyâ gerek¹⁶¹

AHMED (ö. XVII. yy.)

Mora'da doğmuştur. Derviş Ahmed diye tanınır. Bağdat seferi (1638) esnasında Konya'ya gelmiştir. Kadı-zâdeliler hareketi kendisinde bir intibah oluşturup Konya Mevlevî âsitânesine intisab edip hizmete girmiştir. Bağdat ve Şam Mevlevihânelerinde şeyhlik yapıp, Şam'da vefat etmiştir.¹⁶²

Yâ Rab Cenâb-ı Ahmed-i Muhtâr hakkı için

Arş-ı mecîde fer viren envâr hakkı için

Lütfunla sakla Hayder-i Kerrâr hakkı için

Sürme kapundan Ahmed'i didâr hakkı için¹⁶³

ÂLÎ (ö. h.1100 / m.1688)

Moralıdır. İsmi Ali olup, yeniçerilerdendir. İsmi mahlas olarak kullanmış, böyle meşhur olmuştur.¹⁶⁴

Pûte-i aşk-ı hakîkatde vücûdum kâl edip

Sikke-i nâmım verildi Âliyâ a'lâ bana¹⁶⁵

¹⁶¹ Esrar Dede, s. 351.

¹⁶² İpekten, v.dğr. **age**, s. 17; Esrar Dede, s. 38; Tuman, C. I, s. 19.

¹⁶³ Esrar Dede, s. 39.

¹⁶⁴ İpekten, v.dğr. **age**, s. 17; Sâlim, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Adnan İnce, AKM Yay. Anka 2005, s. 488; Tuman, C. II, s. 628.

¹⁶⁵ Sâlim, s. 488.

ÂRİFÎ (ö. h.1057 / m.1647)

Kavala'da¹⁶⁶ doğmuştur. İsmi Mehmet Kâmil Çelebi'dir. Öğrenimini İstanbul'da tamamlamış, muhtelif yerlerde kadılık yapmıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri bulunan Ârifî, bazen Kâmil mahlasını da kullanmıştır. Döneminin tanınmış şairlerindedir.¹⁶⁷

Aceb bu fülk-i belâ-keş kenâra düşmez mi

Yem-i emelde kalır bir diyâra düşmez mi

Nişân-ı sümm-i semendin eden temâşâ hiç

Gubâr-ı dergah-i devlet-medâra düşmez mi

Nedir bu cûşîşin ey eşk-i çeşm-i hûn-âlûd

O mihr-i hüsne koya bir nezâre düşmez mi

Gören o hattı ruh-ı âlin ey perî-sîmâ

Hevâ-yı seyr-i gül ü sebzâra düşmez mi

Görürse Kâmil eger nâle-i seher-hîzim

Hezâr şerm ile sad i'tizâre düşmez mi¹⁶⁸

¹⁶⁶ Bıçakçı, **age**, s. 221; Kiel, Machiel (2002), “Kavala”, *DİA*, C. XXV, s. 60-62; Sezen, **age**, s. 581; Tuğlacı, **age**, s. 361.

¹⁶⁷ İpekten, v.dğr. **age**, s. 42; Rıza, s. 99; Sâlim, s. 591; Safvet, s. 407; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 174; Tuman, C. II, s. 611.

¹⁶⁸Sâlim, s. 591.

BEYÂZÎ (ö. h.1036 / m.1627)

Yenice Vardarlı¹⁶⁹ (Giannitsa) Mehmet Çelebi'dir. Eğitimi tamamlayınca müderris olmuştur. Şiir ve inşası güçlü şairlerden olup memleketinde vefat etmiştir.¹⁷⁰

Arz eyle metâ'-ı dili dil-dâre düşerse

Yirine düşer ol yüzi gül-zâre düşerse

Yaşum gibi gözden bıragup itme fütâde

Gâhice nazar eyle dil-i zâre düşerse

DERÛNÎ (ö. h.1060 / m.1650)

Yenice Vardarlı¹⁷¹ (Giannitsa) doğumludur. Yusuf-ı Sîneçâk'ın talebesidir. Muhasebeciliği ve Farsça bilgisiyle ün yapmıştır. Esrar Dede Mevlevî olduğunu söyler.¹⁷²

Işkun sipâhına olalı dil konak yiri

Dâg-ı gamun tenümde olupdur ocak yiri

Terk itse mâl ü mülki Derûnî aceb degül

Külhanda dahi bulmıya mı bir yatak yiri¹⁷³

¹⁶⁹ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹⁷⁰ Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 372; Rıza, s. 120; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 90; Tuman, C. I, s. 113.

¹⁷¹ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

¹⁷² Ahdî, C. II, s. 152; Âşık Çelebi, C. I, s. 516; Ekinci, “**agm**”, s. 1668; Esrar Dede, s. 201; İpekten, v.dğr. **age**, s. 98; Kınalızâde, C. I, s. 301; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 410; Tuman, C. I, s. 276.

¹⁷³ Ahdî, C. II, s. 152.

DÜRRÎ (ö. XVII. yy.)

Gümülcine¹⁷⁴ (Komotini)'de doğmuş ve yaşamış XVII. yüzyıl şairlerindedir. Tezkirelerde ismi mevcut değildir. Şiirlerinden ilmiye sınıfına mensup olduğu anlaşılan şair; Kara Çelebizâde Mehmut Efendi, Kemal Efendi, Şerif Efendi gibi ulema zümresinden kişiler ile Siyavuşpaşazâde ve Bosna valisi Mehmet Paşa gibi tanınmışlara kasideler yazmıştır. Bağdat'ın fethi ve Bahadır Giray'ın cülûsuna tarihler düşmüştür. Âşıkâne ve sade bir üslupla şiirlerini kalme almış olan Dürrî'nin tezkirelerde yer almayışı, ihmal edildiğine delalet eder. *Divan*¹⁷⁵ sahibi olan şair, ayrıca 1642 yılında 186 beyitlik bir *Gümülcine Şehrengizi* de kaleme almıştır.¹⁷⁶

Âşıkâ cevri u cefâ gayrıya lutf eylersin
Sevmeyenler seni yanında sevenden yegdir¹⁷⁷

ES'AD (ö. h.1043 / m.1634)

Selaniklidir¹⁷⁸ (Thessaloniki). Dönemin müderrislerinden olan Es'ad, şeyhzâde lakabıyla da anılırdı. Ömrünü memleketinde geçirmiş ve orada vefat etmiştir. *Divan*¹⁷⁹ sahibi olan şairin şiirleri âşıkâne ve rindanedir.¹⁸⁰

¹⁷⁴ Bıçakçı *age*, s. 122; Kiel, Machiel, “Gümülcine” (1996), DİA, C. XIV, s. 268-279; Sezen, *age*, s. 208; Tuğlacı, *age*, s. 347.

¹⁷⁵ Kılıç, İhsan, “Gümülcineli Dürrî Divanı”, Yüzüncü Yıl Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2010.

¹⁷⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Ans. “Dürrî Gümülcinevi”, Dergâh Yay. C. II, İstanbul 1980, s. 400; Yazar, İlyas, “Dürrî'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış”, Turkish Studies Sayı 2/2, Ankara 2007, ss. 770-789, <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi4/yazarilyas.pdf>(13.10.2012);

¹⁷⁷ TDEA, C. II, s. 400.

¹⁷⁸ Bıçakçı, *age*, s. 302; Kiel, “agmd”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, *age*, s. 629; Tuğlacı, *age*, s. 389.

¹⁷⁹ Karayerli, Ercan, “Selânikli Esad Efendi Hayatı Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Yeni Harflere Çevirisi”, Kocatepe Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon 1997.

¹⁸⁰ Çeltik, *age*, s. 62; İpekten, v.dğr. *age*, s. 116; Özcan, “agm”, s. 420; Rıza, s. 143; Tuman, C. I, s. 35.

Mâdâm gamze-i mest-i kadeh-nûş-ı fitnedür

Müjgân-ı çeşm-i yâr hem-âgûs-ı fitnedür

Sahbâ-perest-i işve degül şâhid-i nigâh

Mest-i mey-i girişme vü ser-hoş-ı fitnedür

Hûn-ı nigâh-ı dilbere kan itdüren müdâm

Hep keyf-i câm-ı bâde-i pür-cûş-ı fitnedür

Eyler mezâd kale-i âşub-ı hüsnini

Dellâl-ı gamze emit'a-ber-dûş-ı fitnedür

Mümkün mi Es'ad olmaya âteş-zen-i salâh

Çarh-ı sitem-füruş şerer-pûş-ı fitnedür¹⁸¹

HASAN ÇELEBİ (ö. h.1024 / m.1615)

Serez¹⁸² (Serres) doğumludur. Lütfibeyzâde'nin sahnda muidi olduğu için Muid Hasan Çelebi namıyla tanınmıştır. Kadı Ali Efendi'nin oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra müderrislik ve kadılık yapmıştır. Kaynaklar şiirlerini nazikâne bulurlar.¹⁸³

Güm-geşte idi dil der-i cânânda bulındı

Kimün sözi var hidmet-i sultânda bulındı

¹⁸¹ Özcan, "agm", s. 420; Rıza, s. 143.

¹⁸² Balta, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, age, s. 345; Sezen, age, s. 450; Tuğlacı, age, s. 391.

¹⁸³ Âşık Çelebi, C. II, s. 624; İpekten, v.dğr. age, s. 185; Kınalızâde, C. I, s. 239; Mehmet Süreyya, age, C. II, s. 616; Tuman, C. I, s. 194.

Bend itse n'ola tîgini ol gamzesi cellâd

Âşıkların öldürdi niçe kanda bulındı

Gamzen kimi öldürse şehîd olur imiş ol

Bu mes'ele ayniyle Tatar hânde bulındı

Tahrîk ider âhum yemm-i ışkı n'ola yâ Rabb

Dil zevrakınun hâli ki ummânda bulındı

Bir gice o meh gelmiş idi tâli'ini gör

Bî-çâre hüsn ol gice yâbânda bulındı¹⁸⁴

HATMÎ (ö. h.1029 / m.1619)

Semadirek¹⁸⁵ (Samothraki) adasında doğmuştur. İsmi Abdürrahim Çelebi'dir. Divan kâtiplerinden olup, güzel konuşmasıyla ün yapmış; Kudüs'te vefat etmiştir. Şiirleri ve kişiliğiyle meclislerin aranan simalarından olmuştur.¹⁸⁶

Yalnız sana degildür cevr-i devr-i rûzgâr

Açlığından en gönül deryâ köpük kusmaktadur¹⁸⁷

¹⁸⁴ Kınalızâde, C. I, s. 239.

¹⁸⁵ Bıçakçı, **age**, s. 344; Sezen, **age**, s. 450; Şahin, İlhan (2009), "Semadirek", DİA, C. XXXVI, ss. 458-459.

¹⁸⁶ İpekten, v.dğr. **age**, s. 195; Tuman, C. I, s. 245.

¹⁸⁷ Tuman, C. I, s. 245.

MUÎN (ö. h.1063 / m.1652)

Selanikli (Thessaloniki)¹⁸⁸ olup ismi Mehmet'tir. Geçliğinde tahsil için İstanbul'a gelmiş, mülâzım olduktan sonra muhtelif kazalarda kadılık yapmıştır. İstanbul'da beylerbeyi olarak da görevde bulunmuştur. Döneminin tanınmış ve şiiri takdir gören şairlerdendir.¹⁸⁹ *Divan*'ı vardır.¹⁹⁰

Hatun tahrîrini keşf-i rümûz-ı tâzedür dirler

Kitâb-ı hüsne târ-ı kâkülün şîrâzedür dirler

Hevâ evc-i belâda nagme-i sehnâzdur ammâ

Makâm-ı aşk uşşâk içre hûb âgâzedür dirler

Anunçün her biri bir dem ayılmaz mest ü âlûde

Şarâb-ı şevka rindânun dili cemmâzedür dirler

Dükân-ı aşka ölçüp dolmayınca bir kadem varma

Metâ-ı derd ü mihnet hayli bî-endâzedür dirler

N'ola erbâb-ı dil bir dem düşürmezse dehânından

Mu'în'ün şî'rine şîrîn-zebân-ı tâzedür dirler¹⁹¹

¹⁸⁸ Bıçakçı, *age*, s. 302; Kiel, "agmd", *DİA*, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, *age*, s. 629; Tuğlacı, *age*, s. 389.

¹⁸⁹ Çeltik, *age*, s. 93; İpekten, v.dğr. *age*, s. 301; Rıza, s. 206; Özcan, "agm", s. 421; Safvet, s. 608; Sâlim, s. 591; Şeyhî Mehmed Efendi, *age*, C. III, s. 700; Tuman, C. II, s. 970.

¹⁹⁰ Muîn, *Divan*, Haz. Ömer Savran, Digital Sanat Yay. İstanbul 2010.

¹⁹¹ Rıza, s. 206

NAZÎF (ö. h.1106 / m.1695)

İsmi Mehmet olana şair Tırhala¹⁹² (Trikala) doğumludur. Gençliğinde İstanbul'a gelip eğitim görmüş sonra memleketine dönerek müftülük ve kadılık görevlerinde bulunmuştur.¹⁹³ Tırhala'da Muharrem ayında vefat etmiştir. *Divan*'ı vardır.¹⁹⁴ Şiirlerinin çoğu dinî ve tasavvufî mahiyettedir.

Hurşîd mi yâ bârika-i tal'at-i Ahmed

Subh itdi seban-gâh-ı gamı nûr-ı Muhammed

Müjgân-ı gamı câm-ı dili münkesir itmez

Bî-rahne geçer şîşeden ol tîr-i muhadded

Her târını bin cân-ı kirâmı vatan itmiş

Mahşer-geh-i ervâhdır ol zülf-i mücemmed

Bu dâmda bâla-rû tahkîk olmazsın

Ankâ ise pervâz idemez murg-i mukayyed

Oldun şeref-i zât ü tabî'atle Nazîfâ

Seccâde-i irfânda mansûb-ı müebbed¹⁹⁵

¹⁹² Bıçakçı, *age*, s. 375; Kiel, "agmd", *DİA*, C. XLI, ss. 114-116; Sezen, *age*, s. 488; Tuğlacı, *age*, s. 398.

¹⁹³ İpekten, v.dğr. *age*, s. 325; Mehmet Süreyya, *age*, C. IV, s. 1238; Mustafa Safayî Efendi, *Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâidi'l-Eş'ar*, Haz. Pervin Çapan, AKM Yay. Ankara 2005, s. 606; Safvet, s. 725; Salim, s. 667; Şeyhî Mehmed Efendi, *age*, C. IV, s. 118 Tuman, C. II, s. 1071.

¹⁹⁴ Darıcık, Murat, "Nazîf Divanı (Transkripsiyonlu Çeviri Ve Metin-İnceleme)", Cumhuriyet Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas 2006.

¹⁹⁵ Darıcık, "agtz", s. 187.

NECÎB (ö. h.1085 / m.1674)

Selaniklidir¹⁹⁶ (Thessaloniki). İsmi Mehmet'tir. Öğrenimini tamamladıktan sonra muhtelif Rumeli kasabalarında kadılık yapmıştır.¹⁹⁷

NİZÂMÎ (ö. h.1108 / m.1696)

Aydonat¹⁹⁸ (Paramithia) kasabasında doğmuştur. Müneccel/Mincel Ahmet Efendi'dir. Zamannın büyük âlimlerinden Minkarîzâde Yahya Efendi'den mülâzım olmuştur. Müderrislik yapmıştır. Hicrî 1107 yılında, Piyale Paşa Darü'l-Hadis'i ile Gazanfer Ağa Medresesi ve nihayetinde Saray-ı Cedit hocalığı verilmiştir. Arapça ve Farsçaya hâkim olan Nizâmî, iyi bir şair ve münşirdir.¹⁹⁹

Felekde mihr ü mehde cüst ü cûlar hep seninçündür

Zemînde zâr u giryân âb-ı rûlar hep seninçündür

Nola bir kerre meyl etsen kenâre ey dür-i yek-tâ

Der-i mey-hânelerde hây u hûlar hep seninçündür²⁰⁰

RAGÎB (ö. h.1096 / m.1685)

Eğriboz²⁰¹ (Evvia)'da doğmuştur. Adı Mehmet Çelebi'dir. Devrinin iyi şairlerinden kabul edilmiştir.²⁰²

¹⁹⁶ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

¹⁹⁷ İpekten, v.dğr. **age**, s. 330 (Age'de zikredilmesine rağmen tezkirelerde kaydına rastlanmamıştır).

¹⁹⁸ Sezen, **age**, s. 51.

¹⁹⁹ İpekten, v.dğr. **age**, s. 348; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1259; Sâlim, s. 667; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 132; Tuman, C. II, s. 1066.

²⁰⁰ Sâlim, s. 667.

²⁰¹ Bıçakçı, **age**, s. 74; Kiel, Machiel (1994), “**Eğriboz**”, DİA, C. X, ss. 491-493; Sezen, **age**, s. 9; Tuğlacı, **age**, s. 311.

²⁰² İpekten, v.dğr. **age**, s. 360; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1342; Safayî, s. 207; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 669; Tuman, C. I, s. 358.

Hâl-i siyehün ben rûh-ı pür-tâbda gördüm
San kevkebümü pençe-i meh-tâbda gördüm

Efkâr-ı rûhunla nola dil muzdarîb olsa
Bir tâze gülü şîşe-i sî-âbda gördüm²⁰³

RAHMETÎ (ö. h.1030 / m.1620)

Serez²⁰⁴ (Serres) doğumludur. İsmi Rahmetullah'tır. Hatiptir. Mevlevî olup Adnî Dede'nin dervişıdır. Adnî Dede Belgrad Mevlevihanesine şeyh olunca, Rahmetullah Dede icazet isteyip Konya'ya gitmiş, Şems-i Tebrizî ve Hz. Mevlana'nın türbelerinde mesnevihânlık yapmıştır. Üsküp ve Gelibolu Mevlevihanelerinde²⁰⁵ şeyh olarak bulunmuş, Gelibolu'da vefat etmiştir. Esrar Dede eserleri olduğunu fakat Üsküp Mevlevîhanesi'nde bulunduğu vakit tekkeyi istila eden eşkiyalarca tarumar edildiğini söyler²⁰⁶

Es-salâ erbâb-ı aşka açılıp meydân-ı hû
Tutdı ser-tâ-ser cihânı pertev-i cevlân-ı hû

Âdem ü âlem olup per-kâr-ı devr ü dâ'ire
Sâbit ü seyyârı yek-reng eyledi devrân-ı hû

Girdi ehl-i vecd ü hâlet birbirine şevk ile
Başları saldı ayaga gerdiş-i çevgân-ı hû

²⁰³ Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 669.

²⁰⁴ Balta, "**agmd**", DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, **age**, s. 345; Sezen, **age**, s. 450; Tuğlacı, **age**, s. 391.

²⁰⁵ Sicill-i Osmanî'de İskilip Mevlevihanesi de geçer.

²⁰⁶ Esrar Dede, s. 213; İpekten, v.dğr. **age**, s. 362; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1343; Tuman, C. I, s. 330.

Enfûs ü âfâk¹ gark-1 mevce-i tûfân idüp

Cûş itdi her tenûr-1 sîneden irfân-1 hû

Pey-rev-i nây u kudûm ü sine-çâk ü zahm-1 hâr

Olmak ister vird-i Mevlânâ ile meydân-1 hû

Mesnevî vü Mevlevî şîr ü şekerdür bezmine

Hasretü'l-Firdevsdür ayş-i hoş-1 rindân-1 hû

Evvel ü âhir ile çün zâhir ü bâtın odur

Rahmetî olsa n'ola dil gevher-i ummân-1 hû²⁰⁷

RÂZÎ (ö. h.1027 / m.1618)

Yenice Vardar²⁰⁸ (Giannitsa)'da doğmuştur. İsmi Yusuf'tur. Eğitimi tamamlandıktan sonra mülâzım, müderris ve kadı olmuştur. Medine kadılığı da yapmış, İstanbul'da vefat etmiştir.²⁰⁹

Niçün ey meh-likâ uşşâk-1 zâra rahm itmezsün

Hele mey-hânedden geçdük vefâya bârî gitmezsün²¹⁰

²⁰⁷ Esrar Dede, s. 213.

²⁰⁸ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

²⁰⁹ İpekten, v.dğr. **age**, s. 372; Nev'izâde Atâî, **Hadaiku'l-Hakaik Fî Tekmileti's-Şakaik, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri**, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay. C. II, İstanbul 1989, s. 628; Rıza, s. 228; Tuman, C. II, s. 970.

²¹⁰ Rıza, s. 228.

SÂFÎ (ö. h.1100 / m.1688)

Serez²¹¹ (Serres) doğumludur. Şehrindeki Mevlevî şeyhlerinden Kerim Dede'ye intisab edip hizmetinde bulunmuş; şeyhi vefat edince pek çok yer dolaşıp Yenice Vardar (Giannitsa)'a gelmiştir. Yenice Mevlevihânesinde Vecdî Dede'ye bağlanmış, Ma'nevî Dede ve Şeyh Muhammed Dede'nin sohbetlerine katılıp hizmet etmiştir. Ömrü burada son bulup Mevlevihânenin haziresine defnolunmuştur. Şiir ve inşası güçlü olup âşıkâne gazelleri vardır.²¹²

Bildi bir dürr idügin atmadı yabâne seni

Togtıgun gibi sarup sarmaladı ana seni

Ko bu bilmezliği kim kendüyi bildürmek için

Kodı Hallâk-ı ezel sûret-i insâna seni

Rahm-i mâder gibi zindâna giriftâr oldun

Mâlik idince Hudâ Yûsuf-ı irfâna seni

Sükker-i nazm ile mir'ât-ı safâ-yı kalbün

Söyledürse n'ola tûti gibi yârâna seni

Mahlasun Sâfi ise terk ide gör gill ü gışı

İrgürür himmet-i âli dahi akrâna seni²¹³

²¹¹ Balta, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, age, s. 345; Sezen, age, s. 450; Tuğlacı, age, s. 391.

²¹² Esrar Dede, s. 312; İpekten, v.dğr. age, s. 409; Tuman, C. II, s. 536.

²¹³ Esrar Dede, s. 313.

SÂFÎ (ö. h.1076 / m.1665)

Yenişehir Feneri²¹⁴ (Larissa) doğumludur. İsmi Derviş Ahmet'tir. Halvet-meşrep biri olduğundan eğitimini tamamlayınca göz önünde bulunmayı tercih etmeyip kendi halinde hayatını devam ettirmiştir.²¹⁵

Sîne pür-dâg-ı gamındır nâleler bülbüllerim

Eşk-i çeşmimden alır neşv ü nemâyı güllerim

Dûd-ı âhımrevnâk-ı bâg-ı derûndur amma

Açılır fasl-ı hazân bilmez benim sümbüllerim²¹⁶

TABÎ (ö. h.1077 / m.1666)

Selaniklidir (Thessaloniki).²¹⁷ İsmi Mehmet'tir. Tahsilini tamamlayınca sipahi zümresine dâhil olmuştur. Kaynaklar marifetli usta şair olduğunu söyler.²¹⁸

Dil-i sûzâna hayâl-i hat-ı dilber düşdi

Güyyîâ micmer-i pür-âteşe ahker düşdi

Çesm-i pür-nemde karâr eyledi aks-i ruh-ı yâr

Âb-ı sâfiye meger pertev-i hâver düşdi²¹⁹

²¹⁴ Bıçakçı, **age**, s. 3420; Sezen, **age**, s. 337; Tuğlacı, **age**, s. 407.

²¹⁵ Çınarcı, M. Nuri, “Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey’in Tezkire’ş-Su’arâsı ve Transkripsiyonlu Metni”, Gaziantep Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2007, s. 77; İpekten, v.dğr. **age**, s. 410; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1431; Tuman, C. II, s. 526.

²¹⁶ Tuman, C. II, s. 526.

²¹⁷ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

²¹⁸ İpekten, v.dğr. **age**, s. 496; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1608; Özcan, “**agm**”, s. 423; Tuman, C. II, s. 585.

²¹⁹ Tuman, C. II, s. 585.

VELÎ (ö. h.1066 / m.1655)

Rodos'tadoğmuştur. İsmi Veliyüddin'dir. Eğitimini İstanbul'da tamamlayıp, Kafzâde Faizî'den mülâzım olmuştur. Atık Ali Paşa müderrisi iken vefat etmiştir. Hiciv ve hezelleri ile ün yapan şairin, Sicill-i Osmanî'de *Divan* sahibi olduğu belirtilmiştir.²²⁰

Gönlüm aldıysa ziyân eyledüm yârumdan

Râzıyum ben hele bir cânıla bâzârumdan

Zâyi olmadı benüm âh-ı seher-gâhlarum

Raks ider kilik-i terüm nağme-i âsârumdan

Ne kadar nâdire-gû şâ'ir-i sehhâr idigüm

Bilinür çâşni-i lezzet-i güftârumdan

Rûz-ı nev-rûz gibi geldi Velîşâhid-i şevk

Haber itdi bana pâyân-ı şeb-i târumdan²²¹

YÜMNÎ (ö. h.1083 / m.1694)

Selaniklidir (Thessaloniki).²²² İsmi Mehmet'tir. Eğitimini İstanbul'da tamamladıktan sonra müderris ve kadı olarak farklı Rumeli kasabalarında görev yapmıştır.²²³

²²⁰ İpekten, v.dğr. **age**, s. 528; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1660 (Divan sahibi olduğu söylenmesine rağmen bir kaydına ulaşılamamıştır); Özcan, "**agm**", s. 424; Rıza, s. 286; Safayî, s. 694; Safvet, s. 784; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 231; Tuman, C. II, s. 1179.

²²¹ Rıza, s. 286.

²²² Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

Oldı sahn-1 bâg-1 âlem dil-güşâ nev-rûzdu

Âlem et elden koma câm-1 safâ nev-rûzdu

El irişip geh izâr u geh hatt-1 müşgînine

Bir olurdu âşika subh u mesâ nev-rûzdu

Devlet el vermez diyenler dest-bûsı eymez niyâz

Lutf edersen eyle gel bir merhabâ nev-rûzdu²²⁴

1.4. XVIII. Yüzyıl:

AHMED (ö. h.1113 / m.1702)

Selanik²²⁵ (Thessaloniki)'te doğmuştur. Müneccimbaşı Ahmed Dede namıyla da bilinir. Şiirlerinde “Âşık” mahlasını kullanmıştır. İlk eğitimini kendi şehrinde Müftü Abdullah Efendi'den almış, daha sonra dönemin Selanik Mevlevihânesi postnişini Muhammed Dede'ye intisap etmiştir. 24 yaşında İstanbul'a gelip Arzî Muhammed Dede'nin hizmetinde bulunmuş ve sâir Mevlevî büyüklerinden Mevleviliğin inceliklerini öğrenme gayreti içerisinde olmuştur. Salih Efendi ve Müneccimek Mehmet Çelebi'den riyazî ilimleri öğrenmiştir. Kasımpaşa Mevlevihânesi şeyhi Seyyid Fazıl Halil Dede'nin 15 yıl kadar hizmetinde bulunduktan sonra IV. Mehmet kendisini müneccimbaşı olarak görevlendirmiştir. 18 yıllık müneccimbaşılıktan sonra Kahire'ye göçmüş iki yıl orada ikamet edip Mekke-i Mükerreme'ye geçmiştir. 12 yıl Mekke Mevlevihânesi şeyhliği yapan Ahmed Dede, 70 yaşını aşkınken vefat etmiştir. Mekke'de medfundur.

Âlim, ârif, fâzıl, nâşir, şair bir insan olan Ahmed Dede, pek çok eser kaleme almıştır. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Haşiye-i Beyzâvî*, *Zeyl-i Sadreddinzâde*,

²²³ İpekten, v.dğr. **age**, s. 538; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1703; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 718; Tuman, C. II, s. 1179.

²²⁴ Tuman, C. II, s. 1179.

²²⁵ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

“Risâle-i Fârisiye-i İslamiye”nin metin ve şerh olarak *Gâyetü'l-Beyân* adıyla Arapça tercümesi, *Şerh-i Ahlâk-ı Adudiye*, astronomi, geometri, tıp ve musiki risaleleri ile “Müneccimbaşı Tarihi” olarak da bilinen *Câmiu'd-Düvel* isimli Arapça tarih kitabıdır. Üç dilde şiir yazmaya muktedir olan şairin, şiir ve inşa alanında başarılı olduğu ifade edilmekte ve *Divan* sahibi olduğu belirtilmektedir.²²⁶

Perîşân oldı dikkat eyleyince zülf-i cânâne
Meger kim sîne-veş bîzârdır târ-ı nigâhımdan
O Kays dest peymâ-yı şeb-i târîk hicrin kim
Sevâd-ı zülf-i Leylî reng- âlûd dûd-ı siyâhımdan²²⁷

AHMED PAŞA (ö. h. 1170 / m.1757)

Mora'da Gördüs²²⁸ (Korinthos) kasabasında doğmuş, müderris Ali Efendi'nin oğludur. Bölge pırasa yetiştiriciliği ile meşhur olduğundan “Pırasa Ahmed Paşa” olarak da tanınmıştır. Babasının vefatından sonra müderris olmuş ardından bazı yerlerde voyvodalık ve kapıcıbaşılık yapmıştır. 1158/1745 yılında vezirlik rütbesi alıp Mora'ya vali olarak atanmış, bir-iki memuriyetten sonra emekli olmuştur.²²⁹

Gönül ister ki devr itsin felek kendi merâmınca
Felekden o felek ondan haberdâr olmamış bildim

²²⁶ Esrar Dede, s. 20; İğci, Alpay-Güler, Aydın, “Osmanlı İmparatorluğu XVII. Yüzyılında Rumelili Edebî Şahsiyetler”, Turkish Studies Sayı 9/6, Ankara 2014, ss. 545-581, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1287543671_36%C4%B0%C4%9FciAlpay-vd-edb-545-581.pdf(09.09.2015); İpekten, v.dğr. **age**, s. 16; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 184; Özcan, “**agm**”, s. 417; Salim, s. 191; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 206; Tuman, C. II, s. 614 Eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ağırakça, Ahmet (2006), “Müneccimbaşı, Ahmed Dede”, DİA, C. XXXII, ss. 4-6; (Divan sahibi olduğu söylenmesine rağmen bir kaydına ulaşılammıştır).

²²⁷ Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 206.

²²⁸ Bıçakçı, **age**, s. 182; Kiel, Machiel (1994), “Gördüs”, DİA, C. XIV, ss. 154-156; Sezen, **age**, s. 203.

²²⁹ Fatin Davut, **Hatimetü'l-Eş'âr**, Haz. Ömer Çiftçi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, s. 49, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0>(13.12.2012); İpekten, v.dğr. **age**, s. 24; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 217; Tuman, C. I s. 17.

Şuûnât-ı İlahî hem tabîat seyrini anlar

Aristâlîs-i tedkîkât-ı Ahmed kalmamış bildim²³⁰

BELİĞ (ö. h.1172 / m.1759)

Yenişehir Feneri²³¹(Larissa) doğumludur. İsmi Mehmet Emin'dir. Eğitimi İstanbul'da almış, Nakşî şeyhi Akovalızâde Hatem Efendi'nin de talebesi olmuştur. Kadı olarak göreve başlayıp, Eski Zağra (Stara Zagora/Bulgaristan)'da nâib iken vefat etmiştir.

Devrinin önde gelen şairlerinden olan Belîğ, *Divan*²³² sahibidir. Şiirde kendini çağdaşı Râgıb Paşa'ya üstün görmüştür.²³³

Maksûdunu sa'y ile tarîkinde bulunca

Deryâya irer âb-ı revân gitse yolunca

Elbetde olur zâlîme vâsıl eser-i âh

Duymaz elem-i zahmını âdem urulunca

Mağbûni-i kâlâ-yı fenâ zâhir olur hep

Sabr ile bu bâzâr-ı nedâmet bozulunca

²³⁰ Fatin, s. 49.

²³¹ Bıçakçı, *age*, s. 3420; Sezen, *age*, s. 337; Tuğlacı, *age*, s. 407.

²³² Demirel, Gamze, "18. Yüzyıl Şairlerinden Belîğ Mehmed Emîn Dîvânı: İnceleme-Tenkitli Metin-Tahlil", Fırat Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ 2005; Dereli, Üzeyir, "Belîğ Mehmed Emîn, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Türkçe Eserlerinin Tenkidli Metni", Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 1996.

²³³ Çeltik, *age*, s. 59; Esad Mehmed Efendi, *Bağçe-i Safâ-Endûz*, Haz. Rıza Oğraş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, Burdur 2001, s. 70, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10734,bahcepdf.pdf?0>(13.12.2012); Fatin, s. 70; İpekten, v.dğr. *age*, s. 74; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 219; Mehmet Süreyya, *age*, C. II, s. 368; Muallim Naci, s. 282; Tuman, C. I, s. 104.

Erbâb-ı kemâlin yeri hâkister-i gamdır
Hâk üzre düşer meyve kemâliyle olunca

Râhat yine ukbâdadır insâna ki sâlik
Her yirde bulur nermi-i pister yorulunca

Tıfl-ı dile virmez mi o dûşîze-i ra'nâ
Bostañçe-i nârencini sağınca solunca

Söz yok suhan-ı Râgıb Efendi'ye Belîğâ
Âlemde kişi böyle gerek şâir olunca²³⁴

CEZBÎ (ö. h.1161 / m.1748)

Tırhala²³⁵(Trikala)'da doğmuştur. İsmi İbrahim olan şair, Kızkapanzâde namıyla da tanınmıştır. Öğrenimini tamamlayınca Paşmakçızâde Seyyid Ali Efendi'nin Rumeli kalemine devam edip, bazı Rumeli kasabalarında kadılık yapmıştır. Bir Bayramî dervişi olan Cezbî, Himmetzâde Abdullah Efendi ve Abdüssamet Efendi'lerden de feyz almıştır. Coşkun bir mizaca sahip olduğu için şiirlerinde Cezbî mahlasını kullanan şair, şeriata aykırı sözler söylediği için Zîştovi'ye sürülmüştür. Vefat edince (bir rivayete göre şehit edilince) Edirnekapı'ya defnedilmiştir. Şiirlerinde Örfî uslûbunu izlemiştir. Âşıkâne ve tasavvufî niteliktedir.²³⁶ Hüseyin Vassaf'a göre *Divan*'ı vardır.²³⁷

²³⁴ Fatîm, s. 70.

²³⁵ Bıçakçı, **age**, s. 375; Kiel, "agmd", DİA, C. XLI, ss. 114-116; Sezen, **age**, s. 488; Tuğlacı, **age**, s. 398.

²³⁶ Esad, s. 100; Güftî, s. 115; Hüseyin Vassaf, **age**, C. II, s. 567; İpekten, v.dğr. **age**, s. 92; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 398; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 73; Sâlim, s. 271; Tuman, C. I, s. 147.

²³⁷ Hüseyin Vassaf, gayr-ı matbu olan *Divan*'ını mütalaa ettiğini söylemesine karşın bir nüshasına ulaşamadığıdır. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine Bl. H.1089 Arşiv numarasında kayıtlı olan Himmetzâde Ahmed Cezbî'ye ait *Divan*'la karıştırılmış olması muhtemeldir.

Mekteb-i dilden açıldı nüsha-i tefsîrimiz
Ehl-i aşka bahş-ı cân eyler bütün takrîrimiz

Tâlib-i ilm-i maânî anlamaz zâhid anı
Bir muammâ söyleriz esrârdır tâ'bîrimiz

Biz Mesîhâ-demleriz hem haste-i cânân için
Bir devâdır ehl-i derde nefha-i iksîrimiz

Biz gürûh-ı Himmetî'yiz sorar isen zâhidâ
Mümtezicdir çün nüfûs-ı aşk ile tahmîrimiz

Gelmişizdir aşk ile Cezbî cihân iklimine
Çün uyanmışdır ezelden şem'a-i takdîrimiz²³⁸

EMÎN (ö. h.1123 / m.1712)

Selaniklidir²³⁹ (Thessaloniki). İsmi Mehmet olup, döneminde Nazirizâde namıyla tanınmıştır. Sarayda değişik hizmetlerde bulunduktan sonra kapıcıbaşı olarak görevlendirilmiştir. Yazdığı bir rubainin beğenilmesiyle Kıbrıs'a defterdar olarak atanmıştır. Arapça ve Farçaya hâkim olan Emîn, musiki ve tarih düşürmede de mahir bir şairdir. Kıbrıs'ta vefat etmiştir.²⁴⁰

Kıbrıs'ta bulunduğu dönemlerde şiddetli bir fakirlik yaşayan şair, halini Şeyhülislam Seyyid Fazlullah Efendi'ye bir rubai ile şöyle şikâyet etmiştir:

²³⁸ Hüseyin Vassaf, **age**, C. II, s. 568.

²³⁹ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

²⁴⁰ Erdemir, **age**, s. 127; İpekten, v.dğr. **age**, s. 109; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 471; Safayî, s. 81; Sâlim, s. 181; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 460; Tuman, C. I, s. 66.

Ey dest-i dilet be-lutf u cûd âmâde

Vey hâk-i dere melâz-ı her üftâde

Et'imnî kalbe en yekûle'l-kâilû

Kad mâte mine'l-cû'î Nazîrî-zâde

Şeyhülislam'da cevaben şöyle mukabelede bulunmuştur:

Ey ân ki şode zi-nakş-ı hestî sâde

Vez-fakr u mecâ'a hem zi-pâ üftâde

Hâ ibtede'a'l-gına izâ temme'l-fakru

Hâzâ şey'un ceret aleyhi'l-âde²⁴¹

ES'AD (ö. h.1144 / m.1731)

Yanya²⁴² (Ioannina)'da doğmuştur. İsmi Mehmed'tir. Es'ad Hoca olarak tanınmıştır. Ayrıca devrinin âlimleri kendine muallim-i salis demişlerdir. Ebu Saidzâde Feyzullah Efendi'den ders almış; pek çok medresede müderrislikte bulunduktan sonra hususî hocalık yapmıştır. İstanbul'da vefat edip Edirnekapısı Emir Buhari Tekkesi yakınlarındaki kabristana defnedilmiştir. Latince, Yunanca, Arapça ve Farsça dillerine hâkim olan Es'ad bu dillerden pek çok nakiller yapıp, risaleler ve şerhler kaleme almıştır.²⁴³ Eserleri şöyledir: *Et-Ta'lîmü's-Sâlis*, Aristo'nun sekiz bölümden oluşan Fizika (es-Semâ'ü't-Tabî'î) adlı eserinin Karaferyeli Ioannis Kuttinius tarafından yapılan kısmen şerhi, kısmen özetinin Yunanca'dan Arapça'ya tercüme ve şerhidir.²⁴⁴ *Tercümetü'ş-Şerhi'l-Envee*: Porphyrius'un İsağoci'si ile

²⁴¹ Tuman, C. I, s. 66.

²⁴² Bıçakçı, **age**, s. 389; Kiel, Machiel (2013), “Yanya”, *DİA*, C. XLIII, ss. 317-321; Sezen, **age**, s. 518; Tuğlacı, **age**, s. 406.

²⁴³ Esad, s. 36; İğci-Güler, “**agm**”, s. 553; İpekten, v.dğr. **age**, s. 116; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 487; Mehmet Tahir, **age**, C. I, s. 308; Salim, s. 172; Tuman, C. I, s. 35. Eserleri ve hayatı hakkında geniş bilgi için ayrıca bkz. Sarıkavak, Kazım (2013), “Yanyalı Esad Efendi”, *DİA*, C. XLIII, ss. 322-323.

²⁴⁴ Râgıb Paşa Ktp. Nu. 824; Râgıb Paşa Ktp. Nu. 825; Süleymaniye Ktp. Beşir Ağa Bl. Nu. 414, Hâlet Efendi Bl. Nu. 540, Ayasofya Bl. Nu. 2489, Hasan Hüsnü Paşa Bl. Nu. 1238, Esad Efendi Bl. Nu.

Aristo'nun Kategoriler, Peri Hermeneias, I. ve II. Analitikler'inin bir özeti niteliğinde olup Ioannis Kuttinius şerhi esas alınarak Arapça'ya çevrilmiş, ayrıca şerhedilmiş, Esad Efendi şerhte kendi görüşlerine de yer vermiştir.²⁴⁵ *Er-Risâletü'l-Lâhûtiyye*: Eserde kelâm ilminin en önemli problemlerinden olan isbât-ı vâcib konusundaki deliller ele alınmış, mümkün ve zorunlu (vâcib) varlık, Allah'ın varlığı, Allah hakkında zât-vücûd veya mahiyet-vücûd ayrımı yapılamayacağı vurgulanmış, bu konuda filozoflar ve mutasavvıfların görüşlerine de yer verilmiştir.²⁴⁶ *El-Hâşiyetü'l-Fethiyye ale'ş-Şerhi'l-Hanefiyye li'r-Risâleti'l- Adudiyye*: Adudüddin el-Îcî'nin âdâb-ı bahse dair risâlesi üzerine Molla Hanefi (Muhammed Şemseddin et-Tebrîzî) tarafından yazılan er-Risâletü'l-hanefiyye (el-Hanefiyye) adlı şerhin hâşiyesi olup eksik bir nüshası bulunmaktadır.²⁴⁷ *Haşiyeye alâ İsbâti'l-Vâcib*: Konusu ve muhtevası er-Risâletü'l-lâhûtiyye ile aynı olup bunun da mevcut nüshaları eksiktir.²⁴⁸ *Kitâbü Ameli'l-Murabba'i'l-Müsâvî li'd-Dâ'ire*: Archimedes'in eserinden faydalanılarak kaleme alınan, bir dairenin alanına eş alana sahip bir kare tesbitine dair olan bu eserin iki nüshası bilinmektedir.²⁴⁹ Ayrıca *Divan* sahibi olduğu da belirtilmiştir.²⁵⁰

Mahv etdi âlemi dehen-i bî-nişân eden

Kılmış helâk halkı lebin mahz-ı cân eden

Mürg-i dili nişânına sehm-i gam eyledi

Müjgân u ebruvânını tîr ü kemân eden

1936, Hacı Mahmud Efendi Bl. Nu. 414; Nuruosmaniye Ktp. Nu. 2656; İstanbul Üni. Ktp. AY Bl. Nu. 534, 4024.

²⁴⁵ Manisa İl Halk Ktp. Nu. 45 Hk 5842/1'de "Tercemetü'ş-Şerhi'l-Envâr fi'l Mantık"; Süleymaniye Ktp. Ayasofya Bl. Nu. 2565, Hamidiye Bl. Nu. 803, Esad Efendi Bl. Nu. 1939; Râgıb Paşa Ktp. Nu. 881; Nuruosmaniye Ktp. Nu. 2655; TSMK, Nu. 6895.

²⁴⁶ Süleymaniye Ktp. Beşir Ağa Bl. Nu. 390, Cârullah Efendi Bl. Nu. 1135.

²⁴⁷ İstanbul Üni. Ktp. AY Bl. Nu. 414; Manisa İl Halk Ktp. Nu. Hk 2039/3; Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp. Nu. Hk 2313.

²⁴⁸ Süleymaniye Ktp. Beşir Ağa Bl. Nu. 390.

²⁴⁹ Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye, Mîkat Bl. Nu. 172/2; Mustafa Fâzıl, Riyâza Bl. Nu. 41/22.

²⁵⁰ Kaynaklar Divan sahibi olmasından bahsetmesine rağmen bir kaydına ulaşılammıştır.

Ayâr-1 aklım eyledi mahbûs-1 çâh-1 gam

Hüsn-i bedî' ile anı sâhib-kırân eden²⁵¹

MUHLİS (ö. h.1170 / m.1757)

Halil Muhlis Bey Mora doğumludur. Mora hanedanından Koca Halil Beyzâde Abdi Bey'in oğludur. Hanedana müntesip olduğundan kapıcıbaşı olmuştur. Şiiri pek makbul görülmemiştir.²⁵²

Râz-1 aşkı söyleme âlem hevâdan nem kapar

Pek dakik olmuş cihânâsâ begim dirhem kapar

La'bile ta'lik-i vakt eyler visâli bezmini

Lîk hasta âşıkın nakdini pek muhkem kapar

Şâhid-i gül olmağa ol gonçe-i nâz getiren

Gülsitân-1 bezmghehde bûse-i gül-fam kapar

Dil-rübâlar iltifât itmez muhibb-i sâdıkâ

Ol metâ-1 bî-bahâdır anı hep âlem kapar

Muhlisâ terk-i mecâz it rütbe-i tahkîka er

Kim bilirsin pîrine mahrem olan mahrem kapar²⁵³

²⁵¹ Sâlim, s. 174.

²⁵² Fatin, s. 371; Mehmet Süreyya, *age*, C. IV, s. 1099; Tuman, C. II, s. 937.

²⁵³ Fatin, s. 371.

NÂKİD (ö. h.1127 / m.1715)

Yenişehir Feneri²⁵⁴ (Larissa)'nde doğan şairin ismi İbrahim'dir. Öğrenimini İstanbul'da görüp mülâzım ve müderris olmuştur. *Şerh-i Sedîd*²⁵⁵ isminde Avâmil şerhi, *Nakd-ı Nâkîd*²⁵⁶ adında Fars dili kuralları içeren eseri ve münazara adabına dair "Mir Ebu'l-Feth" isimli kitaba *Haşiye alâ Âdâbi'l-bahs*²⁵⁷ namında haşiyesi vardır. Kaynaklar nazik tabiatlı biri olduğunu zikredip, şairliğini vasat bulurlar.²⁵⁸

Ümîd-i valsa mîkât-ı felek olmuş döner sâ'at

Meger kim seb'a-i seyyâreden aldı eser sâ'at

Muâdil çarh-ı gerdûnaçü rebi' ceyb-i usturlab

Müselsel devr-i dâimdem-be-dem şâm u seher sâ'at

Aceb şûh u kalender-meşreb ü seyyâh-ı âlemdir

Eder geh şarka gâhi cânib-i garba sefer sâ'at

Görünce hicr ü fûrkat beste-i rîk-i revân oldu

Olup bu tengnâ-yı şîşede zîr ü zeber sâ'at

²⁵⁴ Bıçakçı, **age**, s. 3420; Sezen, **age**, s. 337; Tuğlacı, **age**, s. 407. Esad, s. 36; İğci-Güler, "**agm**", s. 567; İpekten, v.dğr. **age**, s. 316; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 262; Safayî, s. 682; Sâlim, s. 648; Tuman, C. II, s. 1021.

²⁵⁵ Köksoy, Mesut, "**Nâkîd İbrahim Efendi ve Eş-Şerhu's-Sedîd li'l-i vâmili'l-Cedîd Adlı Eseri (İnceleme ve Tahkik)**", İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

²⁵⁶ Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp. Nu. Hk 1886/1, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=35266(11.09.2015).

²⁵⁷ Safranbolu İzzet Mehmet Paşa Ktp. Nu. Saf 277/2, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=17323(11.09.2015).

²⁵⁸ Esad, s. 36; İğci-Güler, "**agm**", s. 567; İpekten, v.dğr. **age**, s. 316; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 262; Safayî, s. 682; Safvet, s. 660; Sâlim, s. 648; Tuman, C. II, s. 1021.

Ne zîbâ pîşe-pey-rev oldu Nâkîd devr-i hüsnünde

Muvakkitdir zamân-ı vuslata her ân u her sâ'at²⁵⁹

NÂŞİD (ö. h.1206 / m.1791)

Mora doğumludur. Râtib Ahmet Paşa'nın oğlu olup, ismi İbrahim'dir. Dersaadet'e gelip, Enderun'da yetişmiştir. Mabeyncilik ve Kapıcıbaşılık yaptıktan sonra Abdülhamid Han'ın kızı Emine Sultan'ın kethüdalığında bulunmuştur. İstanbul'da vefat eden şair, Üsküdar Ayazma Camii hazirasine defnedilmiştir.

XVIII. yüzyılın karakteristik özelliklerinin görüldüğü şiirlerinde, Nedîm ve Nâbî etkisi kendisini hissettirir. Ayrıca Sebk-i Hindî'nin izlerine de rastlanmak mümkündür. *Divan*'i²⁶⁰ vefatından sonra Câvid Ahmet Bey tarafından toplanılarak oluşturulmuştur.²⁶¹

Bir zamân ben mahrem-i her râzın oldum bilmedün

Bir zamân pâ-mâl-ı esb-i nâzın oldum bilmedün

Bir zamân va'd-i visâl itdin tegâfûl eyledin

Bir zamân şâyeste-i incâzın oldum bilmedün

Bir dem oldu sen de cevri-i yâr ile kan ağladın

Ben o demlerde senin dem-sâzın oldum bilmedün

²⁵⁹ Safayî, s. 682.

²⁶⁰ Alıcı, Lütfi, “**Divan-ı Nâşid İnceleme-Tenkitli Metin**”, İnönü Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Malatya 1998; Öztürk, Raziye, “**Naşid İbrahim Bey (hayatı, eseri, edebî kişiliği ve Divanı'nın tenkitli metni)**”, Selçuk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1998; Zülfe, Ömer, “**Naşid Divan (1749-1791)**”, Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1998.

²⁶¹ Çeltik, **age**, s. 96; Esad, s. 158; Fatin, s. 388; İpekten, v.dğr. **age**, s. 321; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1238; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 278; Şefkatî, **Tezkire-i Şu'arâ**, Haz. Filiz Kılıç, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, s. 148, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10742,metinsbpdf.pdf?0>(13.12.2012); Tuman, C. II, s. 1013.

Sen de zannım ben gibi bî-hûşsun ey andelib
Bir zamân gülşende hem-âvâzın oldum bilmedün

Aklım aldın dün gice meclisde sen bir nağmede
Mutribâ pek mübtelâ-yı sâzın oldum bilmedün

Nakd-ı cân sarfin taahhüd eyledim yolunda ben
Cümle-i uşşâkdan mümtâzın oldum bilmedün

Başımı kûy eyledim çevgân-ı dest-i nâzına
Nâşidâsâ sevdiğim sır-bâzın oldum bilmedün²⁶²

RÂMİZ (ö. h.1173 / m.1759)

Karaferye²⁶³ (Veria) doğumludur. İsmi Seyyit Mehmet olup, Sarı Râmiz diye tanınmıştır. Eğitimini tamamlayınca, Edirne’de müderris olmuştur. Hacdan dönünce vefat etmiştir. Şiirlerinde Nedîm tarzını izlemiştir.²⁶⁴ *Divan*²⁶⁵ sahibidir. Karaferyeli Rüşdî, Râmiz’in ölümüne şu tarihi düşmüştür: “*Geldi ser-cümle ehibbâ dedi Rüşdî târîh / Nâ’il-i Rahmet-i Allâh ola Seyyid Râmiz*”.²⁶⁶

O yârin hüsnünü görmekle neyl-i kâmdır mir’ât
Safâ-yı vuslatıyla vâsıl-ı encâmdır mir’ât

²⁶² Zülfe, Ömer, “**Naşid Divan (1749-1791)**”, Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1998, s. 50.

²⁶³ Bıçakçı, **age**, s. 214; Sezen, **age**, s. 277; Tuğlacı, **age**, s. 361.

²⁶⁴ İpekten, v.dğr. **age**, s. 366; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1349; Şefkatî, s. 59; Tuman, C. I, s. 321.

²⁶⁵ Polat, Fatih, “**Ramiz Mehmet Efendi Divanı (Edisyon-Kritik-Metin-İnceleme)**”, Cumhuriyet Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas 2003.

²⁶⁶ Şefkatî, s. 60.

Olur sûret-nümâ şevk-i ruhuyla bir meh-i hüsnün

Hele her mihr-i hüsne cilvegâh-ı kâmdır mir'ât

Ruh-ı hamrâ-yı cânân aks edince şevk eder izhâr

Nümâyîşde mücellâ sûretâ bir câmdır mir'ât

Güzel tasvîr eder zülf-i nigârı mû-be-mû el-hak

Eder her yüzden izhâr-ı hüner ressâmdır mir'ât

Hat-âver dil-rübânın nazrasından ihtirâz eyler

Onunçün perde-pûş-ı rü'yet-i akşamdır mir'ât

Musaffâdır o rütbe tab'-ı dâna-yı ârif Râmiz

Mukâbil olmada her vech ile bî-nâmdır mir'ât²⁶⁷

RÂTİB (ö. h.1170 / m.1757)

Yenişehir Fenerli²⁶⁸ (Larissa) Topal Osman Paşa'nın oğlu olup, ismi Ahmet'tir. Mora muhassılı olan babasının şehit edilmesinden sonra onun yerine göreve getirilmiştir. III. Ahmet'in kızı Ayşe Sultan ile evlenince Rumeli valisi olmuş; Kaptan-ı Derya ve muhtelif yerlerde valilik görevlerinde bulunmuştur. Dördüncü defa Mora valiliğini yürütüyorken 50 yaşına yakın vefat etmiştir. Vefatına Müstakimzâde "*Mansıbın kişver-i me'vâ ola Ahmed Paşa*" tarihini düşürmüştür.²⁶⁹

²⁶⁷ Şefkatî, s. 60.

²⁶⁸ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

²⁶⁹ Arif Hikmet, s. 55; Çeltik, **age**, s. 106; Fatin, s. 141; İpekten, v.dğr. **age**, s. 371; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1360; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 308; Şefkatî, s. 71; Tuman, C. I, s. 321.

Bir Nakşî şeyhi olan Akovalızâde Hatem Efendi'ye müntesip olan Râtib, şairliğini burada geliştirmiştir. Şiirlerinde hikemî tarzın yanında Sebki-Hindî ve mahallileşme izleri de görülür. *Divan*²⁷⁰ sahibidir.

Cûş idib nağme-i tanbûr hele mânend-i Fûrât

Mutribün aşdı başından yine cûy-i nakarât

Ey gönün kadrini bil sende kovânun yohsa

Şeh perîşân olur âzürde olunca nakarât

Kışra bakma ne kadar sâf ise lûbbe nazar it

Ma'nâdır matlab eger olsada mevzûn kelimât

Çokdan almışdum ıtık-nâme-i aşkı senden

Herkesün dest-i ümîdine verilseydi berât

Hâl-i âlem neye müncer olacaktı bilmem

Râtibâ olmasa mahlûk hayât ile memât²⁷¹

RESMÎ (ö. h.1197 / m.1783)

Asıl ismi Ahmet olan şair, Girit adasında bulunan Resmo²⁷² (Kriti- Rethimno) şehrinde doğmuştur. Tahsilini İstanbul'da tamamlayıp, Tavukçubaşı Damadı olarak bilinen Reis Mustafa Efendi'ye damat olmuştur. Osmanlı topraklarında pek çok devlet görevinde bulunmasının yanı sıra Viyana ve Berlin elçiliği de yapmıştır. İyi bir kâtip

²⁷⁰ Kılıç, Yasin, “**Râtib Ahmet Paşa Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı'nın Tenkiltli Metni ve İncelemesi**”, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1996.

²⁷¹ Kılıç, **agtz**, s. 180.

²⁷² Bıçakçı **age**, s. 99; Sezen, **age**, s. 419; Tuğlacı, **age**, s. 384.

ve dirayetli bir şair olan Rasmî'nin Viyana ve Berlin *Sefaretnâmeleri*²⁷³, Darüssaade ağalarının biyografilerini ihtiva eden *Hâmiletü'l-Küberâ*, reisülküttabların biyografilerini içeren *Hadikatü'r-Rü'esâ*²⁷⁴, Küçük Kaynarca Antlaşmasını ve sefirlik hikayelerini anlatan *Hülasatü'l-İtibar*²⁷⁵, *Coğrafya-i Cedid*²⁷⁶, Arapça atasözlerini barındıran *Zülâliye*, *Pend-i Attâr* ile Türkçe, Arapça, Farsça beyit, deyim ve darb-ı mesellerin derlendiği *El-İstinas bi-Ahvâli'l-Afrâs*²⁷⁷ isimli eserleri vardır. İstanbul'da vefat edip Üsküdar'a defnolunmuştur.²⁷⁸

Sabâ gîsûlarından gülşene anber getirmişdir

Lebinden rekb-i Şâmî piste vü şekker getirmişdir

Melâhat mülkünün sultânısın âşûb-ı âlemsin

Seni cânâ felek kuyruklu bir ahter getirmişdir

Donanmış çâr-sû sünbül-izâr u gonca-femlerle

Sitanbula bu yıl leylek meger dil-ber getirmişdir

²⁷³ Birbenli, Safınaz, “Ahmed Resmî Efendi ve Sefaretnameleri”, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1999.

²⁷⁴ Süleymaniye Ktp. Aşir Ef. Bl. Nu.256, Esad Ef. Bl. Nu.3378 ve 2296, Halet Ef. Bl. Nu. 597, Laleli Bl. No 2092, Reisülküttab Bl. Nu.639, Zühtü Bey Bl. Nu.461; Millet Ktp. Ali Emiri Bl. Nu.719 ve 720; Selimiye Yazma Eserler Ktp. Nu.2006; Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Revan Köşkü Bl. Nu.1455, Yeniler Bl. Nu.4041, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=122832(12.09.2015), https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=122832(12.09.2015).

²⁷⁵ Atıf Ef. Ktp. Nu.1881 ve 484; Millet Ktp. Ali Emiri Bl. Nu.258, 259 ve 260; Selimiye Yazma Eserler Ktp. Nu. Sel 1946 ve Sel 5626/6, Erişim Tarihi: 12.09.2015, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=214690(12.09.2015), https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=218582(12.09.2015).

²⁷⁶ Millet Ktp. Nu. Yz. A 6677/1, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=130780(12.09.2015).

²⁷⁷ Son dört eserini Mehmet Tahir “Osmanlı Müellifleri” eserinde zikretmekte olup bir kaydına ulaşılammıştır.

²⁷⁸ İpekten, v.dğr. *age*, s. 380; Kılıç, Filiz, “Giritli Divan Şairleri”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı 32, Ankara 2004, s. 6; Mehmet Süreyya, *age*, C. IV, s. 1376; Mehmet Tahir, *age*, C. III, s. 123; Ramiz, *Âdâb-ı Zurafâ*, Haz. Sadık Erdem, AKM Yay. Ankara 1994, s. 124; Şefkatî, s. 65; Tuman, C. I, s. 335.

Bi-hamdi'llâh rakîbin sıkletinden bâkimiz yokdur

Beşâret-nâme-i yârı kebûterler getirmiştir

Hatın mûyu kederdir sevdiğim mir'ât-ı ruhsâra

Kırılın elleri teklîf ile berber getirmiştir

Tabî'at dest-yârî-i kalemle Resmîyâ gûyâ

Huzûr-ı izzete şeş-hâne bir cevher getirmiştir²⁷⁹

RESMÎ (ö. h.1204 / m.1789)

Resmî Ali Efendi Girit Adası'nın Resmo²⁸⁰ (Kriti-Rethimno) şehrinde doğmuştur. "Resmî Ali Baba", "Ali Resmî-i Giridî" ve "Resmî Baba Giridî Bektaşî" isimleriyle da anılmaktadır. Tezkirelerde kaydı bulunmayan şairin hayatı hakkında da fazla bilgi yoktur. Mevcut kaynakların onu Batı Trakya Evros ilinde dergâhı bulunan ve orada medfun olan Bektaşî şeyhlerinden Seyyid Ali Sultan'ın halifelerinden göstermesi hatalıdır. Zira Seyyid Ali Sultan XIV. yüzyılda yaşamıştır.²⁸¹ Resmî'nin o dergâhta postnişin olan dönemin şeyhine müntesip olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. İstanbul'da vefat etmiş ve Örük/Erdik Baba Tekkesi'ne defnedilmiştir.

Arapça, Farsça ve klasik edebiyat geleneğimize hâkim olan Resmî'nin şiirlerinde Bektaşîliğe dair pek çok unsura rastlanır. Tarikatına, Piri Seyyid Ali Sultan'a, ehl-i beyte, oniki imama bilhassa Hz. Ali'ye büyük muhabbet besleyen bir şairdir. Sade ve akıcı bir üslubu sahiptir. *Divan*'ı²⁸², *Uyûnu'l-Hidâye*²⁸³ isimli tasavvufî eseri, şiir mecmuası²⁸⁴ ve *Risâle fî Bektaşîyye*²⁸⁵ isimli eserleri vardır.²⁸⁶

²⁷⁹ Şefkatî, s. 65.

²⁸⁰ Bıçakçı *age*, s. 99; Sezen, *age*, s. 419; Tuğlacı, *age*, s. 384.

²⁸¹ Yıldırım, Rıza, "Bektaşî-Alevî Geleneğine Göre Seyyid Ali Sultan", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı 53, Ankara 2010, [http://rizayildirim.com/articles/BAGSAS.pdf\(02.10.2012\)](http://rizayildirim.com/articles/BAGSAS.pdf(02.10.2012)).

²⁸² Arslan, Saime, "Giritli Ali Baba ve Divanı", Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2003.

²⁸³ Atatürk Kitaplığı, Nu.144, 404, 1266/2, 0.27/18, 0.29, [https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=Ali+Resm%EE&submit=Ara\(12.09.2015\)](https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=Ali+Resm%EE&submit=Ara(12.09.2015);); Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan Bl. Nu.141, Hacı Mahmut Ef. Bl. Nu.2355; Mevlana

Benim şâhım benim cânım Alî'dir

Gözüm ziyâsı imânım Alî'dir

Bana gösterdi râh-ı müstakîmi

İki âlemde sultânım Alî'dir

Muhammed şehri ilmim dedi el-hak

Ulûm-ı şehre derbânım Alî'dir

Benim mahbûbım Ahmed'dir dedi Hak

Dilâverlikde arslanım Alî'dir

Muhammed dü cihâna rehber oldu

İden irşâd cânânım Alî'dir

Kelâm-ı İncil ü Tevrat u Zebur hem

Rumûz-ı vahy-i Kur'ânım Alî'dir

Şecâ'at kişverinde merd-i meydân

Sehâvet ıssı yezdânım Alî'dir

Müzesi Ktp. Nu.1666; Millî Ktp. Ali Emiri Şeriyye Bl. Nu.801, A 467/1, A 782/1, A 2242, A 3373, A 3890/1, A 3629/2, A 4036, A 4396/1, A 4366, A 7916/1,
<https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=Resm%EE+Baba&submit=Ara>
(12.09.2015).

²⁸⁴ Millî Ktp. Nu. A 3958, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=134853(12.09.2015).

²⁸⁵ Millî Ktp. Nu. A758/2, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=139909(12.09.2015).

²⁸⁶ Kılıç, "agm", s. 14; Şimşek, Selami, "Doğu Akdeniz'de Tahrip Olan Bir Kültür Mirası: Girit'te Tarikatlar ve Tekkeler", Atatürk Üni. Türkiyat Araştırmaları Ens. Dergisi, Sayı 32, Erzurum 2007, s. 224, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunitaed/article/view/1020001752/1020001751>(09.08.2015); Tuman, C. I, s. 336.

Olur her bir garîb bir şâha bende
Benim de şâh-ı merdânım Alî'dir

Nice bin mürde-diller kıldı ihyâ
Bu bende feyz-i ihsânım Alî'dir

Ne gam yer Resmî huffâş olsa münkir
Bugün meydânda sübhânım Alî'dir²⁸⁷

RÜŞDÎ (ö. XVIII. yy.)

Karaferye²⁸⁸ (Veria) doğumludur. Babası Alanyalızâde Abdülhalim Efendi'dir. İsmi Ali olup Alanyalızâde olarak da tanınmıştır. Öğrenimini tamamlayınca Rumeli'de müderrislik ve kadılık yapmıştır. Nevrokop kadısı iken III. Selim devrinde (1789-1807) vefat etmiştir. Kardeşi Şeyhî de şairdir.²⁸⁹

Bak nutk-ı yâra gonca-dehen söylerim sana
Şîrîn-zebân ü pâk-suhan söylerim sana

Gül-bün-tırâz-ı işve vü pehlûsu yâsemen
Gül-berg-i nâzdan ne beden söylerim sana

Ruhsâr-ı ali gâh gehî çeşm-i mesti gör
Hep sîm-i gerdeni hele ben söylerim sana

²⁸⁷ Kılıç, "agm", s. 15.

²⁸⁸ Bıçakçı, **age**, s. 214; Sezen, **age**, s. 277; Tuğlacı, **age**, s. 361.

²⁸⁹ İpekten, v.dğr. **age**, s. 397; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1404; Ramiz, s. 125; Şefkatî, s. 59; Tuman, C. I, s. 344.

Cellâd-gamze tîg-i cefâ dest-i nâzda

Yaklaşma kanlıdır bu giden söylerim sana

Hablü'l-metîn-i sabr u tevekkülveş istinâd

Olmaz hemân yapış ki resen söylerim sana

Rüşdî nazîre-cûy olalım Râmiz-i zamân

Elbette nutk edip diye ben söylerim sana²⁹⁰

SEMÂHAT (ö. h.1204 / m.1789)

Yenişehir Feneri²⁹¹ (Larissa) doğumludur. İsmi Ömer olup, babası Mevlevî şeyhi Hasan Dede'dir. Konya'ya gidip Âsitane-i Hazret-i Pir'de bir müddet hizmette bulunmuş, babası vefat edince memleketine dönüp Yenişehir Mevlevihânesi'nde şeyh olmuştur. Bilahare Edirne Muradiye Mevlevihânesi daha sonra da Kasımpaşa Mevlevihânesi'nde²⁹² şeyhlik yapmıştır. İstanbul Eyüp'te vefat etmiştir.²⁹³ Vefatına Hüseyin Vassaf "*Didi târîh-i vefâtın / Göçdü bu yıl kutb-ı zamân*" tarihini düşmüştür.²⁹⁴

Bâreke'llâh ârifân eyler semâ-ı devr-i tâm

Nefh-i neyle makdem-i tennûr-ı aşk eyler kıyâm

Çarh ider devvâr-ı âlem encümân ü şems ü mâh

Çün ezelden aşk ile pervânedür her subh u şâm

²⁹⁰ Şefkatî, s. 59.

²⁹¹ Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, "**agmd**", DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

²⁹² Sicill-i Osmanî'de Galata Mevlevihânesi de geçer.

²⁹³ Esrar Dede, s. 234; Fatın, s. 229; İpekten, v.dğr. **age**, s. 436; Tuman, C. I, s. 451.

²⁹⁴ Hüseyin Vassaf **age**, C. V, s. 294.

Tâ elestün neş'esinden sûr-1 ma'nâ âşkâr
Ma'nide haşr ü kıyâmet hâletini gör ey hümâm

Sırr-1 aşkı sem'ine eyler nidâ kerrûbiyân
Hâl-i aşkı şerh ider def ü kudûm ü ney temâm

Sırr-1 Yâsîn elf ü dâl ü mîme idgâm eyledi
Kadd-i elf dâl oldu îmâ ayn mîm virdi selâm

Nokat-i per-gâr-1 sırra hâl hâl-i muhtefî
Oldı her neş'en Semâhat dürr-i yektâ ve's-selâm²⁹⁵

SEZÂÎ (ö. h.1151 / m.1738)

Halvetiyye tarikinin Gülşeniyye kolunun Pir-i Sani'si kabul edilen Sezâî, ekseri kaynaklarda Mora/Gördüs²⁹⁶ (Korinthos)'te doğmuştur. Babası Ali Bey olup kendi ismi Hasan'dır. Sezâî mahlasını Niyazî-i Mısri'nin işaretiyle tahallus buyurmuştur. Kaynaklarda, Sezâî-i Gülşenî ve Hasan Sezâî olarak ismi geçer.

On sekiz yaşına kadar memleketinde bulunan Sezâî, İstanbul'a hicret etmiş burada da fazla kalmayıp Edirne'ye göçmüştür. Edirne'de Âşık Musa Efendi Hangahı'nda Gülşenî şeyhlerinden Muhammed Sırrî Efendi'ye intisap etmiştir. Şeyhi vefat edince kendisini asıl yetiştirecek olan Şeyh Şuca' Zaviyesi postnişini Şeyh Muhammet La'lî-i Fenâî Efendi'ye bağlanmıştır. La'lî Efendi'nin irtihalinden sonra meşihatı devralıp ömrü tamam oluncaya kadar devam ettirmiştir.²⁹⁷ Mürettep *Divan*²⁹⁸

²⁹⁵ Esrar Dede, s. 235.

²⁹⁶ Bıçakçı, *age*, s. 182; Kiel, "agmd", DİA, C. XIV, ss. 154-156; Sezen, *age*, s. 203.

²⁹⁷ İsmail Belig, *Nuhbetü'l Âsâr li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ar*, Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, AKM Yay. Ankara 1999, s. 162; Çeltik, *age*, s. 118; Fatın, s. 220; Hüseyin Vassaf, *age*, C. III, s. 189; İpekten, v.dğr. *age*, s. 442; Mehmet Süreyya, *age*, C. V, s. 1503; Mehmet Tahir, *age*, C. I, s. 185; Muallim Naci, s. 305; Ramiz, s. 159; Safayî, s. 306; Sâlim, s. 397; Tuman, C. I, s. 426.

sahibi olan Sezâî'nin ayrıca *Şerhu Mısrî*²⁹⁹ isminde Niyazî-i Mısrî'nin “*Halk içre bir âyineyim herkes bakar bir an görür mısrayla başlayan*” gazeline şerhi³⁰⁰ ile *Mekûbât*'i³⁰¹ vardır.

Bülbül-i gülzâr-ı aşkım âşiyân olmaz bana

Mürğ-i lâhutum anıncün bir mekân olmaz bana

Gülsitânım tâze tâze güllerim açmaktadır

Ârzû-yı nev-bahâr itmem hazân olmaz bana

Büte-i zilletde kâl itdi beni üstâd-ı aşk

Zer-i sâfiyim muhkem imtihân olmaz bana

Sûretim sîretde nihân eylemiştir cânımı

Sîretim sîretde cân oldu zamân olmaz bana

Ey Sezâî şem'-i vasla per yakar pervâneyim

Hâlet-i vaslın safâsından figân olmaz bana³⁰²

ŞEYHÎ (ö. XVIII. yy.)

Karaferye³⁰³ (Veria) doğumludur. İsmi Mustafa olup Alanyalizâde Abdülhalim Bey'in oğlu, şair Rüşdî'nin küçük kardeşidir. Eğitimi tamamlayınca

²⁹⁸ Hasan Sezâî Gülşenî, “**Divan**”, Haz. Şahver Çelikoğlu, Yazı Yay. İstanbul 1985; Özuygun, Ali Rıza, “**Hasan Sezâî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Divanı'nın Tenkitli Metni ve İncelemesi**”, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 1999.

²⁹⁹ Millî Ktp. Nu. A 4332/3, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=134508(12.09.2015).

³⁰⁰ Kılıç, Rüya, “**Osmanlı Devleti'nde Gülşenî Tarikatı**”, OTAM (Ankara Üni. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 15, Ankara 2004, ss. 209-226.

³⁰¹ Hasan Sezâî-i Gülşenî, **Mektûbât-ı Hazret-i Sezâî**, Haz. Cezair Yarar, Divan Yay. İstanbul 2001.

³⁰² Fatim, s. 220.

muhtelif Rumeli kasabalarında kadılık yapmıştır. Sultan III. Selim devrinde (1789-1807) vefat etmiştir.³⁰⁴

Olsam aceb mi ben de firâkıyla bî-karâr
Çünkü enîsim oldu benim her dem âh u zâr

Dûr oldu çünkü dîdeden ol şûh-ı gülizâr
İnler gönül firâk ile mânende-i hezâr

Gizlendi bin belâ ile sînemde tab-ıaşk
Sûz-ı derûnum eyleyemem âh âşikâr

Etdi firâk-ı yâr-ı cefâ-kâr ile hemân
Mülk-i derûnı leşker-i gam şimdi târ u mâr

Şeyhî o mâhdan beni dûr eyledi felek
Olsam aceb mi ben de firâkıyla bî-karâr³⁰⁵

VECDÎ (ö. h.1141 / m.1728)

Gördüs³⁰⁶ (Korinthos)'te bir imamın oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İsmi Ahmet'tir. Memleketinde bir müddet müezzinlik yaptıktan sonra İstanbul'a göç etmiş,

³⁰³ Bıçakçı, **age**, s. 214; Sezen, **age**, s. 277; Tuğlacı, **age**, s. 361.

³⁰⁴ İpekten, v.dğr. **age**, s. 486; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1597; Ramiz, s. 125; Şefkatî, s. 80; Tuman, C. I, s. 426.

³⁰⁵ Şefkatî, s. 80.

³⁰⁶ Bıçakçı, **age**, s. 182; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XIV, ss. 154-156; Sezen, **age**, s. 203.

Şehit Ali Paşa ve Damat İbrahim Paşa ile münasebet kurarak Kapıcıbaşı olmuştur. İzmir’de vefat etmiştir.³⁰⁷

Kemâlin feyz almış câhile arz eyleme Vecdî

Sana sonra Kadir’de arz-ı rûy-ı infî’âl eyler³⁰⁸

ZÜHDÎ (ö. h.1186 / m.1772)

Gördüs³⁰⁹ (Korinrhos) doğumludur. Eğitimini tamamlayınca Yenişehir Feneri’ne gelip Akovalı Hâtem Efendi’ye ve Belîğ Efendi’ye hizmette bulup eğitim görmüştür. Bilahare İzmir’e geçen şair, pasbanbaşı görevinde iken vefat etmiş ve orada defnedilmiştir. Kaynaklar iyi bir şair olduğunu söyler.³¹⁰

Tasavvurla kıyâs etdim o şûhun zâtını Zühdî

Netîce şeklinin hem-tâsı yok sügrâ vü kübrâda³¹¹

1.5.XIX. Yüzyıl:

AVNÎ (ö. h.1301 / m.1884)

Hüseyin Avnî Bey Yenişehir Feneri³¹² (Larissa)’nde doğmuştur. Yenişehirli Avnî olarak bilinir. Babası Bekir Sıdkî Paşa’dır. İlk eğitimini memleketinde almıştır. Babasının bir dönem kethüdalığını yaptığı Abdurrahman Sami Paşa’nın hizmetinde bulunmuş, Paşa Vidin’e tayin olunca İstanbul’a gelmiştir. Burada Beşiktaş Mevlevihânesi şeyhi Nazif Dede’ye intisap etmiş daha sonra da damadı olmuştur.

³⁰⁷ Fatın, s. 429; İpekten, v.dğr. **age**, s. 524; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1654; Tuman, C. II, s. 1149.

³⁰⁸ Fatın, s. 429.

³⁰⁹ Bıçakçı, **age**, s. 182; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XIV, ss. 154-156; Sezen, **age**, s. 203.

³¹⁰ İpekten, v.dğr. **age**, s. 557; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1719; Şefkatî, s. 74; Tuman, C. I, s. 395.

³¹¹ Şefkatî, s. 74.

³¹² Bıçakçı **age**, s. 411; Kiel, “**agmd**”, DİA, C. XLIII, ss. 445-448; Sezen, **age**, s. 524; Tuğlacı, **age**, s. 407.

Mustafa Nuri Paşa Bağdat valiliğine atanınca onunla beraber gidip divan kâtipliğini yapmıştır. Âhir İstanbul'a gelip Üsküdar Bidayet Mahkemesi âzası olmuştur. Ömrünü burada tamamlayıp Bahariye Mevlevihânesi haziresine defnedilmiştir.

Türk ve Fars edebiyatına hâkim olan Avnî Bey, asrının önde gelen şairlerindedir. Şiirlerinde yenilikler bulunmasına karşın âşıkane, dervişane ve hakimanedir. Türkçe ve Farsça *Divanı*'nın³¹³ yanında Şeyh Gâlib'in Hüsn ü Aşk'ına nazire olarak yazdığı tamamlanmamış *Âteş-gede*³¹⁴ mesnevisi, *Mir'at-i Cünûn*³¹⁵ mesnevisi, *Âb-nâme*³¹⁶ isimli dilekçesi, Rumca'dan tercüme etmeye çalıştığı ve yarım kalan *İntak*³¹⁷ romanı, *Nihân-ı Kazâ*³¹⁸ hicviyesi vardır.³¹⁹

Sanman taleb-i devlet ü câh etmeye geldük

Biz âleme bir yâr için âh etmeye geldük

Sad-kâfile şekvâ ile âzâr-i felekde

Hâk-i der-i cânâna penâh etmeye geldük

Ser tâ-be-kadem dâde olup dâğ-ı hevesden

Âyîne-i didâra nigâh etmeye geldik

³¹³ Atalay, Mehmet, **Yenişehirli Avnî Bey Farsça Divan**, Aktif Yay. Erzurum; Turan, Lokman, **“Yenişehirli Avnî Bey Divanı'nın Tahlili (Tenkitli Metin), Encümen-i Şu'arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş”**, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum 1998.

³¹⁴ Turan, Lokman, **“Yenişehirli Avnî Bey'in Âteşgede Mesnevisi Üzerine Bir İnceleme”**, Turkish Studies, Sayı 3/4, Ankara 2008, ss. 866-903, http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/lokman_turan_yenisehirli_avni_ate_sgede_mesnevi.pdf(13.09.2015).

³¹⁵ Yenişehirli Avnî, **Mir'at-i Cünûn**, Haz. Abdülkadir Erkal, Büyüyen Ay Yay. İstanbul 2014; Turan, Lokman, **“Yenişehirli Avnî Bey'in Mir'at-i Cünûn'u”**, Turkish Studies, Sayı 3/2, Ankara 2008, ss. 680-736, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/341933324_turanlokman.pdf(13.09.2015).

³¹⁶ Süleymaniye Ktp. Nu. 4356/3.

³¹⁷ Adnan Ötügen İl Halk Ktp. Nu. Hk. 1011, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=63533(13.09.2015).

³¹⁸ Kaynaklarda belirtilmesine rağmen elimizde değildir.

³¹⁹ Çeltik, **age**, s. 55; İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. Müjgan Cumbur, C. I, AKM Yay. Ankara 1999, s. 190; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 37; Muallim Naci, s. 134; Tuman, C. II, s. 712.

Ey hâce günâh ise nazar rûy-ı bütâna
Biz âlem-i îcâda günâh etmeye geldük

Hâr olmasın a'dâ ki bu gülzâr-ı fenâya
Bir gül koparıp zîb-i külâh etmeye geldük

Bu meykede-i mihnete Avnî gibi biz de
Hâl-i dil-i şeydâyı tebâh etmeye geldük³²⁰

BEHCET (ö. XIX. yy.)

Ali Nâmık Paşa'nın oğlu olan Mehmet Behcet Bey Selanik³²¹ (Thessaloniki)'te doğmuştur. Babasının görevi sebebiyle İstanbul'a gelip Mekteb-i Harbiye'ye devam etmiştir. Arapça ve Farsçaya hâkim olduğundan muhtelif dairelerde kâtiplik yapıp hâcelik payesine layık görülmüştür. Nazımdan ziyade nesir alanında etkili olan şair Sultan Abdülmecid devri (1839-1861) sonlarında vefat etmiştir.³²²

Mürg-i hayâl her gehi bir gülsitân bulur

Her çûpda kelîm-nazar nûr-ı ân bulur

Bulmaz misâlin âlem-i sîretde dil senin

Mihrin yanında âyîne mâhı nihân bulur

³²⁰ Turan, "agtz", s. 823.

³²¹ Bıçakçı, **age**, s. 302; Kiel, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, **age**, s. 629; Tuğlacı, **age**, s. 389.

³²² Fatin, s. 73; İpekten, v.dğr. **age**, s. 71; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 363; Özcan, "agm", s. 418; Tuman, C. I, s. 109.

Vîrâne dilde ehl-i dil esrâr-1 gayb ile
Açsa tılsım-1 aşkı nice genc u kân bulur

Fikr eyledikçe gonçe-i envâr-1 la'lini
Dil-haste-i hazân-1 elem tâze cân bulur

Cânâ gül-i hayâl-i terinden izârının
Kâm-1 derûn nûkhet-i bâğ-1 cinân bulur

Erbâb-1 zevki tâlib-i feyz-i müşâhede
Bulsa cihân-1 şevkde bî-nâm u şân bulur

Bir şu'ledir ki rûyu degil kâbil-i hicâb
Pervâne-i şühûd-1 nigârı ayân bulur

Bulsam da Behçetâ iderem gayb kendimi
Ben bulmadımsa bende o şûhu cihân bulur³²³

FÂİK (ö. h.1253 / m.1837)

Sakız Adası³²⁴ (Chios) doğumludur. Sakız muhassılı Hafız Ali Paşa'nın oğlu olup, ismi Süleyman'dır. Küçük yaşta İstanbul'a gelip eğitimini burada tamamladıktan sonra hocalık ve farklı memuriyetlerde bulunmuştur. İstanbul'da vefat etmiş Rumelihisarı kabristanına defnedilmiştir.³²⁵

³²³ Fatın, s. 73.

³²⁴ Sezen, **age**, s. 428.

³²⁵ Fatın, s. 325; İbnü'l-Emin, **age**, C. I, s. 533; İpekten, v.dğr. **age**, s. 122; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1539; Mehmet Tahir, **age**, C. III, s. 133; Şimşek, Selami (2010), "Süleyman Fâik Efendi", DİA, C. XXXVIII, ss. 85-86; Tuman, C. II, s. 743.

İnşada başarılı bir kâtip olan Fâik, Giritli Ahmet Resmî Efendi'nin “Sefînetü'r-Rüesâ” isimli eserine³²⁶ ve Müstakimzâde'nin “Devhatü'l-Meşâyih” isimli eserine zeyli³²⁷ ile şiir mecmuası vardır.³²⁸

Mukbilin câhına mı mâlına mı ta'n idelim

Müdbirin kârına mı hâline mi ta'n idelim

Olmadı mes'ele-i müşkilimiz şerh ile hâl

Hâcenin kîlına mı kâlına mı ta'n idelim

O bütün ateş-i ruhsârı beni yandırdı

Vechinin eline mi nâlına mı ta'n idelim

Gam ile geçmededir vaktimiz eyvâh eyvâh

Felegin mâhına mı sâline mi ta'n idelim

Hazret-i mîr-i suhan-pervere olmaz tanzîr

Fâik'in tab'ına mı kâlına mı ta'n idelim³²⁹

FATİN (ö. h.1283 / m.1867)

Fatin Davut Drama³³⁰ doğumludur. Babası Drama şehrinin ileri gelenlerinden Hacı Halit Bey'dir. İlk tahsili memleketinde gören Fatin, daha sonra Kavalalı

³²⁶ Beyazıt Devlet Ktp. Veliyyüddin Ef. Bl. Nu. 145/6-3442; Selimiye Yazma Eserler Ktp. Nu.1984; Süleymaniye Ktp. Hâlet Ef. Bl. Nu. 609; Dârü'l-kütübi'l-Misriyye, TY, Nu. 176, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=214745(13.09.2015).

³²⁷ İstanbul Üni. Ktp. TY, Nu. 3421; Süleymaniye Ktp. Bağdatlı Vehbi Efendi Bl. Nu. 1148; Millet Ktp. Ali Emîrî Ef. Şer'iyeye Bl. Nu. 1084-1085; Millî Ktp. Nu. A 3681/3; Dârü'l-kütübi'l-Misriyye, TY, Nu. 156.

³²⁸ İstanbul Üni. Ktp. TY, Nu. 3472-9577.

³²⁹ Fatin, s. 325.

Mehmed Ali Paşa'nın damadı olan amcası Mehmed Hüsrev Bey'in yanına Kahire'ye gitmiştir. Sekiz yıl burada kalıp eğitimini ikmal etmiştir. Kandiyeli Salih Racih Efendi'den de şiire dair hususî dersler görmüştür. İstanbul'a geldiğinde Divan-ı Hümayun Kalemünde mühime-nüvisanlık görevine başlamıştır. Bu görevi dolayısıyla kendisine Fatin denilmiştir. Daha sonra Sadaret Mektubi Kalemine, nihayeten de Ticarethane-i Amire İ'lamat Odasına mukabeleci olmuştur. Yakalandığı göğüs hastalığında kurtulamayan Fatin Efendi İstanbul'da vefat edip Göksu mezarlığına defnedilmiştir.

Fatin döneminin önde gelen şairleri arasında bulunsada, kaynaklar şairliğini vasat, şiirlerini sanattan uzak görürler. *Hâtimetü'l-Eş'ar*³³¹ isminde bir şairler tezkiresi ve *Divan*'ı³³² vardır. *Divan*'ı vefatından sonra oğlu Rasim tarafından bastırılmıştır.³³³

Tâ ezel dîvâne gönlüm mübtelâ-yı aşkdır

Ol sebebdan çekdiğim her dem belâ-yı aşkdır

Bir hilâl-ebrûya gönlüm düşdi mâh-ı rûzede

Geydiğim îdiyyeler cümle kabâ-yı aşkdır

Pâyına ol serv-kaddın akdî gönlüm su gibi

Şimdi başımda esen dâ'im hevâ-yı aşkdır

Çeşm-i giryânım abes bîhûde sarf-ı eşk ider

Degme seyl-âbla yıkılmaz bu binâ-yı aşkdır

³³⁰ Bıçakçı **age**, s. 66; Sezen, **age**, s. 156; Tuğlacı, **age**, s. 340.

³³¹ Çiftçi, Ömer, “*Hâtimetü'l-Eş'ar*”, İnönü Üni. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2007.

³³² Fatin Davut, **Divan**, Haz. Mehtap Erdoğan, Kitabevi Yay. İstanbul 2007.

³³³ Çeltik, **age**, s. 65; İbnü'l-Emin, **age**, C. I, s. 565; Fatin, s. 6; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 510; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 121; Tuman, C. II, s. 779.

Gam degil müstagrak-ı bahr-i elem olsa Fatîn

Çünkü ol bî-çâre çokdan âşinâ-yı aşkıdır³³⁴

FEHMÎ (ö. h.1278 / m.1862)

Girit adasında bulununa Kandiye³³⁵ (Kriti-İraklion) şehrinde doğmuştur. Babası attar Molla Osman'dır. İsmi Mustafa olup, Mustafa Mazlum Fehmî Paşa olarak bilinir. Küçük yaşta annesi ile Dersaadet'e gelip eğitimini burada tamamlamıştır. Hariciye nazırı Ömer Lütfi Efendi'ye damat olduktan sonra pek çok memuriyet ve müsteşarlıkta bulunmuş, vezirliğe kadar yükselmiştir. İdare melekisine sahip, şair ve hoş tabiatlı biri olan Fehmî, İstanbul'da vefat edip, Eyüp'te Taşburun Tekkesi haziresine defnedilmiştir.³³⁶

Hayâlin rûşenâ-sâz-ı dü çeşm-i intizârımdır

O mürğ-i vahşi gûyâ beste-i dâm-ı şikârımdır

Ko itsün iltizâm-ı nâz u istiğnâ o meh-i bikr

Hevâ-yı zülf ü rûyu matlab-ı leyl u nehârımdır

O servin sâye-i lutfundan olmaz hâtırım âzâd

Misâl-i lâle dâğ-ı aşkı dilde bergüzârımdır

Niçün tîr-i nigâhı meyl-i semt-i gayr ider bilmem

Fezâ-yı sînede rengîn nihâl-i i'tibârımdır

³³⁴ Fatîm, **Divan**, s. 81.

³³⁵ Bıçakçı **age**, s. 105; Sezen, **age**, s. 196; Tuğlacı, **age**, s. 360.

³³⁶ Esad, s. 150; İbnü'l-Emin, **age**, C. I, s. 558; İpekten, v.dğr. **age**, s. 136; Fatîm, s. 341; Kılıç, "**agm**", s. 7; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 934; Tuman, C. II, s. 797.

O Şûhun âşîkâne vasf-ı hüsn-ı dil-rübâsında

Gazel tarh eylemek Fehmi medâr-ı iştihârımdır³³⁷

HAKKI İBRAHİM (Yek-çeşm) (ö. h.1312 / m.1894)

Mora Meysûri (Peloponnisos-Mesohori)'de doğmuştur. Babası Meysûri muhafızı İsmail Paşa'dır. Babasının sürgün ve tayinleri sebebiyle eğitimini Gelibolu'da sürdürüp İstanbul'da tamamlamıştır. Evkaf Nazırlığı kalemlerinde bulunmuş ve emekli olmuştur. Yek-çeşm diye anılmasının sebebi ömrünün sonlarına doğru sol gözünün görme yetisini kaybetmesindedir. Üsküdar'da Çamlıca semtine yerleşip ömrünü burada nihayetlendirmiştir. Celvetî Selami Ali Efendi Tekkesi civarına defnedilmiştir.

*Divan*³³⁸ sahibi olan Hakkı İbrahim Bey, kasideciliğiyle ün yapmıştır. Kaynaklar onu, bu sahada ikinci Nef'i olarak görülmeye layıktır diye tanıtır.³³⁹

Mürğ-i cân yine ruhun şevkine gûyâ ederiz

Rûh-ı kudsîyi dil-i âşüfte-i sevdâ ederiz

Öyle me'yûs-ı vücûd-ı zebu'l mehânede kim

Ademi bin dil ü cân ile temennâ ederiz

Sîneden çeşme verip eşk-i bedü's-seylâb

Âb-ı hayvânı görün şu'leden icrâ ederiz

³³⁷ Fatin, s. 341.

³³⁸ Yıldırım, Arzu, "Üsküdarlı Hakkı Bey Divanı (İnceleme-Metin)", Sakarya Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2006.

³³⁹ Fatin, s. 110; İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, Haz. M.Kayahan Özgül, C. II, AKM Yay. Ankara 2000, s. 738; Mehmet Süreyya, *age*, C. II, s. 561; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 158; Tuman, C. I, s. 208.

Feyz-i aşkınla edip sâha-i cânı bir Tûr
Dâğımız hem-sıfat-ı şem'-i tecellâ ederiz

Biz o mecrûh-dem-i tîg-i nigâhız ki dile
Merhemi dest-i Mesîh ursa da rüsvâ ederiz

Turfa kıssîs-i sanem-hâne-i aşk-ı ezeliz
Bang-ı Hakkı fem-i nâkûsdan ısgâ ederiz

Cevher-i aşka verip dilde fûrûg-ı diger
Mihri hurşîd-i mücellâmıza horyâ ederiz

Hakkıyâ âyîne rûyâna edip hasr-ı nigâh
Haşre dek çeşmimizi vakf-ı temâşâ ederiz³⁴⁰

HUSREV (ö. h.1249 / m.1833)

Drama³⁴¹ doğumludur. İsmi Mehmet olan şair, Halil İbrahim Ağa'nın oğlu, tezkire sahibi Fatin Davut'un amcasıdır. Eğitimini bulunduğu yerde tamamladıktan sonra Kahire'ye gitmiştir. Burada askerî görevlerde bulunarak Sudan'ı zapt edip, hâkimiyeti altına almıştır. Daha sonra Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın kızı Nazlı Hanım ile evlenmiş ve Mısır defterdarı olmuştur. Mısır'da vefat edip orada defnolunmuştur.

Fatin'in elinde bulunan az sayıda şiirden başkasına vâkıf değiliz.³⁴²

³⁴⁰ Yıldırım, "agtz", s. 188.

³⁴¹ Bıçakçı age, s. 66; Sezen, age, s. 156; Tuğlacı, age, s. 340.

³⁴² Fatin, s. 123; İpekten, v.dğr. age, s. 216 (Şairin Fatin'in kardeşi olarak gösterilmesi hatalıdır); Mehmet Süreyya, age, C. II, s. 682; Tuman, C. I, s. 248.

Ana üftâde der halk âşık-ı ra'nâyı bilmez ol

Daha pek nâ-resîde tıflıdır dünyâyı bilmez ol

Sakın âşık gücenme arz-ı hüsn eyler sana bir gün

Henüz tâze cüvândır remz ile îmâyı bilmez ol

Oturmuş bister-i nâz üzre istiğnâ serîrinde

Sır-ı goyende olan âh u vâveylâyı bilmez ol

Hikâye eyleyüp aşkı didi ra'nâ cevâbında

Nice mümkün ola Hüsrev ki lâilâyı bilmez ol³⁴³

İZZET (ö. h.1241 / m.1825)

Asıl ismi Ahmet olan şair, Eğriboz³⁴⁴ (Evvia) doğumludur. Bulunduğu yerde Sami Ebubekir Paşa'nın hazinedarlık ve kethüdalık hizmetlerinde bulunmuş; Paşa vefat edince İstanbul'a gitmiştir. Burada haccanlık rütbesini alınca Reşit Paşa'nın divan kâtipliğini yapmıştır. Yenişehir Feneri (Larissa)'nde olduğu bir dönemde vefat etmiştir.³⁴⁵ *Divan*³⁴⁶ sahibidir. Fatîm, şairin ölümüne şu mısra ile tarih düşmüştür: “Şâir İzzet Beg bekâya gitdi hay”.³⁴⁷

Müreccahdır künûz-ı dehre dilde mâye-i ihlâs

Kabâ-yı zîver olmaz hem-ser-i pirây-e-i ihlâs

³⁴³ Fatîm, s. 123.

³⁴⁴ Bıçakçı, *age*, s. 74; Kiel, “agmd”, DİA, C. X, ss. 491-493; Sezen, *age*, s. 9; Tuğlacı, *age*, s. 311.

³⁴⁵ Fatîm, s. 301; İpekten, v.dğr. *age*, s. 233 (Şairin vefat tarihi 1124/1712 olarak gösterilmesi hatalıdır); Mehmet Süreyya, *age*, C. III, s. 844; Tuman, C. II, s. 660.

³⁴⁶ Eğribozlu Ahmed İzzet, *Divan*, Haz. Nazmi Özerol, Serhat Yay. Malatya 2013.

³⁴⁷ Fatîm, s. 302.

Olur dâd u sitâdı mekteb-i kâlâ-yı maksûdu
Bu benderde o kim a'mâl ider sermâye-i ihlâs

Kabûl-ı indirâs itmez nikabkârî-i düşmenle
Esâs-ı müstakîm-i kasr-ı gerdûn-pâye-i ihlâs

Acep mi müşfik olsa âşık-ı zâr u dil-fikâre
Mürebbidir o mahdûm-ı güzîne dâye-i ihlâs

Masûn eyler dili tâb-ı temiz-ı mekr-i a'dâdan
Sezâdır İzzet olsun zîver-i sermâye-i ihlâs³⁴⁸

İZZET (ö. h.1310 / m.1893)

Girit adasında bulunan Resmo³⁴⁹ (Kriti/Rethimno) kasabasında doğmuştur. Girit valisi Erzincanlı Hacı Osman Haşim Paşa'nın oğludur. İsmi Ahmet'tir. 1824'te babası vefat edince İstanbul'a gelmiş, bir müddet ikamet edip Erzincan'a geçmiştir. Erzincan'da Voyvodalık görevinde bulunmuş, muahharen Erzurum asakir-i redife binbaşılığına getirilerek miralay olmuştur. Daha sonra Çıldır kayamakamlığına atanmıştır. Irak, Şam, Cidde ve Trablusgarb gibi pek çok bölgede valilik yapmış; Şeyhü'l-vüzera ünvanına layık görülmüştür. Edirne'de vefat edip oraya defnolunmuştur.³⁵⁰ Ölümüne Edirneli Bâdî Efendi şu tarihi düşmüştür: “*Yaş düşünip iki gözünden dedi Bâdî târih/ Göçtü Firdevs-i ulâya Hacı İzzet Pâşâ*”³⁵¹

Nev'i şahsına münhasır bir yapıya sahip olan İzzet Paşa, garip halleriyle ün yapmıştır. Bu halleri etrafındakilerce de hicvedilmiştir. İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, resmî binalar için söylediği tarih manzumeleri ve bir-iki naat ve gazelinden

³⁴⁸ Fatın, s. 301.

³⁴⁹ Bıçakçı **age**, s. 99; Sezen, **age**, s. 419; Tuğlacı, **age**, s. 384.

³⁵⁰ Fatın, s. 304; İbnü'l-Emin, C. II, s. 1091; İpekten, v.dğr. **age**, s. 234; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 844; Tuman, C. II, s. 660.

³⁵¹ İbnü'l-Emin, C. II, s. 1092.

başka nazmını görmediğini söyler.³⁵² *Miraciye-i Hazret-i Nebevî* isimli eseri bulunmaktadır.³⁵³

Etmedi hâlîme vâkîf eseri âh seni

Hak ede derd-i dilimden meğer âgâh seni

Eylemiş zümre-i uşşâka beni ser-defter

Hüsn ile leşker-i hûbâna eden şâh seni

Nâr-ı hicrânına bir lâhza tahammül edemez

Görmek ister dil-i sevdâ-zede her gâh seni

Hâlimi arz u beyân eyle var ol dildâra

Ey sabâ eyleyelim âhıma hem-râh seni

İzzetâ etmedi âzâde-i gam bir dem çarh

Edeli müştâgıl-i dağdağa-i câh seni³⁵⁴

İZZET EFENDİ (ö. h.1237 / m.1821)

Yenişehir Feneri³⁵⁵ (Larissa) doğumludur. Öğrenimini bulunduğu şehirde tamamlayıp ve yine aynı yerde müftü olarak görev yapmıştır. Yaşı kırka varmadan

³⁵² İbnü'l-Emin, C. II, s. 1092.

³⁵³ Edirne Selimiye Yazma Eserler Ktp. Nu. 2311, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=212157(20.09.2015).

³⁵⁴ İbnü'l-Emin, C. II, s. 1100.

³⁵⁵ Bıçakçı, *age*, s. 3420; Sezen, *age*, s. 337; Tuğlacı, *age*, s. 407.

vefat etmiştir.³⁵⁶ *Divan*³⁵⁷ sahibidir. Nazmı beğenilen şairin özellikle şu beyti şuara arasında meşhur olmuştur:

Üftâde-i hûbân-ı Yenişehir Fenârız

Aldık fitili mûm gibi şimdi yanarız

Bir gazeli:

Âh ey büt-i bigâne-edâ mahremim olsam

Ahvâlimi hep söyler idim hem-demin olsam

Sanma kapılırdım gül-i hurşîde felekde

Düşsem çemen-i vuslatına şebnemin olsam

Hall eyler idim mesele-i cevher-i ferdi

Öpsem lebini vâkıf-ı sırr-ı femin olsam

Gülşende ne aynımda idi deste-i sünbül

Ger dest-zen-i kâkül-i ham-ender-hamın olsam

Billûr gibi gerdenine sâbır idemezdim

Sarkındılık eylerdim eger perçemin olsam

³⁵⁶ Fatim, s. 301; İpekten, v.dğr. **age**, s. 234; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 844; Tulum, M. Emir, “**Yenişehirli İzzet ve Divanı’na Dair**”, TÜRK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Sayı 2/3, Bolu 2014, ss. 239-260, http://www.turukdergisi.com/Makaleler/514155828_17%20Emin%20Tulum%20239-260.pdf(10.10.2015); Tuman, C. II, s. 659.

³⁵⁷ Tulum, M. Emir, “**Yenişehir-i Fener Müftüsü İzzet Divanı (İnceleme-Metin)**”, Sakarya Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2014; Yenişehirli İzzet, **Divan**, Haz. Nazmi Özerol, Serhat Yay. Malatya 2013.

Sînemde bakup zahmıma rahm eylemedin hiç

Bir kere tabîbim demedin merhemin olsam

Hep hâtır-ı İzzet'de varır sâkin olurdum

Âlemde senin ey büt-ı işve gamın olsam³⁵⁸

KÂZİM HÜSEYİN (ö. h.1279 / m.1862)

Drama kazasına bağlı Sarı Şaban nahiyesinin Olıcak Köyü'nde³⁵⁹ (Drama/Chrysoupoli/Platamonas) doğmuştur. 17 yaşında İstanbul'a gelmiş, Kavalalı Yusuf Efendi'den Arapça, Hâce Fehim Efendi'den Farsça öğrenmiş, eğitimini tamamlayınca Mısır valisi İbrahim Paşa'nın oğlu Mustafa Bey'in hizmetinde bulunmuştur. Girit mollası olduktan sonra vefat etmiştir.³⁶⁰ Güzel ve beğenilen şiirleri olan şairin ayıca İranlı tarihçi Vassaf Reşidüddin Fazlullah Şirazî'nin "Ahlâku's-Saltana" isimli siyasetnamesini *Risâle-i Seciyye*³⁶¹ adıyla tercüme etmiştir.

Sinân-ı gamze-i cânâna girmiş sîne âyîne

Bu sûretle müşâbih âşık-ı gamgîn-i âyîne

Görüp âyîne-i ruhsâr-ı zîbâsı hicâbından

Büründü başına bir perde-i peşmîne âyîne

Bakup âyîneye çîn-i cebîni eylemiş âyîn

Kalır hayretde ol âyîne her âyîne âyîne

³⁵⁸ Fatın, s. 300.

³⁵⁹ Bıçakçı *age*, s. 66; Sezen, *age*, s. 156; Tuğlacı, *age*, s. 340.

³⁶⁰ Fatın, s. 353; İpekten, v.dğr. *age*, s. 247; Mehmet Süreyya, *age*, C. III, s. 712; Tuman, C. II, s. 839.

³⁶¹ Selçuk, Bahir, Elçi, Fatih, "Sultan Abülaziz'e Sunulmuş Bir Siyasetnâme Çevirisi: Kavalalı Hüseyin Kazım'ın Risâle-i Seciyyesi'si", Adıyaman Üni. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi, Sayı 12, Adıyaman 2013, ss. 191-228, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adyusbd/article/view/5000041647/5000039175>(22.10.2015).

Abes âyîne-i şeffâfa bakma ey melek-sîmâ

Görür mü rû-be-rû gelse biri birine âyîne

Nola mir'ât-ı dil Kâzım çerâğ-ı bezm-i yâr olsa

Yakışmaz mı acep ol bezm-i Cem-ayine âyîne³⁶²

KEMÂLEDDİN (ö. h.1306 / m.1888)

Mahmut Kemâleddin Efendi Golos³⁶³ (Volos) doğumludur. Babası eşraftan Ömer Ağa'dır. İlk eğitimini Golos İbtidâî Mektebi'nde alan Kemâleddin, babası vefat edince annesi ile birlikte memleketi olan Yenişehir Feneri'ne gitmiştir. O sırada Yenişehir'de bulunan Muallim Nâci ile tanışmış ve istifade etme imkânı bulmuştur. Buradan da Bursa'ya hicret edip Yeşil Cami Medresesi'ne devam etmiştir. Genç yaşta vefat eden Kemâleddin, Emir Sultan kabristanına defnedilmiştir.³⁶⁴

*Âsârım*³⁶⁵ isminde manzum ve mensur yazılarından oluşan eseri vardır.

Her nevâ-yı ney gelir bir nefta-i mâtem bana

Fart-ı hüznümden cihân olmuş cihân-ı gam bana

Her safâ zucret-fezâ-yı kalb-i hicrân ibtilâ

Ser-te-ser mâtem-nümâ-yı aşktır âlem bana

Dinleyen yok âh-ı hayret-bahş-ı nevmîdânemi

Bir garîb-i derd-mendim yok mu bir hem-dem bana

³⁶² Fatın, s. 353.

³⁶³ Bıçakçı **age**, s. 120; Sezen, **age**, s. 197; Tuğlacı, **age**, s. 347.

³⁶⁴ İbnü'l-Emin, C. II, s. 1098; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 208; Tuman, C. II, s. 865.

³⁶⁵ Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmut Ef. Bl. Nu.6282.

Ses veren feryâdına aks-i figânımdır yine
Bek ne hüzn-âbâd-ı feryâd oldu vîrânem bana

Seyreycdi neşve-i bî-imtinân-ı tab'ımı
Âferin-bahşa-yı istiğnâ olurdu Cem bana

Fart-ı isti'dâdım oldu kâşif-i sırru'l-butûn
Kalmadı bir nükte-i râz-ı sühan mübhem bana³⁶⁶

LÜTFÎ (ö. h.1306 / m.1888)

Lütfi Sâlih Efendi Selanik³⁶⁷ (Thessaloniki)'te doğmuştur. İsmi Sefine-i Evliya'da Süleyman olarak geçer.³⁶⁸ Halvetiye tarikatının Sinaniye kolu şeyhlerindedir. Vefat edince şeyhliğinde bulunduğu Selanik'te Pazar Tekkesi olarak bilinen Şeyh Ahmet Zührî Efendi Dergâhı haziresine defnedilmiştir.³⁶⁹

Âşıkane ve dervişane şiiilerinden oluşan *Divan*'ının yanında, *Gülşen-i Kerâmât* isimli, şeyhinin menkıbelerini barındıran mensur bir eseri de vardır.³⁷⁰

Meyl idüp âlâyiş-i dünyâya gel itme heves
Mürg-i can pervâz idüp bir gün kalır tenhâ kafes

Kârbân-ı âlem-i fâni koyup göçmektedir
Tut kulağın dinle ne feryâd ider yâ hû ceres

³⁶⁶ İbnü'l-Emin, C. II, s. 1201.

³⁶⁷ Bıçakçı, *age*, s. 302; Kiel, "agmd", *DİA*, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, *age*, s. 629; Tuğlacı, *age*, s. 389.

³⁶⁸ Hüseyin Vassaf, *age*, C. IV, s. 280.

³⁶⁹ Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 219; Hüseyin Vassaf, *age*, C. IV, s. 280; Tuman, C. II, s. 886.

³⁷⁰ Kaynaklarda eserlerinin bulunduğunu söylenmesine rağmen bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Aldanıp virme gönül nakş-ı nigâr ü ziynete

Dildeki hubb-i sivâyı tîğ-i aşkın ile kes

Kûşe-i vahdete uzlet ile tecrîd eyleyüp

Ülfeti kes sende hergiz olmaya bîm-i ases

İtme zâyi elde fırsat varken vaktin sakın

Lütfiyâ vuslat dilersen Hakkı zikr et her nefes³⁷¹

MÂHİR (ö. h.1259 / m.1843)

Mâhir Numan Bey Eğriboz³⁷² (Evvia) doğumludur. Babası Osman Reşid Bey, Eğriboz'un eşrafındandır. 1238/1822-23 yılında İstanbul'a göçetmiştir. Sadrazam mektupçuluğu görevine başlamış bilahare Âmedî Odasına geçmiştir. Bir müddet sonra Hicriye Kitabeti ve Takvim-i Vekâyi nezaretine tayin olunmuştur. Saray mensuplarının vakıflarından sorumlu bir memuriyette bulunduğu esnada vefat etmiştir. Eyüp'te Bostan İskelesinde imaret karşısındaki kabristana defnedilmiştir.

Başarılı bir memuriyet geçiren Mâhir, nazım ve nesre kadir, maharetli bir şairdir.³⁷³ *Münşeât*'i³⁷⁴ ve *Divan*'i³⁷⁵ vardır.

Ukde-bend-i hâtır-ı âzâde-gândır perçemin

Bâis-i dil-bestegi-i bî-dilândır perçemin

³⁷¹ Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 219.

³⁷² Bıçakçı, *age*, s. 74; Kiel, "agmd", DİA, C. X, ss. 491-493; Sezen, *age*, s. 9; Tuğlacı, *age*, s. 311.

³⁷³ Fatih, s. 367; İpekten, v.dğr. *age*, s. 272; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 233; Mehmet Süreyya, *age*, C. III, s. 907; Tuman, C. II, s. 902.

³⁷⁴ Konya İl Halk Ktp. Nu.569, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=192628(25.10.2015); Selimiye Yazma Eser Ktp. Nu.3174, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=216208(25.10.2015); Süleymaniye Ktp. İbrahim Ef. Bl. Nu.581, Zühdü Bey Bl. Nu.125.

³⁷⁵ Batği, Özlem, "Numân Mâhir Divanı", Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2012.

Bestedir her târ-1 müjgânında bir nûr-1 siyâh
Hâle-gerd-i mâhitâb-1 hüsn ü ândır perçemin

Zeyn olur zülf-i arusuyla şebistân-1 bahâr
Deste deste tuhfe-i sünbül-sitândır perçemin

Mürg-1 dil ser-pençe-i şebbâz-1 çeşminde zebûn
Çinden gelmiş kemend-i âhuvândır perçemin

Vasf-1 zülfünde gönüller bağı diller bestedir
Şâirâne bâis-i ikdî'l-lisândır perçemin

Sâye salmış ebruvânınla siyeh müjgânına
Kabza almış mâlik-i tîr u kemândır perçemin

Ben de aldandım siyeh reng-i füsûn-1 gamzene
Mâhir'e ser-rişte-i sihr u beyândır perçemin³⁷⁶

MEŞHÛRÎ (ö. h.1268 / m.1851)

Meşhûrî Ahmet Efendi Selanik³⁷⁷ (Thessaloniki) doğumludur. Babası Mehmet Çavuş'tur. Tahsilini memleketinde tamalayınca Debbağlar Babalığı olarak bilinen memuriyete başlamıştır. Filibe nazırı kâtipliği ve Selanik'te muhtelif görevlerinden sonra Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'e sunduğu bir kasideyle Edirne'de müderrisliğe tayin olunmuştur. Resmî hizmetlerde fazla tutunamayıp Selanik'te kendine bir çiftlik

³⁷⁶ Batğı, "agtz", s. 271.

³⁷⁷ Bıçakçı, age, s. 302; Kiel, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 352-357; Sezen, age, s. 629; Tuğlacı, age, s. 389.

satınalan Meşhurî, ömrünü burada dostlarıyla oluşturdukları şiir ve muhabbet meclislerinde meşk edip eğlenerek geçirmiştir. Selanik'te Kalamarya bölgesinde defnolunmuştur.

Meşhurî'nin bilinen tek eseri *Divanı*'dır.³⁷⁸Şairin en dikkat çeken özelliği tarih düşürmedeki mahirliğidir. Özellikle Selanik için düşürdüğü tarihler buradaki inşaatlar, tamirler veya buraya gelen görevliler gibi konularda aydınlatıcı bilgiler vermektedir.³⁷⁹

Bize hem-dem olup inler her-bâr

Gam gibi var mı aceb sâdık yâr

Gâhîce gelse de şâdî vü ferah

Bir sâat eylemez ârâm u karâr

Hergiz ak gün mü görürdün

O şûh mihrveş etmese arz-ı dîdâr

Bir nigâh ile bizi kendi gibi

Etdi dil-haste o çeşm-i bî-mâr

İltifât kılmışdı lütfa bedel

Onu da şimdi dirîğ etdi kibâr

³⁷⁸ Meşhûrî, **Divan**, Haz. Yaşar Aydemir-Halil Çeltik, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, Ankara 2009.

³⁷⁹ Çeltik, **age**, s. 91; Fatin, s. 378; İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. Hidayet Özcan, C. III, AKM Yay. Ankara 2000, s. 1334; İpekten, v.dğr. **age**, s. 286; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 233; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1090; Özcan, "**agm**", s. 421; Tuman, C. II, s. 959.

Görelim bu felek-i şu'bede-bâz

Ne oyunlar dahi eyler izhâr

Kalmadı kadri bu bendergehde

Satma Meşhûrî metâ'-ı eş'âr³⁸⁰

MUHLİS (ö. h.1259 / m.1843)

Serez âyânı İsmail Râsih Bey'in oğlu olan Yusuf Muhlîs Paşa, Serez³⁸¹ (Serres)'de doğmuştur. İsmail Râsih Bey oğullarının eğitime çok ehemmiyet gösterip İstanbul'dan hususî hocalar getirtmiştir. İsmail Bey'in İstanbul'a tayiniyle Muhlîs Paşa da eğitimini orada tamamlamak durumunda kalmıştır. Mezuniyetini müteakip muhtelif memuriyetlerle birlikte, Eğriboz muhafızlığı, Selanik, Saruhan ve Halep valiliklerinde bulunmuştur. Varna'nın tesliminde Rusya'ya esir düşmüş, bürokratik çabalar sonucu kurtarılmıştır. Birkaç görevde daha bulunduktan sonra tekaüt olup memleketi Serez'e yerleşmiş ve orada vefat etmiştir.

Küçüklüğünden beri şiire meraklı olan Muhlîs Paşa, Selanikli Âkif Efendi gibi şair devlet adamlarının divan kâtipliğinde bulunduğu, bunlardan ve etrafındaki şuaradan istifade edip kendini geliştirmiştir.³⁸² *Divançe*³⁸³ sahibidir.

Hisâb-ı aşk-ı kim anlar kiminle söyleşelim

Kitâb-ı aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Bu bezm-i gamda bulunmaz suâle ehl-i hired

Cevâb-ı aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

³⁸⁰ Meşhûrî, s. 143, <http://ekitap.kulturizm.gov.tr/Eklenti/10627,metinpdf.pdf?0>(05.12.2012).

³⁸¹ Balta, "agmd", DİA, C. XXXVI, ss. 556-558; Bıçakçı, *age*, s. 345; Sezen, *age*, s. 450; Tuğlacı, *age*, s. 391.

³⁸² Arif Hikmet, s. 100; Fatin, s. 372; İbnü'l-Emin, C. III, s. 1346; İpekten, v.dğr. *age*, s. 296; Mehmet Süreyya, *age*, C. V, s. 1694; Tuman, C. II, s. 938.

³⁸³ Zengin, Bayram, "Yusuf Muhlîs Paşa Divançesi", Fatih Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000.

Cehîm-i hecrine düřdüm o mâlik-i hasenin
Gadâb-1 aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Urur mu gûşunu herbir tehî-dilân-1 cihân
Hitâb-1 aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Degil verâsına zühhâd mu'tekif vâkıf
Hicâb-1 aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Uluvv-1 himmeti uşşâka feyz ider ihsân
Cenâb-1 aşkı kim anlar kiminle söyleşelim

Neler çeker güzelim firkatınle Muhlis-i zâr
Îtâb-1 aşkı kim anlar kiminle söyleşelim³⁸⁴

NÂMIK (ö. h.1252 / m.1836)

Nâmık Ali Paşa, Mora Anabolu³⁸⁵ (Nafplion)'da doğmuştur.³⁸⁶ Eğitimi memleketinde tamamlayıp İstanbul'a gelmiş, burada da bir müddet müderrislik yapmıştır. Daha sonra Rumeli valisi Hurşid Paşa'ya kethüdalık hizmetine geçmiştir. Bosna, Vodin, İşkodra, Elbasan ve Selanik sancaklarında valilik görevlerinde bulunmuş, İstanbul'da vefat etmiştir. Ehl-i dil ve kabiliyetli bir idareci olmasının yanında iyi şairdir.³⁸⁷

³⁸⁴ Fatin, s. 372.

³⁸⁵ Bıçakçı, **age**, s. 16; Sezen, **age**, s. 27; Tuğlacı, **age**, s. 314.

³⁸⁶ Sicill-i Osmanî'de Aydonat olarak geçer.

³⁸⁷ Fatin, s. 395; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1226; Tuman, C. II, s. 1124.

Gülşende hezâr nağme-i dem-sâz ile mahzûz

Mutrib tarab u sâz-ı hoş-âgaz ile mahzûz

Bî-hude komaz kimseyi tesliyet-i hâtır

Muhtâc-ı kerem va‘de-i incâz ile mahzûz

Pîçîde olur dâmen-i gayret kemerinde

Erbâb-ı neberd şöhret-i mümtâz ile mahzûz

Vâdi-i tekâpûya nigâh eylemez ol kim

İhsân-ı hudâvendiyi enbâz ile mahzûz

Nâmık heme hâl sıdk u ubûdiyet-i dâim

Sultân-ı selâtîn-i ser-efrâz ile mahzûz³⁸⁸

NECÎB (ö. h.1236 / m.1820)

Şeyh Necîb Efendi Mora’da Tripoliçe³⁸⁹ (Tripoli) şehrinde doğmuştur. Şehrin ileri gelenlerinden ve Halevetiyyenin Cerrahiyye kolu şeyhlerindedir. Ömrünü memleketinde tamamlayıp buraya defnedilmiştir. Sami Paşa ve Hayrullah Paşa isminde iki oğlu vardır. Mutasavvıfane ve sanatlı hayli şiiri vardır.³⁹⁰

Yed-i beyzâ-yı tecelliden olur ferr mehtâb

Meh-i nevle ider engüştünü enver mehtâb

³⁸⁸ Fatin, s. 394.

³⁸⁹ Bıçakçı, **age**, s. 380; Sezen, **age**, s. 494; Tuğlacı, **age**, s. 400.

³⁹⁰ Fatin, s. 398; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1244; Tuman, C. II, s. 1038.

Dökdü çil akçelerin şu'le-i cevâla degil
Makdem-i yâra nisâr eyledi dirler mehtâb

Çâh-1 Nahşeb'de bulup Yûsuf-1 zerrîn-resini
Delvi teşrîf ile tebşîrini eyler mehtâb

Gice mihrin sakızın aldı ağız miski deyu
Dehen-i dilbere teşbih ile çekinir mehtâb

Felegin hâsıl-1 nev-bâdesi yek sünbüledir
Ne çeker re's-i hilâlini çü hançer mehtâb

Pey-rev meslegi sen hazret-i Nûreddin'in
Nola destinde Necîb olsa musahhar mehtâb³⁹¹

NEVRES (ö. h.1293 / m.1876)

Osman Nevres Efendi Sakız Adası³⁹² (Chios)'nda doğmuştur. Aslen Rumdur. Şam ve Bağdat valisi Laz Ali Rıza Paşa'nın kölesidir. Paşa, marifetin kıymetini bilen marifet sahiplerinden olduğu için Nevres'i talim ve terbiye ettirip; kitabet hizmetinde kullanmıştır. Efendisinin vefatından sonra İstanbul'a gelip, Hariciye Mektubî Kalemî'nde görev yapmıştır. Münşir Abdülkerim Nâdir Paşa'nın maiyetinde Bağdat'a gitmiş, bilahare Irak-Hicaz orduları tahrirat başkâtipliğine atanmıştır. Ayrıca Irak-Hicaz orduları muhasebeciliği de yapmıştır. Şumnu'da görevde bulunduğu sırada hırsızlık iftirası ile azledilmiştir. Bu olay sonrası aklî dengesi bozulan Nevres, Haydarpaşa Hastanesi'ne yatırılarak tedavi görmüştür. Kısmen sıhhatine kavuşunca, Zaptiye Nezareti mektupçuluğuna getirilmiştir. Hastalığı tekrar nüksedince işinden

³⁹¹ Fatin, s. 398.

³⁹² Sezen, **age**, s. 428.

ayrılıp evine çekilmiş ve bir müddet sonra vefat etmiştir. Karacaahmet Mezarlığı'na defnolunmuştur.³⁹³

“Nevres kendi döneminde şairliğinden ziyade münşîliğiyle tanınmıştır. Nesrinin Âkif ve Mustafa Reşid Paşaların, nazmının ise Ali Rızâ Paşa'nın etkisinde geliştiği söylenir. Şiirlerin şekil ve muhtevasında gösterdiği yenilikleri nesirde gösterememiştir. Bağdat'ta sıbyan mektebine giderken şiir yazmaya başladığı söylenen şairin ilk uzun manzumeleri Ali Rızâ Paşa'ya hitaben söylediği kasidelerdir. Daha çok Fuzûlî'den etkilenmiş, Nevres-i Kadîm (Abdürrezzâk), Nedîm, Tarihçi Râşid, Keçecizâde İzzet Molla gibi şairlerle Ali Rızâ, Mûsâ Kâzım ve Ziyâ Paşa gibi çağdaşlarına nazîreler yazmıştır. Süleyman Seni, Sırrı Paşa ve Nasûhîzâde'den şiir öğrenen Nevres, Arapça ve Farsça'sını geliştirerek bu dillerde de şiir yazmıştır. Hatta Arapça şiirlerinin Türkçe şiirlerinden daha üstün olduğu söylenir. Ziyâ Paşa ve Muallim Nâci gibi şairler tarafından takdir edilen şiirleri bilhassa Irak Türkleri arasında şöhret kazanmış, bestelenen na'atları tekkelerde icra edilmiştir. Şarkı da besteleyen Nevres genellikle şiirlerinde klasik çizgiyi devam ettirmişse de bazan hem şekil hem muhtevada yenilikler yaparak gazel formunda kaside yazmış ve bir gazeli iki vezne de uyabilecek şekilde söylemiştir. Döneminde kullanılan telgraf, vapur, Avrupa gibi kelimeleri divan şiiri mazmunları arasına sokmuş ve şiirde bilinmeyen kelimeleri açıklamak gibi alışılmadık bir yol izlemiştir. Bu sebeple onun klasik çizgide bazı yenilikler yaptığı söylenebilir. Türkmen lehçesiyle de şiirler söyleyen şair bu türden yenilikleri sebebiyle eleştirilmiştir. Şiirlerinden bazılarının Ali Rızâ Paşa'dan alıntı olduğuna dair iddiaları ve Nâmık Kemal'in “hâr” ithamıyla onun şairliğini eleştirmesi İbnü'l-Emin Mahmud Kemal tarafından yersiz bulunmuştur. Nâmık Kemal'le olan karşılıklı hicviyeleri şairin ölümüne kadar devam etmiştir.”³⁹⁴

Üç dilde şiirler yazan şair, *Divan*³⁹⁵ sahibidir. Ayrıca içinde altı hikâyenin anlatıldığı *Destâr-ı Hayâl*³⁹⁶ mesnevisi ve *Eser-i Nâdir Mecmûâtü't-tarab alâ lisâni'l-edeb*³⁹⁷ isimli maiyetinde bulunduğu Abdülkerim Nâdir Paşa için yazdığı eseri mevcuttur.

³⁹³ Arif Hikmet, s. 108; Erdemir, **age**, s. 341; Fatin, s. 417; İbnü'l-Emin, C. III, s. 1603; İpekten, v.dğr. **age**, s. 337; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1694; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 283; Tuman, C. II, s. 1102.

³⁹⁴ Serdaroğlu, Vildan (2007), “Nevres, Osman”, DİA, C. XXXIII, ss. 57-58.

³⁹⁵ Osman Nevres, **Divan**, Haz. Bayram Ali Kaya, Akçağ Yay. Ankara 2010.

³⁹⁶ Osman Nevres, **Destâr-ı Hayâl**, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1872.

³⁹⁷ Osman Nevres, **Eser-i Nâdir Mecmûâtü't-tarab alâ lisâni'l-edeb**, Daru't-Tıbbatü'l-Âmire, İstanbul.

Müteyakkız eger olmazsa dil-i gâfilimiz
Korkaram âhiri derd-i ser olur hâsılıımız

Özleriz Ka'be-i ikbâle vusûlü ammâ
Bir alay fazl u hüner reh-zenidir hâ'ilimiz

Geçdi hadden elem-i minneti nev-câhların
Âkibet havf iderim gayret olur kâtilimiz

Bize mümkün degil izhâr-ı tarab âlemde
Ki dem-â-dem hedef-i tîr-i cefâdır dilimiz

Gerçi ahmak gibiyiz sûret-i zâhirde velîk
Hikmet-âmûz-ı Felâtûn olur en câhilimiz

Kalması kudretimiz râh-ı talebde meşye
Nidelim dâmen-i ikbâla erişmez elimiz

Dost sandıklarımız çıkdı bütün bî-gâne
Âh Nevres ki bin oldu bir iken müşkilimiz³⁹⁸

RAHMÎ (ö. h.1312 / m.1894)

İbrahim Rahmî Efendi Girit adasının Kandiye³⁹⁹ (Kriti-İraklion) şehrinde doğmuştur. Babası Kandiye ahalisinden Abdülhamid Efendi'dir. İbtidai mektebi

³⁹⁸ Osman Nevres, **Divan**, s. 104.

³⁹⁹ Bıçakçı **age**, s. 105; Sezen, **age**, s. 196; Tuğlacı, **age**, s. 360.

tamamlayınca dayısı Hoca Salih Racih Efendi ve memleketindeki diğer ulemeden özel dersler görmüştür. İzmir, Edirne, Girit, Preveze ve Cidde’de gümrük memurluğu ve müdürlüklerinde bulunmuştur. İskenderun gümrük müdürü iken vefat edip İskenderun yakınlarında Bilan isimli bölgedeki kabristana defnedilmiştir.⁴⁰⁰

Üç lisanda da nazım ve nesre muktedir bir edip olan Rahmî’nin bilinen şu eserleri vardır:

Arapçadan tercüme ettiği *Vâsîtâtü’s-Sülûk fi Siyâseti’l-Mülûk*⁴⁰¹, Hafız-ı Şirâzî’nin divanının şerhi olan *Ferâ’idü’l-Fevâ’id*⁴⁰², İmam Gazali’nin “Bidâyetü’l-İnsân” isimli eserinin “Âdâb-ı İnsaniye” bölümün *Âdâb-ı İnsan*⁴⁰³ isminde tercümesi ve Mevlana Halid’in rabıtaya ait risalesinin *Tereceme-iRisâle-i Rabıta*⁴⁰⁴ çevirisidir.

Dil âşinâ-yı sırr-ı hüviyyet değil midir

Mücellâ-yı lem’a-i ehadiyyet değil midir

Dil vâkıf-ı rümûz-ı hikem olsa çok değil

Üstâd-ı nüktedân-ı hakikat değil midir

Rencîde etme kalbini zinhâr kimsenin

Kesr-i kulûb mûcib-i nekbet değil midir

Tâkey-hevâ-yi nefis ile şeytâna ittiba’

Bu hâletin nihâyeti cinnet değil midir

⁴⁰⁰ İbnü’l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. İbrahim Baştuğ, C. IV, AKM Yay. Ankara 2002, s. 1778; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 327; Tuman, C. I, s. 328.

⁴⁰¹ Atatürk Kitaplığı, Nu.694; Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. Bl. Nu.4921, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=112299(15.10.2015).

⁴⁰² Kaynaklar eseri zikretmesine rağmen bir kaydına ulaşamamıştır.

⁴⁰³ Millet Ktp. Ali Emiri Bl. Nu.664, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=189273(15.10.2015).

⁴⁰⁴ Süleymaniye Ktp. M.Arif-M.Murat Bl. Nu.158.

Bir nîm nigâhı mülket-i dil pâdişâhının
Rahmî medâr-ı feyz ü saâdet değil midir⁴⁰⁵

RÂTİB (ö. h.1317 / m.1899)

Mahmut Râtib Bey, Yenişehir Feneri⁴⁰⁶ (Larissa) doğumludur. Babası Kapıcıbaşı Hacı Şerif Ağa'dır. Babası ile Hicaz'a gidip, döndüğünde Sultan Abdülaziz'in emriyle Mızıkâ-i Humayun'a katılmıştır. On sene onbaşı olarak görev yaptıktan sonra emekli olmuştur. Bahariye Mevlevihanesi şeyhi Nazif Dede'ye müntesip olan Râtib İstanbul'da vefat edip Kuzguncuk'ta Nakkaş Mezarlığında babasının yanına defnedilmiştir.

İlmî, edebî, hikemî birikimi ile nazik tabiatı etrafındakilerce itibar görmüştür. Döneminin önde gelen mutasavvıfane şiir söyleyenlerindendir.⁴⁰⁷ *Kaside-i Garrâ-yı İnek*⁴⁰⁸ isimli manzumesi oldukça meşhurdur.

Bûd ü nâbûd-i cihânın cümle yeksandır bana

Nîsiti-i âleme heb varı bürhandır bana

Eyler isbât-ı âdem bî-şek vücûd-ı kâinât

În ü ân nîk bed beyhûde unvandır bana

Hîçbir feyzi kemâl-i âdemîde hâsılım

Hiç iken tâbîr-i noksan aynı noksandır bana

⁴⁰⁵ Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 327.

⁴⁰⁶ Bıçakçı, *age*, s. 3420; Sezen, *age*, s. 337; Tuğlacı, *age*, s. 407.

⁴⁰⁷ Erdemir, *age*, s. 367; Fatin, s. 148; İbnü'l-Emin, C. IV, s. 1822; Mehmet Süreyya, *age*, C. IV, s. 1360; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 331; Tuman, C. I, s. 302.

⁴⁰⁸ Babacan, İsrail, "XIX. Asırda Sosyo-Kültürel ve Folklorik Özellikler Taşıyan Bir Kaside: *Kaside-i Garrâ-yı İnek*", Millî Folklor Dergisi, Sayı 8/58, Ankara 2003, ss. 133-149.

Aczine kesb-i vukûfe sa'y ü verzîşdir kemâl

İtirâf-ı cehl ü noksan ilm ü irfandır bana

Gâmyâbî var ise âlemde nâ-gâmîdedir

Terk-i nâm ü şan Râtib izzet ü şandır bize⁴⁰⁹

SABRÎ (ö. h.1229 / m.1813)

Seyyid Mehmet Emin Sabrî Efendi Mora'nın Anabolu⁴¹⁰ (Nafplion) kasabasında doğmuştur. Karayılanzâde demekle meşhur olmuştur. Küçük yaşta geçirdiği çiçek hastalığında görme yetisini kaybetmiştir. Anabolu Nakibü'l-Eşrafi'dir. Ömrünü geçirdiği Anabolu'da vefat edip defnolunmuştur.

Âmâ olmasına rağmen şiirleri beğnilmiş bir şairdir.⁴¹¹ Sabrî'nin Divan'ının⁴¹² yanında "Tuhfe-i Vehbî"yi Türkçe, Farsça ve Rumca olarak tanzir etmiştir.⁴¹³

Hayfâ o gül'izâr hezâr âşinâ imiş

Her gördüğüne mâil olur bîvefâ imiş

Âyîne-i tasavvurum oldu şikeste hayf

Mihr ü muhabbeti o mehin sûretâ imiş

Bîgânelerle tarh-ı tekellüfden anladın

Üftâdegâna kârı hemîşe cefâ imiş

⁴⁰⁹ İbnü'l-Emin, C. IV, s. 1828.

⁴¹⁰ Bıçakçı, *age*, s. 16; Sezen, *age*, s. 27; Tuğlacı, *age*, s. 314.

⁴¹¹ Çeltik, *age*, s. 110; İbnü'l-Emin, C. IV, s. 1988; Mehmet Tahir, *age*, C. II, s. 384; Tuman, C. II, s. 546.

⁴¹² Keçeci, Mustafa, "**Karayılan-zâde Mehmed Emin Sabrî Divanı**", Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2012.

⁴¹³ Kaynaklar böyle bir nazirenin varlığından söz etmesine karşın bir bilgiye ulaşılammıştır. Ayrıca İbnü'l-Emin "*Tuhfe-i Sabrî anLisâni Bulgarî*" adında bir lugattan bahsedip, Sabrî'ye ait olabileceğini öne sürmektedir. Bkz. İbnü'l-Emin, *Son Asır Türk Şairleri*, C. VI. s. 1990.

Kâr etmedi sımah-1 dili saht-1 dilbere

Bu sûzinâk nağmelerim heb hebâ imiş

Sabrî yeter şikâyet-i dildâr tâ bekey

Bildik o mest-i nâzı murâdı fidâ imiş⁴¹⁴

SÂMÎ (ö. h.1229 / m.1813)

Ebubekir Sâmî Paşa Eğriboz⁴¹⁵ (Evvia) doğumlu olup, İbrahim Paşa'nın oğludur. "Sarığî güzel" diye meşhur olmuştur. Muhtelif bölgelerde ve farklı konumlarda pek çok görevlerde bulunmuş, II. Abdülhamid Han zamanında vezirliğe getirilmiştir. Fatin, Sâmî Paşa'nın vezirliğinden sonra Eğriboz'a dönüp orada vefat ettiğini söylerken,⁴¹⁶ Sicill-i Osmanî'de kendisine verilen Karlılı (Karleli) sancağında vefat ettiği geçer.⁴¹⁷ Vefatına Nebîl Bey şu tarihi düşmüştür: "*Tam olur târîhi fikr-i hazf ismiyle Nebîl / Ebûbekir Pâşâ bula Firdevs'te Sâmî makâm*".⁴¹⁸

İyi bir devlet adamı olmasının yanında usta bir şair olan Ebubekir Sâmî Paşa, bir divançe oluşturacak kadar şiire sahiptir.⁴¹⁹

Rind olan yeksân bilir hecr ile zevk-i vuslatı

Pûla saymaz hâl-i hirmânında kenz-i fırsatı

Hâksârı irtifâ-ı kadre bâdî olmasa

Gûşe-i dâmen ne yüzden buldu âyâ râğbeti

⁴¹⁴ İbnü'l-Emin, C. IV, s. 1990.

⁴¹⁵ Bıçakçı, **age**, s. 74; Kiel, "**agmd**", DİA, C. X, ss. 491-493; Sezen, **age**, s. 9; Tuğlacı, **age**, s. 311.

⁴¹⁶ Fatin, s. 212.

⁴¹⁷ Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1479.

⁴¹⁸ Fatin, s. 212.

⁴¹⁹ Fatin, s. 212; ; İpekten, v.dğr. **age**, s. 425; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1479; Tuman, C. I, s. 412.

Ey olan kâşâne-nahvetde ser-mest-i gurûr
Bir de fikret hâk-i zilletde humâr-ı mihneti

Şeh-süvâr-ı arsa-i miknet dahi olsun merâm
Sahn-ı acze rıfkile atf it inân-ı kudreti

Hikmetü'l-aynın işârâtın nükâtın bilmeyen
Şîve-i gamzenden ögrensin rumûz-ı hikmeti

Benzedirsem la'line sahbâyı rengîn söylerim
Kanda bolsun bâde-i telh öyle şîrîn lezzeti

Bir gazel tarh eyledin Sâmî fasîhâne yine
Var ise kasdın Belîğ eyle maâni hücceti⁴²⁰

SÂMÎ (ö. h.1298 / m.1881)

Abdurrahman Sâmî Paşa, Mora Tripoliçe⁴²¹ (Tripoli)'de doğmuştur. Babası Tripoliçe Halvetî Cerrahî Dergâhı şeyhlerinden Ahmet Necib Efendi'dir. Babasının vefatına kadar Tripoliçe'de kalmış daha sonra Mısır'a gidip İbrahim Paşa'nın mektupçuluğunu yapmıştır. Bilahare Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın maiyetinde Tırhala mutasarrıflığına tayin edilmiştir. Rumeli müfettişliği, Bosna, Girit, Trabzon ve Vidin valiliğinde bulunmuştur. Meclis-i Âyân âzâsı iken 88 yaşında İstanbul'da vefat etmiş Sultan II. Abdülhamit'in emriyle Sultan II. Mahmut türbesi haziresine defnedilmiştir. Latif ve zarif bir mizaca sahip olan Sâmî Paşa, ilmî, dinî ve ledünnî zenginliği nefsinde toplamış, şiir ve inşada oldukça başarılı bir münevver

⁴²⁰ Fatin, s. 212.

⁴²¹ Bıçakçı, **age**, s. 380; Sezen, **age**, s. 494; Tuğlacı, **age**, s. 400.

devletadamıdır.⁴²² *Rumûzu'l-Hikem*⁴²³, *Kişver-i Derûn*⁴²⁴, *İnşâ-yı Sâmi*⁴²⁵ ve *Letâif-nâme*⁴²⁶ isminde eserleri bulunmaktadır.

Hasretinle câm-ı dâğ lâledir çeşmânıma

Katre-i mey la'lsiz tebhâledir çeşmânıma

Eyledikçe ârızın ey mâh-rû zîb-i hayâl

Halka-i devr-i derûnum hâledir çeşmânıma

Fikr-i zülfünle dem-â-dem eylerim icrâ-yı eşk

Her müjem bir sünbül-i pür-jâledir çeşmânıma

Aks-i câm-ı meyle ruhsârın görünce tâbdâr

Bezm-i gamda ateş-i seyyâledir çeşmânıma

Târ u pûdı rişte-i medh-i nigâhımdır benim

Sâmiyâ bu nev-gazel bir kâsedir çeşmânıma⁴²⁷

⁴²² Fatin, s. 214; İbnü'l-Emin, C. IV, s. 2104; İpekten, v.dğr. **age**, s. 426; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1478; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 361; Tuman, C. I, s. 316.

⁴²³ Yahya Ef. Matbaası'nda 1871 yılında basılmıştır; Süleymaniye Ktp. A-Tekellioğlu Bl. No965, Dügümlü Baba Bl. Nu.196, Hacı Mahmud Ef. Bl. Nu.1452, Hidiv İsmail Bl. Nu. 71, İbrahim Ef. Bl. Nu.560 ve 20, İzmirli İ. Hakkı Bl. No 1601, Nazif Paşa Bl. No 1225, Tahir Ağa Tekke Bl. Nu.146, Tırnovalı Bl. Nu.1107.

⁴²⁴ 1894 tarihinde Trablusşamlı Abdüllatif Efedî tarafından Arapça'ya tercüme edilerek basılmıştır. Bkz. Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 361.

⁴²⁵ Oğlu Necip Bey tarafından 1873 tarihinde İstanbul'da basılmıştır. Bkz. İpekten, Haluk-İsen, Mustafa, **Basılı Divanlar Kataloğu**, s. 94.

⁴²⁶ Gümüüş, Nevin, "Abdurrahman Sâmi Paşa'ya Ait Mensur Bir Letâif-nâme", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, Konya 2012, ss. 21-32, Erişim Tarihi: 28.10.2015 <http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/557/546>.

⁴²⁷ Fatin, s. 214.

ŞÂKİR (ö. h.1284 / m.1867)

Midilli Adası⁴²⁸ (Lesvos) doğumlu olan şairin ismi Ahmet'tir. Babası adanın müftüsü Ebubekir Efendi'dir. Öğrenimini İstanbul'da tamamlayıp, zaptiye ve ziraat meclisi müftülüklerinde bulunmuştur. Bir müddet Mısır ve Mekke'de görev yaptıktan sonra tekrar İstanbul'a gelerek müderris olmuştur. İstanbul'da vefat edip Eyüp kabristanlığına defnedilmiştir. "Avâmil"i Türkçe nazmeden Şâkir'in pek çok latif şiiri vardır.⁴²⁹

Şem'-i ruhsârı o şûhun nûr şeklin gösterir

Gûyiya Mûsa-i aşka Tûr şeklin gösterir

Kangı sûretle acep sayd eylesem ol âfeti

Gâh âdem geh perî geh hûr şeklin gösterir

Kursa da tel bahs-i zülfünde rakîb-i rû-siyâh

Bezm-i cânânda yine ma'zûr şeklin gösterir

Hayretindendir sakın ber-dâr sanma âşıkı

Bend-i zülf-i yâr olan Mansûr şeklin gösterir

Bî-muhâbâ açılır bî-gâneye ol mest-i nâz

Meclis-i uşşâkda mestûr şeklin gösterir

⁴²⁸ Sezen, **age**, s. 367.

⁴²⁹ Arif Hikmet, s. 73; Fatin, s. 235; İpekten, v.dğr. **age**, s. 465; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1567; Tuman, C. II, s. 471.

Rûz-ı uşşâkı iderse mihr-rûyı rûşenâ
Zülf-i müşkîni şeb-i deycûr şeklin gösterir

Şâkirâ bî-şübhe mahzûn u harâb olur o ki
Bu harâb-âbâdda ma'mûr şeklin gösterir⁴³⁰

---

⁴³⁰ Fatin, s. 235.

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN'DA MEDFUN DİVAN ŞAİRLERİ

İKİNCİBÖLÜM

YUNANİSTAN'DA MEDFUN DİVAN ŞAİRLERİ

1. YÜZYILLARA GÖRE YUNANİSTAN'DA MEDFUN DİVAN ŞAİRLERİ:

XIV. yüzyılda fethi başlayan, XVII. yüzyılda tamamına hâkim olan Osmanlı için Yunanistan toprakları, Avrupa'ya açılan bir kapı mesabesindeydi. Gerek Ege adaları ve Girit, gerekse Selanik gibi stratejik şehirler, her dönemde ehemmiyetini koruyan bölgeler olmuştur.

Oluşturulan sancaklar, kazalar ve idare merkezlerinin yönetimine Rumeli kazaskerliğince yahut Saray'dan yapılan atamalarla tevellüdü başka yer olan pek çok memur gelmiştir. Farklı tarikatlarca küşad edilen tekke ve dergâhların da bir kısmının bânisi veya şeyhi muhtelif şehirlerden gelenlerden oluşmaktaydı. Payitahttan uzak oluşu, aynı zamanda gözaltında tutulacak kadar yakın oluşu, sürgüne gönderilecekler için bölgenin ada ve şehirleri tercih edilmiştir.

XIX. yüzyıla kadar 16 farklı şehirden, günümüz Yunanistan sınırları içerisinde bulunan 13 şehire; davet, görev, sürgün ve yaşamını burada sürdürmeyi tercih eden 24 şair gelmiştir. Bu şairler toplamda 11 divan ve muhtelif alanlarda 25 eser telif etmişlerdir. Aşağıdaki tabloda hangi şehire hangi şehir doğumlu şairlerin geldiği gösterilmiştir:

Tablo 2.

GELİNEREN ŞEHİRLER	DOĞDUKLARI ŞEHİRLER
Anadolu	Bosna
Eğriboz	Karabağ
Karaferye	Edirne, Filibe, Manastır, Niğbolu
Kesriye	Manastır, Manastır
Limni	Malatya
Mora	Kastamonu, Tire
Resmo	İstanbul
Rodos	İstanbul

Sakız Adası	İstanbul, Karaman Ereğlisi
Selanik	Bosna, (Sâfi ?)
Yanya	Çorlu
Yenice Vardar	Kütahya, Sofya
Yenişehir Feneri	Akova, Debre, Ergene, İstanbul
TOPLAM	24

En çok şairin geldiği ve eserin kaleme alındığı dönemler sırasıyla şöyledir: XVIII. yüzyıl 8 şair, 3 divan, 8 muhtelif eser; XVI. yüzyıl 8 şair, 5 divan 5 muhtelif eser; XVII. yüzyıl, 7 şair, 3 divan, 4 muhtelif eser ve XV. yüzyıl 1 şair, 8 muhtelif eser. Çalışmanın devam eden kısmında bu şairler ve eserleri tanıtılmıştır.

1.1.XV. Yüzyıl:

İLÂHÎ (ö. h.896 / m.1490)

Kütahya'nın Simav kasabasına bağlı Tekellüf köyünde doğmuştur. İsmi Abdullah'tır. Molla İlâhî veya Abdullah Simâvî olarak da tanınır. İlk öğrenimini doğduğu yerde görmüş, daha sonra İstanbul'a gelerek Zeyrek Medresesi'nde tahsiline devam etmiştir. İlim gayesiyle İran'a gidip Mevlânâ Ali Tûsî ile mülâki olup, bir müddet Kirman'da dersler görmüştür. Bilahare Semerkant'a geçip Ubeydullah Ahrar'ın sohbetlerine katılmış ve burada sülûkunu tamamlamıştır. Daha sonra Buhara'da Şah-ı Nakşibend'in türbesinde inzivaya çekilip bir yıl çile çıkarmıştır. Şeyhi olan Ubeydullah Ahrar'ın işaretleriyle memleketine dönmüştür. Yolculuğu esnasında Molla Câmî ile de görüşme fırsatı bulmuştur. Kütahya'da irşad faaliyetleri yürütürken Fatih Sultan Mehmet'in yoğun ısrarı üzerine İstanbul'a giden İlâhî, şehrin hengâmesinden rahatsız olsa gerek ki Evrenoszâde Ahmet Bey'in Yenice Vardar'a davetini kabul edip yerine Emir Sultan'ın amcasının oğlu olan dervişi Emir Buharî'yi bırakarak İstanbul'dan ayrılmıştır.

Ahmet Bey'in Şeyh İlâhî'yi Yenice'ye davetinin pek çok sebebi bulunmakla beraber en önemlisi, Osmanlı devletinin vurucu gücü olan akıncıları gazaya teşvik edip gazilik ve şehitliğin faziletlerini anlatacak, kısacası onları şarj edip moral desteği

verecek olmasıdır. Bu işi medrese hocalarının yerine getirmesi elbette güçtür. Ancak akıncılarla beraber coşup taşacak ermiş şairler gereklidir. İlahî'nin Anadolu'dan getirdiği vahdet-i vücud görüşü ile hür derviş fonksiyonu şehirde asırlar boyu devam edecek bir kültür oluşumunu da sağlamıştır. Kendisinden sonra gelen Âgehî, Garîbî, Hayretî, Hayâlî, Usûlî ve Yusuf-ı Sîneçâk v.b. tanınmış şairler sanki aynı fabrikanın mahsulü gibi benzer mizaç ve neşve ile şiirler söylemişlerdir. İlahî, mühim bir geleneğin tohumlarını ektiği topraklarda vefat etmiş ve orada defnolunmuştur.⁴³¹

Abdullah İlahî'nin pek çok eseri olmasına karşın bazısının ona aidiyeti şüphelidir. Kendine ait olanlar şöyledir:

Keşfü'l-Vâridât li-tâlibi'l-Kemâlât ve Gayeti'd-Derecât: Şeyh Bedreddin Simavnavî'nin meşhur "Vâridât" adlı eserinin Arapça şerhidir.⁴³² *Meslekü't-tâlibîn ve'l-vâsılîn*: Tasavvufî hayatın âdâb ve erkânına dair bilgi verir.⁴³³ *Zâdü'l-Müştâkîn*: Vardar Yenicesi'ne gittikten sonra kaleme aldığı bu Türkçe eser, yüzden fazla tasavvuf istilâhının açıklamasını ihtiva etmektedir.⁴³⁴ *Esrar-nâme*: Tasavvufî ahlâkla ilgili olan bu eser de Türkçe'dir.⁴³⁵ *Risâle-i Vücûd*: Vahdet-i vücûd konusunda kaleme alınan Arapça bir eserdir.⁴³⁶ *Risâle-i Ehadiyye*: Farsça yazılan eser, hazarât-ı hams, âlem-i ceberût, âlem-i lâhût, âlem-i hakaik, cem'u'l-cem, gaybü'l-mechûl, mâhiyyetü'l-mâhiyyât, hüviyyet-i gayb, ahadiyyet gibi terimleri incelemiştir.⁴³⁷ *Menâzilü'l-Kulûb*: Rûzbihân-ı Baklî'nin "Risâle-i Kuds" adlı eserine Farsça olarak yaptığı şerhtir.⁴³⁸

Buraya kadar zikredilen eserler İlahî'ye ait olduğu bilinmekle beraber,⁴³⁹ *Necâtü'l-ervâh*, *Risâle-i Molla İlahî*, *Mi'râciyye*, *Divân-ı İlahî* isimli eserler Abdullah

⁴³¹ Algar, Hamit-Kara, Mustafa (1988), "Abdullah-ı İlahî", DİA, C. I, ss. 110-112; Âşık Çelebi, C. I, s. 285; Hüseyin Vassaf, *age*, C. II, s. 54; İpekten, v.dğr. *age*, s. 225; İsen, *Latîfî Tezkiresi*, s. 57; İsen, *Ötelerden Bir Ses*, s. 82; Kara, Mustafa, "Molla İlahî'ye Dair", Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Sayı 7/8, İstanbul 1988, ss. 365-390, http://english.isam.org.tr/documents/_dosyalar/_pdfler/osmanli_arastirmalari_dergisi/osmanl%C4%B1_sy7_8/1988_7-8_KARAM.pdf(31.10.2014); Latîfî, s. 126; Mecdî Mehmed Efendi, *Hadaiku'ş-Şakaik*, *Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri*, C. I, s. 262; Mehmet Süreyya, *age*, C. I, s. 55; Tuman, C. I, s. 54.

⁴³² Süleymaniye Ktp. Nazif Paşa Bl. Nu.1235.

⁴³³ Süleymaniye Ktp. Uşşaki Tekkesi Bl. Nu.25, Lala İsmail Bl. 140, İbrahim Ef. Bl. Nu.64.

⁴³⁴ Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş Bl. No206; Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. Bl. Nu.4738, İbrahim Ef. Bl. Nu.420; Mevlana Müzesi Ktp. Nu.5031.

⁴³⁵ Süleymaniye Ktp. Haşim Paşa Bl. Nu.15, Hacı Mahmud Ef Bl. Nu.2741, 2751, 3032, 3037, 3103, 3164, 3191, Kasidecizâde Bl. Nu.343.

⁴³⁶ Süleymaniye Ktp. Mihrişah Bl. Nu.203.

⁴³⁷ Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa Bl. Nu.1390.

⁴³⁸ Manisa İl Halk Ktp. Nu.1153/1.

⁴³⁹ Ayrıca bkz. Algar, Hamit-Kara, Mustafa (1988), "Abdullah-ı İlahî", DİA, C. I, ss. 110-112.

Îlâhî'ye nispet edilmesine karşın çağdaşı Ahmet Îlâhî'ye yahut başka birine ait olması daha kuvvetli ihtimaldir.⁴⁴⁰

Abdullah Îlâhî pek çok Arapça, Farsça ve Türkçe şiir söylemiştir. Farsça bir rubaisi şöyledir:

Ger kâr to nîk-est be tedbîr to nist
Der nîz bed-est hem zi taksîr to nist
Teslîm u rızâ bîşe-kon şâd berî
Ki nîk u bed cihân be tedbîr to nist⁴⁴¹

1.2.XVI. Yüzyıl:

ÂHÎ (ö. h.923 / m.1517)

Niğbolu doğumludur. İsmi Hasan'dır, Benli Hasan olarak da tanınmıştır. Annesi Melek Hanım, babası zengin bir tâcir olan Seydi Efendi'dir. Bir süre ticaretle uğraşan Âhî, babası vefat edip annesi başka biryle evlenince işini bırakıp İstanbul'a göçetmiştir. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen tahsilini burada tamamlamış, şiirler yazmaya başlamıştır. Kaleme aldığı *Hüsrev ü Şirin*⁴⁴² mesnevisi devrin padişahı Yavuz Sultan Selim'e sunulmuştur. Mesneviyi beğenen sultan, şaire bir medrese verilmesini emreder. Etrafindakilerinin daha büyük bir ödül hakettiği yönündeki kışkırtmalarına aldanan Âhî, medreseyi kabul etmez ve padişahı kızdırarak etraftan uzaklaştırılır. Bilahare affedilen Âhî'ye Karaferye'de bir medrese tahsis edilir. Burada göreve başlayan şair Manastırlı Hâverî ile arkadaşlık kurar ve kız kardeşi ile evlenir. Müderrisliği döneminde *Hüsn ü Dil*⁴⁴³ mesnevisi yazmaya başlar fakat tamamlamaya ömrü vefa etmez. Kendisinden sonra Hâverî bu mesneviyi tamamlamıştır. Bunların

⁴⁴⁰ Kara, "agm", s. 378.

⁴⁴¹ Latîfî, s. 127. "Eğer işlerin yolunda İse, bu, senin tedbîrinle değildir. Kötü ise, bu da senin kusurundan değildir. Teslim ve rızayı kendine meslek edin de mutlu yaşa. Çünkü dünyanın iyisi de, kötüsü de senin tedbirinde değildir."

⁴⁴² Köksal, M. Fatih, "Âhî'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi", Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, Sayı 6, Sivas 1998, ss. 209-253.

⁴⁴³ Çakır, Mümine, "Âhî'nin Hüsn ü Dil'i (İnceleme-Metin)", Fatih Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1999.

yanında *Divan*⁴⁴⁴ sahibi olan şairKaraferiye (Veria)'de vefat edip buraya defnedilmiştir.⁴⁴⁵

Zamanın mühim şairlerinden olan Âhî için Hasan Çelebi, tezkiresinde “...*ebyât-ı şîrîn ve kelimât-ı rengîn Nizâmî görse tahsîn idüp Hüsrev hezârâferîn dir idi*” der.⁴⁴⁶

Ne musâhib bulunur derd ü gam-ı yâr gibi

Ne ferâgat yeri var gûşe-i hammâr gibi

Bir bölük başına gün togmaduk üftâdelerüz

Yerlere çalma iken sâye-i dîvâr gibi

Getürüp nokta gibi ortaya atdı beni çarh

Başladı kendü kıyı çizmege pergâr gibi

Yaralu kollarımı dâg-ı gamundan nice bir

Destmâl ile asam boynuma tûmâr gibi

Ol kıyâmet beni ferdâya salup Âhî hemân

Yarına kaldı işüm va'de-i dîdâr gibi⁴⁴⁷

⁴⁴⁴ Âhî, **Divan**, Haz. Mustafa S. Kaçalın, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-Kitap, [http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10590,ahidivanimustafakacalinpdf.pdf?0\(05.12.2012\);](http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10590,ahidivanimustafakacalinpdf.pdf?0(05.12.2012);)

Sungur, Necati, “**Âhî Divanı (İnceleme- Metin)**”, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990; Yaman, Yalçın, “**Âhî Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin)**”, Marmara Üni. Türkiyat Araştırmaları Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2014.

⁴⁴⁵ Aşık Çelebi, C. I, s. 391; Beyânî, C. II, s. 27; Çeltik, **age**, s. 48; İpekten, v.dğr. **age**, s. 14; İsen, **Latîf Tezkiresi**, s. 90; Kınalızâde, C. I, s. 157; İsen, Mustafa (1988), “**Âhî, Benli Hasan**”, DİA, C. I, ss. 527; Latîfî, s. 182; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 145; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 5; Muallim Nâci, s. 279; Sehi Bey, s. 195; Tuman, C. I, s. 81.

⁴⁴⁶ Kınalızâde, C. I, s. 157

⁴⁴⁷ Âhî, **Divan**, s. 58.

ARŞÎ (ö. h.1000 / m.1591)

Tire doğumludur. Bölgesinde yetişmiş meşhur âlim ve ediplerden olan Şâhidî ve Şuhûdî'den dersler almıştır. Talebelik zamanında dervişliğe yönelip Mevlevî olmuştur. Eğitimini tamamlayınca seyahate çıkan şair, pek çok yeri ziyaret etmiştir. Bu yolculukları sırasında Günâhî Dede ve Hayâlî Bey ile arkadaşlık kurup şiir yarışmaları yapmıştır. Nihayetinde Mora'yı tavattun edip, ömrünü burada tamamlamıştır. Mürettep *Divan*⁴⁴⁸ sahibi olan Arşî'nin beğenilen şiirleri vardır.⁴⁴⁹

Yatma uyan itme ziyân vakt-i seher kum kum kum

Tâ olası vâkıf-ı cân vakt-i seher kum kum kum

Togdı saâdet güneşi tutdı ziyâ tâgı tâşı

Gaflete aldurma başı vakt-i seher kum kum kum

Aç gözün ey âşık-ı zâr gitdi mesa irdi nehâr

Cânunı gafletden uyar vakt-i seher kum kum kum

Âdeme oldunsa halef eyleme eyyâmı telef

İster isen ire şeref vakt-i seher kum kum kum

Esdî nesîm-i dem-i subh eyledi def'-i gam-ı subh

Yagdı hayât-ı nem-i subh vakt-i seher kum kum kum

⁴⁴⁸ Konya Koyunoğlu Ktp. Nu.10830,15017, <http://88.255.225.19:8091/tarama.php> (02.11.2015); Mevlana Müzesi Ktp. Nu.202; Nuruosmaniye Ktp. Nu.5130; Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. Bl. Nu.3353, Yazma Bağışlar Bl. Nu.3030, 3408.

⁴⁴⁹ Âşık Çelebi, C. II, s. 1067; Esrar Dede, s. 359; İpekten, v.dğr. **age**, s. 43; Kınalızâde, C. II, s. 51; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 325; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 20; Tuman, C. II, s. 655.

Vakt-i kadîm-i müte'âl eyledi ızhâr-ı cemâl
İrdi dem-i rûz-i visâl vakt-i seher kum kum kum

Kıldı seher bâd-ı sabâ ehl-i harâbâta salâ
Al elüne câm-ı safâ vakt-i seher kum kum kum

Uyma sakın arbedeye gel beru işret-kedeye
Bas kademün mey-kedeye vakt-i seher kum kum kum

Arşî-i şeydâdan eger ister isen togrı haber
Râh-ı Hakk'a eyle sefer vakt-i seher kum kum kum⁴⁵⁰

HÂVERÎ (ö. h.972 / m.1565)

Manastır doğumludur. İsmi Ali'dir. Açık Kadioğlu olarak da tanınır. Şair Âhî'nin kayınbiraderidir. Eğitimi tamamlandıktan sonra Zeyrekzâde'den mülâzım olmuştur. Karaferye'de müderrislik yaptıktan sonra kadılık görevine geçmiştir. Selanik, Üsküp, Galata, Eyüp ve Karaferye kadılıklarında bulunmuş, Karaferye (Veria)'da vefat etmiştir.

Gençliğinde harabatî hayat süren şairlerdendir. Âşıkane ve rindane şiirlerinden oluşan *Divanı*'ndan⁴⁵¹ başka, eniştesi Âhî'nin yarım kalan "Hüsni ü Dil" mesnevisini tamamlamıştır. Tüm kaynaklar şiir ve şairliğinden övgüyle bahsederken Latifi olumsuz görüş bildirmiştir.⁴⁵²

⁴⁵⁰ Esrar Dede, s. 359.

⁴⁵¹ Milli Ktp. Nu.FB 433, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=676(02.11.2015).

⁴⁵² Ahdî, C. II, s. 139; Âşık Çelebi, C. III, s. 1506; Beyânî, C. II, s. 54; İpekten, v.dğr. **age**, s. 195; İsen, **age**, s. 223; Kınalızâde, C. I, s. 270; Latîfi, s. 245; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 656; Tuman, C. I, s. 244.

Yiryüzini eyledüm sanan ihâta dünyede

Kara topragi ider âgûş deryâlar gibi

Bî-hevâ vü bî-heves bakma sükûnuma benüm

Rüzgâr ile iderdüm cûş deryâlar gibi

Toldururdum na'ra-i yâ hû ile âfâkı ben

Curâ-i ışkî iderdüm nûş deryâlar gibi

Rüzgârına göre kullan cihânı Hâverî

Gâh pür-cûş ol gehî hâmuş deryâlar gibi⁴⁵³

HAZÂNÎ (ö. h.979 / m.1571)

İsmi Mustafa olan şair, Sofya'da doğmuştur. Eğitimini tamamladıktan sonra Halep kadılığından emekli İmamzâde Efendi'den mülâzım olmuştur. İstanbul kadısı Kara Çelebi'ye kâtiplik yapmış, bilahare Yenice Vardar'a müderris olarak tayin edilmiştir. Âlim ve fâzıl biri olmasının yanında güçlü şair olan Hazânî, Yenice Vardar (Giannitsa)'da vefat etmiştir.⁴⁵⁴

Gırre-i ebrûsıdur ol mâhı garrâ gösteren

Cezbe-i gîsûsıdur uşşâkı şeydâ gösteren

Kaddidür eyvân-ı hüsnin gösteren gerçi bülend

Kaşî tâkıdur veli a'lâdan a'lâ gösteren

⁴⁵³ Âşık Çelebi, C. III, s. 1510.

⁴⁵⁴ Âşık Çelebi, C. III, s. 1524; İpekten, v.dğr. *age*, s. 202; Kınalızâde, C. I, s. 275; Mehmet Süreyya, *age*, C. IV, s. 1169; Nev'îzâde Atâî, *Hadaiku'l-Hakaik Fî Tekmileti's-Şakaik, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri*, C. II, s. 157; Tuman, C. I, s. 247.

Görse zülf ü haddini hayrân kalur tasvîrine
Nakş ile Meryem kucagında Mesîhâ gösteren
Ey Hazânî her zemân ol bâg-ı hüsnün güllerin
Reşha-i bârân-ı eşkümdür mutarrâ gösteren⁴⁵⁵

HIFZÎ (ö. XVI. yy.)

Kanunî devri (1520-1565) şairlerinden olan Hıfzî Edirne’de doğmuştur. İsmi Mehmet, lakabı Sarı Memi’dir. Hafız olduğu için bu mahlası edinmiştir. Eğitimi tamamlayınca mülâzım ve müderris olarak göreve başlayıp, Yenice Vardar ve Karaferye’de müderrislik yapmıştır. Kaynakların çoğu Karaferye (Veria)’de vefat ettiğini belirtirken, Sehi Bey İstanbul’da öldürüldüğünü söyler.⁴⁵⁶

Büyük şairlere yazdığı nazirelerle tanınan Hıfzî, *Divan*⁴⁵⁷ sahibi olmasının yanında, *Münşeat*’ı⁴⁵⁸, atasözlerini topladığı *Manzûme-i Durûb-i Emsâl*⁴⁵⁹ isimli eseri ve *A’ mâlü’s-Sâliha*⁴⁶⁰ adıyla bir ahlak kitabı kaleme almıştır. Âşık Çelebi “*Fenn-i belâgatte manend-i Câhız idi*” der.⁴⁶¹

Sînende tûgme-i zer ey dil-ber-i semen-ber
Ay aydunına karşı tan yılduzına benzer⁴⁶²

⁴⁵⁵ Âşık Çelebi, C. III, s. 1526.

⁴⁵⁶ Âşık Çelebi, C. II, s. 627; İpekten, v.dğr. **age**, s. 205; Kınalızâde, C. I, s. 244; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 667; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 146; Sehi Bey, s. 191; Tuman, C. I, s. 205.

⁴⁵⁷ Yapı Kredi Sermet Çifter Arş. Ktp. Nu.525,
http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=118667(04.11.2015).

⁴⁵⁸ Atıf Efendi Yazma Eserler Ktp. Nu.2792/1,
http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=159637(04.11.2015).

⁴⁵⁹ TBMM Ktp. Nu. LD 1234/4, http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=11861(04.11.2015).

⁴⁶⁰ Süleymaniye Ktp. Pertevniyal Bl. Nu.468, Yazma Bağışlar Bl. Nu.698, 1289.

⁴⁶¹ Âşık Çelebi, C. II, s. 627.

⁴⁶² Âşık Çelebi, C. II, s. 627.

SÂFÎ (ö. XVI. yy.)

Cezerî Kasım Paşa'nın mahlasıdır. Fatih Sultan Mehmet ve II. Bayezid devri devlet adamı ve şairlerinden olan Kasım Paşa'nın nerede doğduğuna dair kaynaklar fikir birliği içerisinde değildir. Fatih devri nişancılarından Cezerî Mehmet Çelebi tarafından yetiştirildiğinden kendisine de Cezerî denilmiştir. II. Bayezid Amasya'da şehzadeyken lalalığında bulunmuş, tahta geçtiğinde ise veziri olmuştur. Bir yıla yakın vezirlik görevinden sonra Selanik sancağına atanmış, emekli olunca bu şehri tavattun edip burada vefat etmiştir. Hayır işlerine meraklı olan Kasım Paşa, İstanbul, Bursa ve Selanik'te pek çok sosyal kurumlar inşa ettirmiştir.

Devlet adamlığının yanında şairliğiyle de anılan Kasım Paşa, şiirde muteber kişilerdendir.⁴⁶³ Latîfi de Osmanlı şiirine atasözleri ve deyimleri ilk onun soktuğunu söyler.⁴⁶⁴ *Divan*⁴⁶⁵ sahibi şairlerdendir.

Sünbülün her dem gül üzre târmâr olmak neden

Nergisün her kûşede mest ü humâr olmak neden

Hûn-ı dildür dem-be-dem derd ü gamunla yidigüm

Ol dahı zülfün ucından zehr-i mâr olmak neden

Geh cefâsı hükm ider mülk-i dile gâhî gamı

Bir harâb-âbâda iki şehryâr olmak neden

Çünkü mir'at-ı cemâlinden göründü kâ'inât

Der-be-der mihr ile mâh âyinedâr olmak neden

⁴⁶³ Âşık Çelebi, C. III, s. 1267; Beyânî, C. II, s. 103; İpekten, v.dğr. **age**, s. 411; İsen, **age**, s. 385; Kınalızâde, C. I, s. 449; Latîfi, s. 349; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 875; Nev'izâde Atâî, **age**, C. II, s. 105; Sehi Bey, s. 66; Tuman, C. II, s. 535.

⁴⁶⁴ Latîfi, s. 349.

⁴⁶⁵ Divan'ın tek nüshası İsmail E. Erünsal'ın özel kütüphanesinde bulunmaktadır.

Hatt-1 dil-ber gibi âhir çün gelürmiş yazılan

Sâfiyâ âyîne-i dilde gubâr olmak neden⁴⁶⁶

VAHYÎ (ö. h.958 / m.1551)

Asıl ismi Mustafa olan şair Manastır'da doğmuştur. Haverî'nin kız kardeşinin oğludur. Şiir eğitimini Haverî'den almıştır. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra da babası gibi kadı olup Kesriye (Kastoria)'de göreve başlamıştır.⁴⁶⁷ Âşık Çelebi'nin anlattığına göre, gençliğinde güzel huylu, temiz ahlaklı biri iken, kadı olunca mizacı değişip, hodbîn ve kibirli birine dönüşüp çok mazlumun ahını almıştır. Evinde çıkan bir yangında hayatını kaybetmiştir.⁴⁶⁸

Eyledi rûz-1 şitâda bezmi gülşen çerçeve

Gül gül oldu aks-i tâb-1 câm-1 mülden çerçeve

Hâne hâne oldu kim seyr ide diyü şâh anı

Nat'-1 şatranca müşâbih yapı revzen çerçeve

Bâd-1 âh-1 serd-i düşmenden şitâlar kopdı kim

Revzen-i çeşm-i sepîde eyledüm ben çerçeve

Niçe yirden şekl-i hışt-1 kasr-1 dil-ber arz ider

Câm-1 mihr ü mehden olsa n'ola rûşen çerçeve

⁴⁶⁶ Kınalızâde, C. I, s. 449.

⁴⁶⁷ Âşık Çelebi, C. I, s. 555; Beyânî, C. II, s. 228; İpekten, v.dğr. **age**, s. 517; Kınalızâde, C. II, s. 408; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1649; Tuman, C. II, s. 1159.

⁴⁶⁸ Âşık Çelebi, C. I, s. 555.

Câm-1 çeşmün revzen-i cisme münâsib düşi kim

Cân u dil uryân ister hâne-i ten çerçeve

Penbe urma dag-1 cisme bî-huzûr olur gönül

Eylemez çün revzenine ehl-i külhen çerçeve

Oldı taksîmât-1 reyhâna müşâbih şimdiden

Vahyiyâ vakt-i şitâda itdi gülşen çerçeve⁴⁶⁹

VEZNÎ (ö. h.985 / m.1577)

Manastır doğumlu olan şairin ismi Abdülkerim'dir. İlk tahsilini babasından görmüştür. Babasının vefatından sonra mülâzım olmak için epey sıkıntı çekmiştir. Kınazlızâde Hasan Çelebi'nin kardeşi Kınalızâde Ali Çelebi Kesriye (Kastoria) kadılığına gelince onun yanında nâib olarak göreve başlamıştır. Vazife esnasında vefat etmiştir.⁴⁷⁰

Dil-hânesini yıkdı çün ol yâr-1 cefâen

Yapdum der ü dîvâr-1 gamı ana binâen

Kaddine göre dikün câmesini cânânun

Ol boyı serve dik â'lâsı gerek kemhânun

Avrete meftûn olan Mecnûn u Ferhâdı gider

Vezniyâ n'eylersin anup bir iki zen-pâreyi⁴⁷¹

⁴⁶⁹ Âşık Çelebi, C. I, s. 557.

⁴⁷⁰ Beyânî, C. II, s. 229; İpekten, v.dğr. **age**, s. 529; Kınalızâde, C. II, s. 409; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1664; Tuman, C. II, s. 1162.

⁴⁷¹ Beyânî, C. II, s. 229.

1.3.XVII. Yüzyıl:

ABDÎ (ö. h.1102 / m.1691)

İstanbul Anadoluhisarı'nda doğmuştur. Nişancı Abdurrahman Paşa'nın mahlasıdır. Enderûn-i Hümâyun'da eğitim görmüştür. Sarayda muhtelif görevlerde bulunduktan sonra vezâret rütbesi alıp nişancı olmuştur. Uzun süre nişancılık hizmetinden sonra İstanbul kaymakamlığı ve dördüncü vezirliğe terfi etmiştir. Bosna, Basra ve Rumeli'de valilik yapıp, Kandiye muhafızlığına atanmıştır. Âhir Sakız Adası (Chios) muhafızı iken vefat etmiştir.⁴⁷²

Başarılı devlet hizmetlerinin yanında Abdî Paşa, edebî sahada da önemli eserler meydana getirmiştir. Sarayda Has Oda'da görevli iken, VI. Mehmet'in emri ile bir *Vakâyinâme*⁴⁷³ kaleme almıştır. Sicill-i Osmânî'de dendiği üzere: “*Osmanlı Devleti'nin ilk vak'anüvisidir*”.⁴⁷⁴ Divan⁴⁷⁵ sahibi de olan Paşa, *Müfid*⁴⁷⁶ isimli eserinde Attar'ın *Pendnâme*'sini, *Şerh-i Kasîde-i Lâmiyye*⁴⁷⁷ adıyla Ka'b b. Zuhayr'ın *Kaside-i Lâmiyye* (*Kaside-i Bürde*)'sini şerh etmiş ve Divan-ı Örfi-i Şirazî'de bulunan bazı kasaide de şerhler yazmıştır.⁴⁷⁸

Ruh-ı dil-cû da güzel zülf-i semen-bû da güzel

Nice tercih edeyim o da güzel bu da güzel

Nice sarsılmasın Allah'ı seversen âdem

Sîne sîmin ü miyân ince o pehlû da güzel

⁴⁷² İpekten, v.dğr. *age*, s. 3; Mehmet Süreyya, *age*, C. I, s. 52; Mehmet Tahir, *age*, C. III, s. 22; Safvet, s. 413; Sâlim, s. 498; Şeyhî Mehmed Efendi, *age*, C. IV, s. 114; Tuman, C. II, s. 641.

⁴⁷³ Derin, Fahri Çetin, “**Abdurrahman Abdi Paşa Vekayı-namesi: Tahlil ve Metin**”, İstanbul Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 1993.

⁴⁷⁴ Mehmet Süreyya, *age*, C. I, s. 53.

⁴⁷⁵ Atatürk Kitaplığı, Türkçe Yazmalar Bl. Nu. O.126.

⁴⁷⁶ Karacan, Büşra, “**Abdurrahman Abdî Paşa'nın Müfid Adlı Eseri**”, Karadeniz Teknik Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trabzon 2015.

⁴⁷⁷ Süleymaniye Ktp. Esad Ef. Bl. Nu.2754, H. Hüsnü Paşa Bl. Nu.1013-002, Yazma Bağışlar Bl. Nu.4229-001; Fatih Millet Ktp. Ali Emiri Bl. Nu. Edebiyat 340, http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=191518(11.11.2015); Raşit Efendi Ktp. Nu.196/10, http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=116156(11.11.2015).

⁴⁷⁸ Süleymaniye Ktp. Halet Ef. Bl. Nu.720.

Böyle pakîze bir âşûb-ı cihân sev Abdî
Yohsa şâyeste degil aşka her âlûde güzel⁴⁷⁹

AŞKÎ (ö. h.1031 / m.1622)

Ergene (Uzunköprü) doğumludur. Deli Abdülvâsi namıyla ün yapmıştır. Ergeneli Şeyh Sinan Efendi'nin küçük kardeşidir. Derviş sîret ve coşkun meşreb olan Aşkî, kasabadan kasabaya seyahat edip nasihat ve vaaz ile halkı aydınlatmaya kendini adamıştır. Bir gün Yenişehir (Larissa)'de vaaz ederken şeraite aykırı sözler söylediği için tutuklanıp idam edilmiştir.⁴⁸⁰

Vasf-ı ruhsârın yazar dâ'im o mâhun hâmemüz
N'ola gün gibi cihâna şu'le virse hâmemüz⁴⁸¹

AZİZÎ (ö. h.1100 / m.1688)

Kara Çelebizâde Abdülaziz Efendi'nin torunu, Bosnalı İsa Efendi'nin oğlu, İ sazâde Mehmet Aziz Efendi'dir. İlk eğitimini Bosnavî Süleyman Efendi'den almış bilahare Minkarîzâde Efendi'den istifade edip mülâzım olmuştur. İstanbul'da pek çok medresede müderrislik yapıp Süleymaniye Medresesi'ne kadar yükselmiştir. Bursa pâyesine layık görülüp, Selanik kadılığına atanmıştır. Kadılıktan azledildikten kısa bir süre sonra vefat etmiştir.

Müderrisliğinin yanında iyi bir şair olan Azîzî, Suyolcuzâde Mustafa Efendi'den hat meşk edip pek çok Mushaf-ı Şerif yazmıştır.⁴⁸²

⁴⁷⁹ Sâlim, s. 499.

⁴⁸⁰ İğci-Güler, "agm", s. 551; İpekten, v.dğr. age, s. 116; Rıza, s. 101; Tuman, C. II, s. 677.

⁴⁸¹ Rıza, s. 101.

⁴⁸² İğci-Güler, "agm", s. 551; İpekten, v.dğr. age, s. 60; Mehmet Süreyya, age, C. II, s. 346; Sâlim, s. 507; Şeyhî Mehmed Efendi, age, C. III, s. 625; Tuman, C. II, s. 669.

Ey şarâb-ı aşk ile âlûde-i renc-i humâr

Gam yeme bir gün keser susuzlugun şemşîr-i yâr⁴⁸³

FAHRÎ (ö. h.1055 / m.1645)

Mehmet Fahrî Çelebi Çorlu'da doğmuştur. Eğitimini tamamlayınca Yanya valisi Arslanpaşazâde Ali Paşa'nın kâtib ve müezzinliğini yapmıştır. Yanya (İonnina)'da vefat edip oraya defnolunmuştur.

İyi bir hattat da olan Fahrî, devrinin mühim şairlerinden görülmüştür.⁴⁸⁴

Makâm-ı evc-i a'lâyâ irem dersen şihâb-âsâ

Vücûd-ı pür-gubârun pâ-y-mâl eyle türâb-âsâ

Ben ol müstagrak-ı girdâb-ı deryâ-yı gamam şimdi

Döner seyl-âb-ı eşküm üzre gerdün âsiyâb-âsâ

N'ola ser-geşte-i bâd-ı fenâ olsa ser-i Fahrî

Hevâ-yı aşk-ı yâr-ıla bir olmuşdur habâb-âsâ⁴⁸⁵

NİYÂZÎ (ö. h.1105 / m.1694)

Malatya'nın Soğanlı kasabasında doğmuştur. İsmi Muhammed'tir. Niyâzî-i Mısri olarak tanınır. Babası Nakşî dervişi Soğancı-zâde Ali Çelebi'dir. İlk tahsiline memleketinde başlamıştır. Tasavvufa meyli olan şair, babasının mensubu bulunduğu ve kendisini de yönlendirdiği Nakşî yolunu tercih etmeyip, hemşehrisi Halvetî şeyhi

⁴⁸³ Sâlim, s. 507.

⁴⁸⁴ Belîğ, s. 314; İğci-Güler, "agm", s. 554; İpekten, v.dğr. **age**, s. 121 (Şairin Sâlim tezkiresinde gösterilmesi hatalıdır.); Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 506; Safayî, s. 442; Safvet, s. 502; Rıza, s. 145; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 174; Tuman, C. II, s. 755.

⁴⁸⁵ Rıza, s. 145.

Hasan Efendî'ye intisap etmiştir. Şeyhi vefat edince Malatya'da barınamamış, hem ilim hem de kendine bir mürşit bulmak için yola koyulmuştur. Diyarbakır, Mardin, Kerbela ve Şam'da kalıp Mısır'a gelmiştir. Kahire'de El-Ezher medresesine dahil olmuş; bir Kadirî mürşidine de biat ederek hem zahirî hem batınî ilimleri tekml etmeye başlamıştır. Mederese tahsilini tamamlayan Niyâzî, gördüğü bir rüya ve şeyhinden tatmin olamaması sebebiyle tekrar Anadolu'ya dönmüştür. Önce İstanbul'a sonra Bursa'ya nihayetinde Uşak Elmalı'ya varıp Ümmî Sinan-ı Halvetî'ye bağlanmıştır. Burada seyr u sülûkunu tamamlayan Niyâzî, şeyhinin emriyle Uşak, Çal ve Kütahya'da irşat görevlerinde bulunmuştur. Ümmî Sinan vefat edince Bursa'ya hicret etmiştir. Bursa'da postu seren Mısırî, irşat faaliyetleri yürüterek Halvetiyye'nin Mısıryye kolunu oluşturmuştur. Coşkun bir mizaca sahip olan Mısırî, devrinin zahir uleması ve iktidarıyla sıkça karşı karşıya gelmiştir. Doğru bildiklerini korkusuzca dillendiren şair, bu sebeple ilki Rodos'a diğer ikisi Limni adasına olmak üzere üç defa sürgüne gönderilmiştir. Ömrü Limni'de sürgündeyken nihayet bulan Mısırî, buraya defnedilmiştir.⁴⁸⁶

XVII. asrın ve Türk tasavvuf şiirinin en önemli temsilcilerinden olan Niyâzî, şiirlerinde İbn Arabî, Yunus Emre ve Mevlânâ'nın düşüncelerini mükemmel bir şekilde harmanlayıp terkip etmiştir. Şiirlerinde Niyâzî ve Mısırî mahlaslarını kullanmıştır. Mısırî denilmesinin sebebi de Mısır'da bulunmasından dolayıdır. Devrinin en güzel Türkçesiyle aşka ve irfana ait hakikatleri damıtıp insalığa sunmuştur. Edebiyat tarihimizde de kendisini takip eden mutasavvıf şair ve ediplerce oluşturulan edebî okulun kurucusudur.⁴⁸⁷ Niyâzî-i Mısırî *Divanı*'nın⁴⁸⁸ yanında muhtelif konular ile sâliklerin merak ettiği bazı hususları aydınlatmak ve müşkülleri gidermek için küçüklü büyüklü 35 risale kaleme almıştır.⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ Aşkar, Mustafa, “**Mehmed Niyâzî-i Mısırî el-Malatî, Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri**”, Ankara Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1997, s. 50; Aşkar, Mustafa (2007), “**Niyâzî-i Mısırî**”, DİA, C. XXXIII, ss. 166-169; İpekten, v.dğr. **age**, s. 347; Kara, Mustafa, **Niyâzî-i Mısırî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay. Ankara 2010, s. 8; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1258; Mehmet Tahir, **age**, C. I, s. 162; Safayî, s. 540; Safvet, s. 754; Sâlim, s. 680; Hüseyin Vassaf, **age**, C. V, s. 73; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 92; Tuman, C. II, s. 959.

⁴⁸⁷ Tatçı, Mustafa, **Burc-ı Belâda Bir Merd-i Hudâ Niyâzî-i Mısırî**, H Yay. İstanbul 2011, s. IX.

⁴⁸⁸ Erdoğan, Kenan, “**Niyâzî-i Mısırî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni**”, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. Yayımlanmış Doktora Tezi, Erzurum 1993; Yakıcı, Ali, “**Niyâzî-i Mısırî'nin Divanı İlahiyat'ı**”, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1985; Niyâzî-i Mısırî, **Divanı İlahiyat**, Haz. Mustafa Tatçı, H Yay. İstanbul 2015.

⁴⁸⁹ Tatçı, **Burc-ı Belâda Bir Merd-i Hudâ Niyâzî-i Mısırî**, s. 131.

Ey gârib bülbül diyârın kededir
Bir haber ver gülizârın kededir
Sen bu ilde kimseye yâr olmadın
Var senin elbette yârin kededir

Artdı günden güne feryâdın senin
Âh u efgân oldu mu'tâdın senin
Aşk içinde kimdir üstâdın senin
Bu senin sabru karârın kededir

Bir enîsin yok aceb hasretdesin
Râhatı terk eyledin mihnettsin
Gece gündüz bilmeyip hayretdesin
Yâ senin leyl ü nehârın kededir

Ne göründü güle karşı gözüne
Ne büründü bakdığınca özüne
Kimse mahrem olmadı hiç râzına
Bilmediler şehsüvârın kededir

Gökde uçarken seni indirdiler
Çâr anâsır bendlerine urdular
Nûr iken adın Niyâzî koydular
Şol ezelki itibarın kededir⁴⁹⁰

---

⁴⁹⁰ Niyâzî-i Mısrî, **Divan**, Sağlam Kitabevi Yay. İstanbul 1976, s.56.

VECDÎ (ö. h.1080 / m.1669)

İsmi Mustafa olan şair Debre doğumludur. Saraybosna'da Mevlevî şeyhi Tevekkülî Dede'ye intisap edip, onun himayesinde yetişmiştir. Şeyhinin emri ile Yenişehir Feneri'ne gidip orada Mevlevihâne kurmuştur. Uzun süre Mesnevî okutup pek çok derviş yetiştirmiştir. Mürettep *Divan*⁴⁹¹ sahibi olan Vecdî, Girit'in fethi zamanında Yenişehir Feneri (Larissa)'nde vefat etmiştir.⁴⁹²

Cân-bahş-ı nefh-i Îsî rûzgârı Konyanun

Cennet-âbâd oldı ey dil her kenârı Konyanun

Tûtiyâ-yı cân ü dildür hâk-i râh-ı âşıkân

Hazret-i Sultânumuzdur şehryârı Konyanun

Bâg-ı Cennetden nişân virür disem lâyük olur

Âb-ı Kevser-veş bütün çıkara suları Konyanun

Nev-bahâr irdükçe olur ziynet-i bâg-ı İrem

Her nihâl üstinde gûyâ berg-bârı Konyanun

Vakt-i azhâ pir ü dil-berler olup serv-i revân

Âlınurlar Vecdî ile gül-izârı Konyanun⁴⁹³

⁴⁹¹ Esrar Dede şairin Divan sahibi olduğu belirtmesine rağmen bir kaydına ulaşamamıştır.

⁴⁹² Demirci, Süleyman-Ösen, Serdar, “Osmanlı Devletinin Balkanlardan Çekilme Sürecinde Mevlevihânelerin Durumu: Yenişehir (Larissa)Mevlevihânesi Örneği”, SDÜ Fen Ed. Fk. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 26, Isparta 2012, ss. 1-6, http://sablon.sdu.edu.tr/dergi/sosbilder/dosyalar/26/26_01.pdf (11.11.2015); Esrar Dede, s. 517; İğci-Güler, “agm”, s. 576; İpekten, v.dğr. age, s. 524; Mehmet Tahir, age, C. II, s. 426; Tuman, C. II, s. 1149.

⁴⁹³ Esrar Dede, s. 517

ZÂKİRÎ (ö. h.1097 / m.1685)

Filibe’de doğmuştur. İsmi Ahmet olup, Kurdzâde namıyla tanınmıştır. Eğitimini İstanbulda başlayıp tamamlayan şair, muhtelif Rumeli kasabalarında kadılıkta bulunmuş; Karaferye (Veria) kadısı iken vefat etmiştir.⁴⁹⁴

Bu âh u eşk ile eyler cihâna sırrımı ifşâ

Yanar kan agların iki gözümdendür yine şekvâ

Ne denlü duzah-ı gamda yanarsan Zâkirî şükr it

Ki ol şâh-ı kerîmün rahmet-i deryâsı müstevfâ⁴⁹⁵

1.4.XVIII. Yüzyıl:

ÂNÎ (ö. h.1122 / m.1710)

Kadın şairlerden olan Ânî’nin ismi Fatma’dır. İstanbul doğumludur. Bilgili olması münasebetiyle kadınlar arasında “hâce-i zenân” olarak anılmıştır. Hz. Hasan soyundan gelmektedir. Akrabalarından İ sazâde Mehmet Efendi’den hat meşk edip icazet almıştır. Oğlu Emir Ağazâde Seyyit Mehmet Emin Efendi Yenişehir Feneri kadısı iken yanına gitmiş ve orada vefat etmiştir. Yenişehir Feneri (Larissa)’nde medfundur. *Divan*⁴⁹⁶ sahibi olan Ânî’nin şiirlerini kaynaklar vasat bulmaktadır.⁴⁹⁷

Ferâmûş etdi hayl-i dem durur yâd etmeden kaldı

Benim çok sevdiğim mahzûnu diş-şâd etmeden kaldı

⁴⁹⁴ Belig, s. 82; Güffî, s. 130; İğci-Güler, “**agm**”, s. 577; İpekten, v.dğr. **age**, s. 542; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1704; Safayî, s. 198; Safvet, s. 221; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 667; Tuman, C. II, s. 755.

⁴⁹⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. III, s. 667.

⁴⁹⁶ Kaynaklar Divan sahibi olduğunu lakin günümüze sadece birkaç gazelinin ulaştığını belirtmektedir.

⁴⁹⁷ İpekten, v.dğr. **age**, s. 33; Mehmet Süreyya, **age**, C. I, s. 307; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 8; Safayî, s. 230; Safvet, s. 109; Sâlim, s. 230; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 460; Tuman, C. I, s. 76.

Nola ta'mîrine kasd etmese şâh-1 cihânânım

Bilir kim hâtır-1 virânım âbâd etmeden kaldı

Kalıbdır bahr-i gamda fulk-i dil yok sâhil-i maksûd

Hayıflar rûzgârım bana imdâd etmeden kaldı

Düşelden râh-1 aşk-1 yâre zâr u nâtüvândır dil

Ser-i kûyunda hâlim yâre feryâd etmeden kaldı

Niçün der-pey olur Ânî ki hâl-i Kays'ı bilmez mi

O bî-çâre yitirdi kendin irşâd etmeden kaldı⁴⁹⁸

ÇÂRESİZ (ö. h.1118 / m.1706)

Karaman Ereğlisi doğumludur. İsmi İlyas'tır. İstanbul'a gelip, Akbıyık Tekkesi postnişîni Halvetî Cihangirî şeyhi Ahmet Efendi'ye intisap etmiştir. Sakızlı Abdurrahman Paşa Sakız adasında bir tekke yaptırınca oraya şeyh olarak tayin olunmuştur. Ada istila edilince Manisa'ya gidip, emniyet sağlanınca tekrar dönmüştür. Sakız adasında (Chios) vefat eden şairin ölümüne Nesib Dede "Sakızlı Şeyh" tarihini düşürmüştür.⁴⁹⁹

Gel haber vireyüm haber sorarsan

Bugünün yaruna salub yürüme

Bâzergânsan bunda sermâyen bozub

Aslını ziyâna virüb yürüme

⁴⁹⁸ Sâlim, s. 230.

⁴⁹⁹ Gönel, Hüseyin, "Bir Zarif Âşık: Rusçuklu Zarîfî ve Divanı", Turkish Studies, Sayı 8/1, Ankara 2013, ss. 1449-1483; Özkan, Halit (2013), "Yusufefendizâde", DİA, C. XLIV, ss. 41-42; Tuman, C. II, s. 1238.

Çâresize çâresizlikdür ögüt
Kahrı lutfi ne gelür aşk ie yut
Ululardan sana bu direm ögüt
Sakın şikâyet idüben yürüme⁵⁰⁰

FÂHİR (ö. h.1127 / m.1715)

Saray Bosna'da doğmuştur. İsmi Salih'tir. Askerî başarılarından dolayı pâyesi yükseltilip bazı paşalara imamlık yapmıştır. Bilahare divan kâtipliği görevi tevcih edilmiştir. Görevi esnasında, Sakız adasında Halvetî Cihangirî şeyhi İlyas Efendi ile tanışıp dervişi olmuştur. Mora ikinci defa fethedildiğinde Anabolu kalesi mukabeleciliğine tayin edildikten kısa bir müddet sonra vefat edip, oraya defnedilmiştir.⁵⁰¹

Görünmez âleme ol nev-cihân nâzıkdir
Olur perî gibi gözden nihân nâzıkdir

İder su'âl u cevâbı rumûz-ı gamze ile
Tekellüm itmez o gonçe-dehân nâzıkdir

Dehân-ı nâziki ile meyânı vafında
Misâl-i Fâhir-i tâze zebân nâzıkdir⁵⁰²

⁵⁰⁰ Tuman, C. II, s. 1238.

⁵⁰¹ Belig, s. 291; İğci-Güler, "agm", s. 554; İpekten, v.dğr. **age**, s. 120; Safayî, s. 478; Safvet, s. 481; Sâlim, s. 538; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 469; Tuman, C. II, s. 747.

⁵⁰² Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 469.

HASÎB (ö. h.1130 / m.1719)

İsmi Mehmet olan şair Kastamonu'da doğmuştur. Şiirlerinde Ferdî mahlasını kullanmıştır. Arayıcızâde Hüseyin Efendi tarafından yetiştirilmiştir. Divan kâtipliği görevinde bulunurken, Baltacı Mehmet Paşa tarafından baş mukataacılığa terfi ettirilmiştir. Çorlulu Ali Paşa vezir olunca görevinden alınmış, Kahire valisi Abdi Paşa'nın yanına Mısır mukataacılığına gönderilmiştir. Nemçe seferine giden Ali Paşa'ya savaşın sonucunu fal yoluyla söylediği için Bozcaada'ya sürgün edilmiştir. Af edilce Mora defterdarlığına tayin olunmuş ve burada vefat etmiştir. Kaynaklar şiirlerinin güzel olduğundan bahsetmektedir.⁵⁰³

Eder giryeyle her geldikçe bin cân ile istikbâl

Hayâl-i yâri âyâ çeşm-i pür-nem nem kıyâs eyler⁵⁰⁴

HÂTEM (ö. h.1168 / m.1754)

İsmi Ahmet'tir. Akova'da (günümüz Karadağ sınırları içinde) dünyaya gelmiştir. Babası Divan-ı Humayun memurlarından aynı zamanda Saray Bosna'da kütüphanesi olan Akovalı Osman Şehdî Efendi'dir. Babasına nispetle Akovalızâde namıyla tanınmıştır. Eğitimini devam ettirmek üzere İstanbul'a gelen Hâtem, zahirî ilimlerin yanında Şehzade Camii'nde vaaz eden Nakşî şeyhlerinden Mehmet Emin Tokadî Efendi'ye intisap ederek batınî ilimleri de kesbetmeye çalışmıştır. Bir süre sonra Mekke'ye gidip burada Yek-dest Şeyh Ahmet Cüryânî'ye hizmette bulunmuştur. İrşad vazifesiyle Mısır'a gönderilip on yıl vazifede bulunduktan sonra tekrar Rumeli coğrafyasına dönerek Yenişehir Feneri'ne yerleşmiştir. Tekkesini kurup pek çok talebe yetiştiren Hâtem, ömrünü Yenişehir Feneri'nde tamamlamıştır.

⁵⁰³ İpekten, v.dğr. **age**, s. 187 (Şairin Sâlim tezkiresinde gösterilmesi hatalıdır); Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 649; Safayî, s. 128; Safvet, s. 181; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 462; Tuman, C. I, s. 173.

⁵⁰⁴ Tuman, C. I, s. 173.

Vefatına Belîğ “*Resûl-i Ekrem’e Ahmed Efendi hem-civâr olsun*” tarihini düşmüştür.⁵⁰⁵

Velud bir şair, âlim, arif olan Hâtem, Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerinin bulunduğu *Divanı*’nın⁵⁰⁶ yanında, *Şerh-i Tuhfe-i Şâhidi*⁵⁰⁷, *Mültekâ Şerhi*⁵⁰⁸, *Şerh-i Elfâz-ı Küfr*⁵⁰⁹, *Manzume-i Ahlâk*⁵¹⁰ ve *Şerhu’l-Lumâ fi’l Hisâb*⁵¹¹ isimli eserleri bulunmaktadır.

Temiz bir Türkçe ile şiirlerini yazan Hâtem, atasözleri ve deyimleri ustalıkla kullanmıştır. Güçlü bir musiki bilgisine de sahip olan şair, musikiye ait öğeleri beceriyle işlemiştir.

Gönüller her biri bir vechile meftûnun olmuştur

Dil-i zârım çerâğ-ı tarz-ı gûnagûnun olmuştur

Hezârân kumru-i ser-âşinâ-yı gülşen-i iffet

Dilâşûb-ı nihâl-i kâmet-i mevzûnun olmuştur

Hilâf-ı tarz-ı âyîn-i vefâdır ey perî-çehre

Adûlar nev-şuhundan bendeler mahzûnun olmuştur

⁵⁰⁵ Çeltik, **age**, s. 75; Fatin, s. 120; İpekten, v.dğr. **age**, s. 191; Mehmet Süreyya, **age**, C. II, s. 654; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 174; Ramiz, s. 80; Tuman, C. I, s. 236.

⁵⁰⁶ Varışoğlu, M. Celal, “**Hâtem, Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanı’nın Tenkitli Metni ve İncelemesi**”, Atatürk Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 1997.

⁵⁰⁷ İzmir Millî Ktp. Nu.1399; Köprülü Ktp. Nu.684; Mısır Millî Ktp. Nu. Et-Timuriye 276, 37, 684; Millî Ktp. Nu. A 969, A 3338; TDK Ktp. Nu. A 251, <https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=akoval%FD-zade&submit=Ara>(14.11.2015); Kütahya İl Halk Ktp. Nu. Va 2225, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=154392(14.11.2015); Süleymaniye Ktp. Bağdatlı Vehbi Bl. Nu.1918, Laleli Bl. Nu.3562, Nazif Paşa Bl. Nu.1478, Yahya Tevfik Bl. Nu. 1718; Topkapı Sarayı Ktp. Mehmed Raş Bl. Nu.778.

⁵⁰⁸ Kaynaklar böyle bir eserin varlığından bahsetse de bir bilgiye ulaşılamamıştır.

⁵⁰⁹ Kaynaklar böyle bir eserin varlığından bahsetse de bir bilgiye ulaşılamamıştır.

⁵¹⁰ Süleymaniye Ktp. Aşir Ef. Bl. Nu.305; Kastamonu İl Halk Ktp. Nu.4058/1, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=83220(14.11.2015).

⁵¹¹ Süleymaniye Ktp. Nu. Giresun 3653, Hamidiye Bl. Nu.880, https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=49951(14.11.2015).

Açılsın mihr-i ruhsâr güle gülşen gelsin ey meh-rû
Dehân-ı gonce-i subh handeveş memnûnun olmuştur

Tekellûf bertaraf ma'lûmun olsun ey saçı Leylâ
Senin bin cânile Hâtem kulun Mecnûn'un olmuştur⁵¹²

KÂMİL (ö. h.1148 / m.1735)

İshakzâde Mehmet Kâmil Çelebi Karabağ doğumludur. Babası Şam kadılarından Ârifî mahlasıyla şiirler yazan Karabağlı İshak Efendi'dir. Eğitimi tamamlayıp mülâzım olmuştur. Eğriboz (Evvia) kadısı iken vefat etmiştir. Türkçe ve Farsça beğenilen şiirleri vardır.⁵¹³

Aceb bu fülk-i belâ-keş kenâra düşmez mi
Yem-i emelde kalır bir diyâra düşmez mi

Nişân-ı sümm-i semendin eden temâşâ hîç
Gubâr-ı dergeh-i devlet-medâra düşmez mi

Nedir bu cûşîşin ey eşk-i çeşm-i hûn-âlûd
O mihr-i hüsne koya bir nezâre düşmez mi

Gören o hattı ruh-ı âlin ey perî-sîmâ
Hevâ-yı seyr-i gül ü sebzâra düşmez mi

⁵¹² Fatin, s. 120.

⁵¹³ İpekten, v.dğr. **age**, s. 242; Mehmet Süreyya, **age**, C. III, s. 861; Ramiz, s. 254; Sâlim, s. 591; Tuman, C. II, s. 740.

Görürse Kâmil eger nâle-i seher-hîzim

Hezâr şerm ile sad i'tizâre düşmez mi⁵¹⁴

RÂMÎ (ö. h.1119 / m.1707)

Asıl ismi Mehmet olan şair, Râmî mahlasıyla meşhur olmuştur. İstanbul Eyüp doğumludur. Babası Terazici Hasan Ağa da şairdir ve Merâmî mahlasıyla şiirler söylemiştir. İyi bir eğitim gören Râmî, divan kâtibi olarak ilk görevine başlamıştır. Şiar Nâbî ile tanışmış, onun himayesine girip yetişmiştir. Musahip Mustafa Paşa'nın masraf kâtipliğini yürütmüş; Paşa vefat edince Nâbî ile hacca gitmiştir. Hacdan döndüğünde beylikçi ve reisülküttab görevlerine tayin edilmiştir. Nemçe ile yapılan Karlofça Barış Andlaşmasında baş murahhas olarak yer almış, gösterdiği başarılarından dolayı padişah tarafından iltifat görüp sadrazamlığa terfi ettirilmiştir. Sultan II. Mustafa'nın vezirliğini de yapan Râmî, Edirne Vakası olarak da bilinen Cebeciler ayaklanmasında pasif kaldığı için görevinden azledilip Kıbrıs'a sürülmüş daha sonra Mısır valiliğine atanmıştır. Buradaki görevinden de azledilen Râmî Paşa Rodos'ta yaşamaya mecbur kılınmıştır. Ömrünü Rodos adasında tamamlayıp buraya defnedilmiştir.⁵¹⁵

Devlet adamlığının yanında sanatçı kişiliğiyle de tanınan Râmî pek çok şaire nazireler yazmıştır. Şairane tabiatı ve söz söylemedeki mahareti ile Türkçe, Farsça ve Arapça'yı ustalıkla kullanmıştır. Şiirlerinde kendisini yetiştiren Nâbî'nin etkisi hissedilir. *Divanı*'nın⁵¹⁶ yanında, *Münşeat*⁵¹⁷, *Hülâsa-i İnşâ*⁵¹⁸ ve *Vekâyi-i Müsâlehâ*⁵¹⁹ isimli eserleri vardır.

---

⁵¹⁴ Sâlim, s. 592.

⁵¹⁵ İpekten, v.dğr. **age**, s. 365; Mehmet Süreyya, **age**, C. IV, s. 1348; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 305; Muallim Naci, s. 302; Safvet, s. 237; Sâlim, s. 312; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 219; Tuman, C. I, s. 364.

⁵¹⁶ Kavukçu, Fatma Zehra, "**Râmî Divanı**", Uludağ Üni. Sosyal Bilimler Ens. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa 2000; Râmî, "**Divan**", Haz. Erdal Hamami, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 2001.

⁵¹⁷ İstanbul Üni. Ktp. Türkçe Yazmalar Bl. Nu.5492.

⁵¹⁸ İstanbul Üni. Ktp. Türkçe Yazmalar Bl. Nu.5492.

⁵¹⁹ Süleymaniye Ktp. Raşid Ef. Bl. Nu. 268.

Yok sînemizde zerre kadar kînemiz bizim

Mahsûd-ı âftâbdır âyînemiz bizim

Olma kabâ-yı câh içün ey dîde hun-feşân

Ter-dâmen etme hırka-i peşmînemiz bizim

Derlerse nola mâlik-i gencînedir bize

Zîrâ ki feyz ile toludur sînemiz bizim

Geçdik mey-i sabûhdan ey pîr-i mûg hemân

Çok görme neşve-i mey-i dûşînemiz bizim

Âzâde-tıfl-ı mekteb-i emniyyeyiz nola

Yeksân olursa şenbe vü âdînemiz bizim

Râmî aceb demez mi ki bir kez o nev-cevân

Âyâ nic'oldu bende-i dîrînemiz bizim⁵²⁰

ZARÎF (ö. h.1115 / m.1703)

İstanbul'da doğmuştur. Şakaik-i Numaniyye, Beliğ'in tezkiresinde ve Sicill-i Osmanî'ye göre ismi Abdullah Çelebi, Salim ve Safayî'ye göre Mehmet'tir. Yeniçeri kaleminde bulunmuştur. Girit adasında Resmo (Rethimno) kasabasında yeniçeri ağası iken vefat etmiş ve orada defnolunmuştur.⁵²¹

Kaynaklar, şiirde mâhir, nazik tabiatlı ve hoş sohbet biri olduğundan bahseder.

⁵²⁰ Sâlim, s. 317.

⁵²¹ Beliğ, s. 239; İpekten, v.dğr. **age**, s. 545; Mehmet Süreyya, **age**, C. V, s. 1705; Mehmet Tahir, **age**, C. II, s. 446; Safayî, s. 367; Safvet, s. 391; Sâlim, s. 475; Şeyhî Mehmed Efendi, **age**, C. IV, s. 468; Tuman, C. II, s. 596.

Ne gün ki yanıma ol reşk-i âftâb gelür
Vücûd ra'şeye başlar gözümden âb gelür

Cefâyı hayr bilür hayrı şer kıyâs ider
Âna sevâb günâh vü kem sevâb gelür

Ayagın öpmege koymaz o şeh-süvâr bana
Gelürse yanımıza pâ-y-der-rikâb gelür⁵²²

---

⁵²² Sâlim, s. 475.

SONUÇ

Bölgesel bir biyografik kaynak hüviyetine sahip bu çalışmada, günümüz Yunanistan sınırları içinde doğan ve o coğrafyaya gelip vefat eden şuaranın biyografileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İki bölümden oluşan tezin birinci kısmında Yunanistan sınırları içerisinde doğanlar incelenmektedir. Evvela hangi şehirlerden kaç şairin yetiştiği, toplamda kaç şairin olduğu ve ne kadar eser verildiği gösterilmiştir. XV. yüzyıldan başlayarak XIX. yüzyıla değin ölüm tarihleri esas alınarak bir sınıflandırma yapılmış; şiirleriyle beraber şairlerin hayatlarına dair bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise başka yerde doğmasına rağmen muhtelif sebeplerden dolayı o toprakları tavattun eden ve orada medfun şairler ele alınmıştır. İlk kısımda olduğu gibi tablo halinde hangi şehirden hangi şehire kaç şairin geldiği gösterilmiş, toplam sayılarıyla birlikte kaç adet eser verildiğine de işaret edilmiştir. Aynı dönemsel sınıflandırma burada da uygulanıp, şiirleriyle beraber biyografileri yazılmıştır. Lakin siyasi sebeplerden ve Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanma sürecinin yaşandığı XIX. yüzyıl içerisinde bölgede şair bulunmamaktadır.

Şair tezkirelerinin taranmasının yanında, diğer biyografik eserler, tezler ve makaleler de incelenerek en doğru bilgiye ulaşmaya çalışılarak, çelişki ve hata bulunan kaynaklar dipnotlarda izah edilmiştir. Bu tahkikat sonucu tezin en önemli yönlerinden birini oluşturan şairlerin eserlerine dair malumat ortaya çıkmıştır. Divan'ları ve çeşitli alandaki eserleri, eğer akademik bir çalışmaya konu edilmiş ise detaylarıyla gösterilmiş, araştırılmamışsa hangi kütüphanede bulunduğu belirtilmiştir. Bu detayın pek çok çalışmaya kapı aralayacağı muhakkaktır.

Tezin sınırlarını aşacağı düşünülerek şehirler hakkında bilgi verilmeyip dipnotlarda başvuru ve başvurulacak kaynaklar beyan edilmiştir. Bir kültür tarihi araştırması sayılabilecek bu inceleme, beş asır Osmanlı hâkimiyetinde kalan Yunanistan sahasındaki edebî, sanatsal ve tarihi varlığı gözler önüne sermektedir. Bu sebeple bölge ile alakalı yapılacak, şehir tarihi, kültür tarihi, edebî muhitler ve tasavvufî şahsiyetler araştırmalarına rehberlik edecek niteliktedir.

EKLER

YUNANİSTAN SINIRLARINDA DOĞANLAR

TABLO 1.

SAYI	İSİM	DOĞUM YERİ	ÖLÜM YERİ	ÖLÜM TARİHİ	ESERİ
1	Adnî	Serez	Belgrad	1100/1688	Divan, Nahl-i Tecellî
2	Âgehî	Yenice Vardar	İstanbul	985/1577	Şütur Kasidesi
3	Ahmed	Selanik	Mekke	1113/1702	Divan, Câmiu'd-Düvel, Gâyetü'l-Beyân, Haşîye-i Beyzâvî, Şerh-i Ahlak-ı Adudiye, Zeyl-i Sadreddinzâde
4	Ahmed	Mora	Şam	XVII. yy.	
5	Ahmed Paşa	Gördüs		1170/1757	
6	Âlî	Mora		1100/1688	
7	Ârifî	Kavala		1057/1647	
8	Avnî	Yenişehir Feneri	İstanbul	1301/1884	Divan, Âb-nâme, Âteş-gede, İntak, Mir'at-i Cünûn, Nihân-ı Kazâ
9	Bahârî	Tırhala	Edirne	998/1551	Divan, Yusuf u Züleyha Mesnevisi
10	Bahtî	İzdin		XVI. yy.	Manzume
11	Bâlî	Kesriye		XVI. yy.	
12	Behcet	Selanik		XIX. yy.	
13	Belîğ	Yenişehir Feneri	Eski Zağra	1172/1759	Divan
14	Beyâzî	Yenice Vardar	Yenice Vardar	1036/1627	
15	Cevherî	Karaferye	Dimetoka	999/1591	
16	Cezbî	Tırhala	İstanbul	1161/1748	Divan
17	Civânî	Tırhala	Vize	XVI. yy.	
18	Derûnî	Yenice Vardar		1060/1650	
19	Dürrî	Gümülcine	Gümülcine	XVII. yy.	Divan
20	Emîn	Selanik	Kıbrıs	1123/1712	
21	Es'ad	Selanik	Selanik	1043/1634	Divan
22	Es'ad	Yanya	İstanbul	1144/1731	Divan, El-Hâşiyetü'l-Fethiyye, Er-Risâletü'l-Lâhûtiyye, Et-Ta'lîmu's-Sâlis, Haşîye alâ İsbâtî'l-Vâcib, Kitabü Ameli'lMurabba'i'l-Müsâvî li'd-Dâ'ire, Tercümetü'ş-Şerhi'l-Enver
23	Fâik	Sakız Adası	İstanbul	1253/1837	Mecmua, Zeyl-i Devletü'l-Meşâyih, Zeyl-i Sefinetü'r-

					Rüesâ
24	Fatin	Drama	İstanbul	1283/1867	Divan, Hâtimetü'l-Eş'ar
25	Fehmî	Kandiye	İstanbul	1278/1862	
26	Garâmî	Karaferye		XVI. yy.	Divan
27	Garîbî	Yenice Vardar	İstanbul	954/1547	
28	Günâhî	Yenice Vardar	Selanik	988/1580	
29	Hâfiz	Serez	Selanik	949(1553)	
30	Hakkı İbrahim	Meysûrî	İstanbul	1312/1894	Divan
31	Hasan	Karafeye		XV. yy.	
32	Hasan Çelebi	Serez		1024/1615	
33	Hatmî	Semadirek	Kudüs	1029/1619	
34	Hayâlî	Yenice Vardar	Edirne	964/1557	Divan
35	Hayretî	Yenice Vardar	Yenice Vardar	941/1535	Divan
36	Hilmî	Anadolu	Belgrad	1003/1595	
37	Husrev	Drama	Mısır	1249/1833	
38	Hüseynî	Serez		XVI. yy.	Câmiu'l-Envâr, Câmiu'n-Nesâyih, Dürr-i Mekkûn
39	İlâhî	Yenice Vardar	Yenice Vardar	985/1557	
40	İzzet	Eğriboz	Yenişehir Feneri	1241/1825	Divan
41	İzzet	Resmo	Edirne	1310/1893	
42	İzzet Efendi	Yenişehir Feneri	Yenişehir Feneri	1237/1821	Divan
43	Kandî	Serez		XV. yy.	
44	Kâzım Hüseyin	Drama	Girit	1279/1862	Risâle-i Seciyye
45	Kebîrî	Florina	Florina	915/1509	
46	Kemâleddin	Golos	Bursa	1306/1888	Âsârım
47	Layihî	Serez	Serez	973/1566	Mecmua, Terceme-i Şerhi Cünnetü'l-Esmâ
48	Lütfî	Selanik	Selanik	1306/1888	Divan, Gülşen-i Kerâmât
49	Mâhir	Eğriboz	İstanbul	1259/1843	Divan, Münşeat
50	Makâmî	Serez	Bağdat	941/1534	
51	Mânevî	Selanik	Selanik	980/1572	
52	Meşhûrî	Selanik	Selanik	1268/1851	Divan
53	Muhîtî	Rodos	İstanbul	1008/1599	Divan
54	Muhlis	Mora		1170/1757	
55	Muhlis	Serez	Serez	1259/1843	Divançe
56	Muîn	Selanik		1063/1652	Divan
57	Nâkid	Yenişehir Feneri		1127/1715	Haşiye alâ Âdâbi'l-bahs, Nakd-ı Nâkid, Şerh-i Sedîd
58	Nâmık	Anadolu	İstanbul	1252/1836	
59	Nâşid	Mora	İstanbul	1206/1791	Divan

60	Nazîf	Tırhala	Tırhala	1106/1695	Divan
61	Necâhî	Selanik		XVI. yy.	
62	Necîb	Selanik		1085/1674	
63	Necîb	Tripoliçe	Tripoliçe	1236/1820	
64	Nevres	Sakız Adası	İstanbul	1293/1876	Divan, Destâr-ı Hayâl, Eser-i Nâdir
65	Nisârî	Serez		XVI. yy.	Divan
66	Niyâzî	Serez		XV.	Divan
67	Niyâzî	Serez		XVI. yy.	
68	Nizâmî	Aydonat		1108/1696	
69	Ragîb	Eğriboz		1096/1685	
70	Rahmetî	Serez	Gelibolu	1030/1620	
71	Rahmî	Kandiye	İskenderun	1312/1894	Âdâb-ı İnsan, Ferâidü'l-Fevâid, Terceme-i Risâle-i Râbîta, Vâsîtatü's-Sülûk fi Siyâseti'l-Mülûk
72	Râmiz	Karaferye		1173/1759	Divan
73	Râtîb	Yenişehir Feneri	Mora	1170/1757	Divan
74	Râtîb	Yenişehir Feneri	İstanbul	1317/1899	Kaside-i Garra-yı İnek
75	Râzî	Yenice Vardar	İstanbul	1027/1618	
76	Râzî	Yenice Vardar		XVI. yy.	
77	Resmî	Resmo	İstanbul	1197/1783	Coğrafya-i Cedîd, El-İstinas bi-Ahvâli'l-Afrâs, Hadikatü'r-Rüesâ, Hâmiletü'l-Küberâ, Hûlasatü'l-İtibâr, Sefaretnâme, Zülâliye
78	Resmî	Resmo	İstanbul	1204/1789	Divan, Risâle fi Bektaşîyye, Uyûnu'l-Hidâye
79	Rüşdî	Karaferye	Nevrokop	XVIII. yy.	
80	Sabrî	Anadolu	Anadolu	1229/1813	Divan
81	Sâfî	Yenişehir Feneri		1076/1665	
82	Sâfî	Serez	Yenice Vardar	1100/1688	
83	Sâ'ilî	Yenişehir Feneri	İstanbul	960/1553	
84	Sâmî	Eğriboz	Eğriboz	1229/1813	
85	Sâmî	Tripoliçe	İstanbul	1298/1881	İnşâ-yı Sâmî, Letâif-nâme, Kışver-i Derûn, Rumûz'l-Hikem
86	Selman	Yenice Vardar		979/1571	
87	Selman	Midilli		995/1587	
88	Semâhat	Yenişehir Feneri	İstanbul	1204/1789	
89	Sezâî	Gördüs	Edirne	1151/1738	Divan, Mektûbât, Şerh-i

					Gazel-i Mısrî
90	Sırrî	Yenice Vardar		990/1582	
91	Sun'î	Selanik		XVI. yy.	
92	Sühâyî	Serez	İstanbul	941/1534	
93	Şâkir	Midilli	İstanbul	1284/1867	
94	Şânî	Yenice Vardar		XVI. yy.	
95	Şeyhî	Karaferye		XVIII. yy.	
96	Tâbî	Selanik		1077/1666	
97	Tâbî	Yenice Vardar		960/1552	
98	Usûlî	Yenice Vardar	Yenice Vardar	945/1538	Divan
99	Vasfî	Kesriye		XVI. yy.	
100	Vasfî	Serez	Malkara	XVI. yy.	Divan
101	Vâsî	Dimetoka	Mekke	945/1538	
102	Vecdî	Gördüs	İzmir	1141/1728	
103	Vedâyî	İnebahtı		XVI. yy.	
104	Velî	Rodos		1066/1655	Divan
105	Yusuf-1 Sîneçâk	Yenice Vardar	İstanbul	953/1546	Cezire-i Mesnevî, Müntehabât-ı Rebab-nâme, Nazire-i Muhammediye
106	Yümnî	Selanik		1083/1694	
107	Zeynî	Serez		XVI. yy.	
108	Zinetî	Serez		963/1556	
109	Zühdî	Gördüs	İzmir	1186/1772	

YUNANİSTAN SINIRLARI DIŐINDAN GELENLER

TABLO 2.

SAYI	İSİM	DOĞUM YERİ	ÖLÜM YERİ	ÖLÜM TARİHİ	ESERİ
1	Abdî	İstanbul	Sakız Adası	1101/1691	Divan, Müfid, Şerh-i Kasîde-i Lâmiyye, Vakâyı-nâme
2	Âhî	Niğbolu	Karaferye	923/1517	Divan, Hüsn ü Dîl, Hüsrevü Şirin
3	Ânî	İstanbul	Yenişehir Feneri	1122/1710	Divan
4	Arşî	Tire	Mora	1000/1591	Divan
5	Aşkî	Ergene (Uzunköprü)	Yenişehir Feneri	1031/1622	
6	Azîzî	Bosna	Selanik	1100/1688	
7	Çâresiz	Karaman Ereğlisi	Sakız Adası	1118/1706	
8	Fâhir	Bosna	Anadolu	1127/1715	
9	Fahrî	Çorlu	Yanya	1055/1645	
10	Hasîb	Kastamonu	Mora	1130/1719	
11	Hâtem	Akova	Yenişehir Feneri	1168/1754	Divan, Manzume-i Ahlâk, Mültekâ Şerhi, Şerh-i Elfâz-ı Küfr, Şerhu'l-Lumâ fi'l Hisâb, Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî
12	Hâverî	Manastır	Karaferye	972/1565	Divan
13	Hazânî	Sofya	Yenice Vardar	979/1571	
14	Hıfzî	Edirne	Karaferye	XVI. yy.	Divan, A'mâlû's-Sâliha, Manzûme-i Durûb-i Emsâl, Münşeat
15	İlâhî	Kütahya	Yenice Vardar	896/1490	Esrar-nâme, Gayeti'd-Derecât, Keşfü'l-Vâridât, Menâzilü'l-Kulûb, Meslekü't-Tâlibîn, Risâle-i Ehadiyye, Risâle-i Vücûd, Zâdü'l-Müştâkin
16	Kâmil	Karabağ	Eğriboz	1148/1735	
17	Niyâzi	Malatya	Limni Adası	1105/1694	Divan, Risaleler
18	Râmî	İstanbul	Rodos	1119/1707	Divan, Hülâsa-i İnşâ, Münşeat, Vekâyi-i Mûsâleha
19	Sâfi		Selanik	XVI. yy.	Divan
20	Vahyî	Manastır	Kesriye	958/1551	
21	Vecdî	Debre	Yenişehir Feneri	1080/1669	Divan
22	Veznî	Manastır	Kesriye	985/1577	
23	Zâkirî	Filibe	Karaferye	1097/1685	
24	Zarîf	İstanbul	Resmo	1115/1703	

KAYNAKLAR

Kitaplar:

- Âşık Çelebi, **Meşâ'iru'ş-Şuarâ**, Haz. Filiz Kılıç, C. I-III, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.
- BIÇAKÇI İsmail, **Yunanistan'da Türk Mimari Eserleri**, İSAR Yayınları, İstanbul 2003.
- ÇELTİK Halil, **Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası**, Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara 2013.
- ERDEMİR Avni, **Musikişinas Divan Şairleri**, Türk Sanatı ve Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara 1999.
- Esrar Dede, **Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye**, Haz. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- Fatin Davut, **Divan**, Haz. Mehtap Erdoğan, Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.
- Güftî, **Teşrifatü'ş-Şu'arâ**, Haz. Kaşif Yılmaz, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Hayâlî, **Divan**, Haz. A. Nihat Tarlan, Akçağ Yayınları, Ankara 1992.
- Hüseyin Vassaf, **Sefine-i Evliya**, Haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz, C. I-V, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. Müjgan Cumhuri, C. I, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Ankara 1999.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. M. Kayahan Özgül, C. II, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Ankara 2000.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. Hidayet Özcan, C. III, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Ankara 2000.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Haz. İbrahim Baştuğ, C. IV, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. Ankara 2002.
- İPEKTEN Haluk – Mustafa İsen – Recep Toparlı – Naci Okçu – Turgut Karabey, **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.
- İSEN Mustafa, **Ötelerden Bir Ses**, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- İSEN Mustafa, **Latîfi Tezkiresi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1999.
- İSEN Mustafa – Haluk İpekten, **Basılı Divanlar Kataloğu**, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

- İsmail Belig, **Nuhbetü'l-Asâr li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr**, Haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- KARA Mustafa, **Niyâzî-i Mısrî**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2010.
- Latîfi, **Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ**, Haz. Rıdvan Canım, Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- M. Nail Tuman, **Tuhfe-i Nâilî**, Haz. Cemal Kurnaz – Mustafa Tatçı, C. I-II, Bizim Büro Yayınları, İstanbul 2001.
- Mecdi Mehmet Efendi, **Hadaiku's-Şakaik, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri**, Haz. Abdülkadir Özcan, C. I, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.
- Mehmet Süreyya, **Sicill-i Osmânî**, Haz. Nuri Akbayer, C. I-VI, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, Haz. A. Fikri Yavuz – İsmail Özen, C. I-III, Meral Yayınları, İstanbul 1972.
- Muallim Naci, **Osmanlı Şairleri**, Haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- Mustafa Safayî Efendi, **Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâidi'l-Eş'ar**, Haz. Pervin Çapan, Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- Nev'izâdeAtâî, **Hadaiku'l-Hakaik Fî Tekmileti'l-Şakail, Şakaik-ı Numaniye ve Zeyilleri**, Haz. Abdülkadir Özcan, C.II, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.
- Niyâzî-i Mısrî, **Divan**, Sağlam Kitabevi Yayayınları, İstanbul 1976.
- Osman Nevres, **Divan**, Haz. Bayram Ali Kaya, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Ramiz, **Adâb-ı Zurafâ**, Haz. Sadık Erdem, Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 1994.
- Rıza, **Tezkire**, Haz. Gencay Zavotçu, Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınları, İstanbul 2009.
- Sâlim, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Adnan İnce, Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- Sehî Bey, **Heşt Behişt**, Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.
- SEZEN, Tahir, **Osmanlı Yer Adları**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2006.
- Şeyhî Mehmet Efendi, **Vakayü'l-Fudalâ, Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri**, Haz. Abdülkadir Özcan, C. III, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

TATCI Mustafa, **Burc-i Belâda Bir Merd-i Hudâ Niyâzî-i Mısırî**, H Yayınları, İstanbul 2011.

TUĞLACI Pars, **Osmanlı Şehirleri**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1985.

Usûlî, **Divan**, Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

E-Kitaplar:

Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ**, Haz. Solmaz Süleyman, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Denizli 2009, C.I-II, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78461/ahdi---gulsen-i-suara.html>. (13.12.2012)

Âhî, **Divan**, Haz. Mustafa S.Kaçalın, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları , E-Kitap, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10590,ahidivanimustafakacalinpdf.pdf?0>. (05.12.2012)

Beyânî, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan Eyduran, C. I-II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Ankara 2008, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78462/beyani----tezkiretus-suara.html> (13.12.2012)

Edirneli Nazmî, **Mecma'u'n-Nezâir**, Haz. M. Fatih Köksal, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Ankara 2012, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10721,edirneli-nazmi-mecmaun-nezairpdf.pdf?0> (04.04.2014)

Esad Mehmed Efendi, **Bağçe-i Safâ Endüz**, Haz. Rıza Oğraş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Burdur 2001, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10734,bahcepdf.pdf?0> (13.12.2012)

Fatin Davut, **Hatimetü'l-Eş'âr**, Haz. Ömer Çiftçi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,E-Kitap, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10736,metinpdf.pdf?0> (13.12.2012)

Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan Eyduran, C. I, II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Ankara 2009, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10739,tsmetinbpdf.pdf?0> (13.12.2012)

Meşhûrî, **Divan**, Haz. Yaşar Aydemir - Halil Çeltik, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap, Ankara 2009, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10627,metinpdf.pdf?0> (05.12.2012)

Şefkatî-i Bağdadî, **Tezkire-i Şu'arâ**, Haz. Filiz Kılıç, C. I, II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-Kitap,

Maddeler:

- AĞIRAKÇA Ahmet, "Müneccimbaşı, Ahmed Dede", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, Cilt XXXII, ss. 4-6.
- ALGAR Hamit - KARA Mustafa, "Abdullah-ı İlâhî", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları Yayınları, 1988, Cilt I, ss. 110-112.
- AŞKAR Mustafa, "Niyâzî-i Mısırî", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007, Cilt XXXIII, ss. 166-169.
- BALTA Evaggelia, "Serez", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, Cilt XXXVI, ss. 556-558.
- COŞKUN Vildan, "Vasfı", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, Cilt XLII, ss. 534-535.
- "Dürrî Gümülceinevî", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, Haz. Ezel Erverdi - Mustafa Kutlu - İsmail Kara, Cilt II, Dergâh Yayınları, İstanbul 1980, s. 400.
- İSEN Mustafa, "Âhî, Benli Abdullah", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988, Cilt I, s. 527.
- KAYA Bayram Ali, "Usûlî", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, Cilt XLII, ss. 213-214.
- KİEL Machiel, "Dimetoka", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, Cilt IX, ss. 305-308.
- KİEL Machiel, "Eğriboz", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, Cilt X ss. 491-493.
- KİEL Machiel, "Gördüs", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994, Cilt XIV, ss. 154-156.
- KİEL Machiel, "Gümülceine", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996, Cilt XIV, ss. 268-279.
- KİEL Machiel, "İnebahtı", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000, Cilt XXII, ss. 285-287.
- KİEL Machiel, "Kavala", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002, Cilt XXV, ss. 60-62.
- KİEL Machiel, "Selanik", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, Cilt XXXVI, ss. 352-357.

- KİEL Machiel, "Tırhala", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012, Cilt XLI, ss. 114-116.
- KİEL Machiel, "Yanya", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, Cilt XLIII, ss. 317-321.
- KİEL Machiel, "Yenice-i Vardar", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, Cilt XLIII, ss. 445-448.
- KURNAZ Cemal, "Hayâlî Bey", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, Cilt XVII, ss. 5-7.
- ÖZKAN Halit, "Yusufefendizâde", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, Cilt XLIV, ss. 41-42.
- SARIKAVAK Kazım, "Yanyalı Esad Efendi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, Cilt XLIII, ss. 322-323.
- SERDAROĞLU Vildan, "Nevres, Osman", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007, Cilt XXXIII, ss. 57-58.
- ŞAHİN İlhan, "Semadirek", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009, Cilt XXXVI, ss. 458-459.
- ŞİMŞEK Selami, "Süleyman Fâik Efendi", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010, Cilt XXXVIII, ss. 85-86.
- TATCI Mustafa, "Hayretî", **TDV İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, Cilt XVII, ss. 61-62.

Makaleler ve Dergiler:

- BABACAN İsrail, "XIX. Asırda Sosyo-Kültürel ve Folklorik Özellikler Taşıyan Bir Kaside: Kasîde-i Garrâ-yı İnek", **Millî Folklor Dergisi**, Ankara 2003, Cilt 8, Sayı 58, ss. 133-149.
- BÜYÜKYILDIRIM Ayşe, "Usûlî Divanı'nda Tasavvufî Unsurlar", **Osmanlı Araştırmaları**, İstanbul 2005, Sayı 26, ss. 133-146.
- ÇAKIR Mümine, "Ahî'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi", **Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, Sivas 1998, Sayı 6, ss. 209-253.
- ÇELTİK Halil, "Rumeli Şairlerinde Abdallık Vurgusu", **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara 2013, Sayı 67, ss.50, <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/1388/1287>, (30.03.2015)
- ÇOLAK Murat - DÜZENLİ Mesut Bayram, "Hüseyin b. Ahmed Sirozî'nin Hayatı, Eserleri ve Câmiu'l-Envâr 'Alâ Tefsîri'l-İhlâs Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2014, Cilt 9, Sayı 9, ss.407-

436,http://www.turkishstudies.net/Makaleler/200071670_27%C3%87olakMurat-vd-edb_S-407-436.pdf, (25.08.2015)

DEMİRCİ Süleyman - OSEN Serdar,“Osmanlı Devletinin Balkanlardan Çekilme Sürecinde Mevlevîhânelerin Durumu: Yenişehir (Larissa) Mevlevîhânesi Örneği”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Isparta 2012,Sayı 26, ss. 1-6,http://sablon.sdu.edu.tr/dergi/sosbilder/dosyalar/26/26_01.pdf, (11.11.2015)

EKİNCİ Ramazan, “Osmanlı Kültür Merkezlerinden Vardar Yenicesi ve Tezkirelere Göre Vardar Yeniceli Şairler”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2012, Cilt 7, Sayı 4, ss. 1664-1679, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1665066167_EkinciRamazan_S-1663-1679.pdf, (21.08.2015)

GÖNEL Hüseyin, “Bir Zarif Âşık: Rusçuklu Zarîfî ve Divanı”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2013, Cilt 8, Sayı 1, ss. 1449-1483.

GÜLEÇ İsmail,“Türk Edebiyatında Cezîre-i Mesnevî Şerhleri” **Osmanlı Araştırmaları**, İstanbul 2004, Sayı 24, ss. 159-179,http://english.isam.org.tr/documents/_dosyalar/_pdfler/osmanli_arastirmalari_dergisi/osmanl%C4%B1_sy24/2004_24_GULECI.pdf, (05.09.2015)

GÜMÜŞ Nevin,“Abdurrahman Sâmi Paşa'ya Ait Mensur Bir Letâif-nâme”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Konya 2012, Sayı 31, ss. 21-32,<http://sutad.selcuk.edu.tr/sutad/article/view/557/546>, (28.10.2015)

İĞCİ Alpay - GÜLER Aydın,“Osmanlı İmparatorluğu XVII. Yüzyılında Rumelili Edebî Şahsiyetler”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2014, Cilt 9, Sayı 6, ss. 545-581,http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1287543671_36%C4%B0%C4%9FciAlpay-vd-edb-545-581.pdf, (09.09.2015)

KARA Mustafa, “Molla İlâhî'ye Dair”, **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, İstanbul 1988, Cilt 7, Sayı 8, ss. 365-390, http://english.isam.org.tr/documents/_dosyalar/_pdfler/osmanli_arastirmalari_dergisi/osmanl%C4%B1_sy7_8/1988_7-8_KARAM.pdf, (31.10.2014)

KILIÇ Filiz, “Giritli Divan Şairleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara 2004, Sayı 32.

KILIÇ Rüya, “Osmanlı Devleti'nde Gülşenî Tarikatı”, **OTAM Dergisi**, Ankara 2004, Sayı 15, ss. 209-226.

- ÖZCAN Nurgül, “Şuara Tezkirelerine Göre Selanikli Divan Şairleri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2013, Cilt 6, Sayı 26, ss. 415-427, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi26_pdf/ozcan_nurgul.pdf, (29.05.2014)
- ÖZTÜRK Ali, “Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairlerine Dair Bir İnceleme”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, 2005, Sayı 15, ss. 225-252, [http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20\(169\).pdf](http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20(169).pdf), (01.07.2014)
- SELÇUK Bahir - ELÇİ Fatih, “Sultan Abdülaziz'e Sunulmuş Bir Siyâsetnânem Çevirisi: Kavalalı Hüseyin Kazım'ın Risâle-i Secciyeye'si”, **Adıyaman Üni. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi**, Adıyaman 2013, Sayı 12, ss. 191-228, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adyusbd/article/view/5000041647/5000039175>, (22.10.2015)
- ŞİMŞEK Selami, “Doğu Akdeniz'de Tahrip Olan Bir Kültür Mirası: Girit'te Tarikatlar ve Tekkeler”, **Atatürk Üni. Türkiyat Araştırmaları Ens. Dergisi**, Erzurum, Sayı 32, ss. 215-244, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunitaed/article/view/1020001752/1020001751>, (09.08.2015)
- TOK Eda, “Adnî'nin Penceresinden Şems-i Tebrîzî”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2014, Cilt 7, Sayı 35, ss. 224-232, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi35_pdf/1dil_edebiyat/tok_ed_a.pdf, (21.02.2015)
- TULUM M. Emir, “Yenişehirli İzzet ve Divanı'na Dair”, **TURUK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi**, Bolu 2014, Cilt 2, Sayı 3, ss. 239-260, http://www.turukdergisi.com/Makaleler/514155828_17%20Emin%20Tulum%20239-260.pdf, (10.10.2015)
- TURAN Lokman, “Yenişehirli Avnî Bey'in Ateşgede Mesnevisi Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2008, Cilt 3, Sayı 4, ss. 866-903, http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/lokman_turan_yenisehirli_avni_atesgede_mesnevi.pdf, (13.09.2015)
- TURAN Lokman, “Yenişehirli Avnî Bey'in Mir'at-i Cünûnu”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2008, Cilt 3, Sayı 2, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/341933324_turanlokman.pdf, (13.09.2015)
- ÜNAL Mehmet - PEKTAŞ Mehmet, “Âgehî'nin Şütür Kasidesi”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Ankara 2013, Cilt 8, Sayı 1, ss. 2165-2177.
- YAZAR İlyas, “Dürrî'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History**

of Turkish or Turkic, 2007, Cilt 2, Sayı 4, ss. 770-789,
<http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi4/yazarilyas.pdf>,
(13.10.2012)

YILDIRIM Rıza,“Bektaşî-Alevî Geleneğine Göre Seyyid Ali Sultan”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, Ankara 2010, Sayı 53, ss. 59-88,<http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/viewFile/1124/1113>, (02.10.2012)

Tezler:

AŞKAR Mustafa Mehmed (1997), Niyâzî-i Mısırî el-Malatî, Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

BATĞI Özlem (2012), Numân Mâhir Divanı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

ÇINARCI M. Nuri (2007), Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in Tezkiretü's-Şu'arâsı ve Transkripsiyonlu Metni,Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep.

DARICIK Murat (2006), Nazîf Divanı (Transkripsiyonlu Çeviri ve Metin-İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.

GÜZEL Bilal (2012), Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa ve Nuhbetü'l-Âsâr Min Ferâidi'l-Eş'ar İsimli Şair Tezkiresi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

TURAN Lokman (1998), Yenişehirli Avnî Bey Divanı'nın Tahlili (Tenkitli Metin), Encümen-i Şu'arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş,Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) , Erzurum.

ZÜLFE Ömer(1998), Naşid Divanı (1749-1791), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Diğer Kaynaklar:

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=91934 (10.08.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=60762 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=401 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117455 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117453 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117462 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=117774 (03.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=69012 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=128309 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=168478 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=77157 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=106711 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=166061 (05.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=35266 (11.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=17323 (11.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=122832 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=122832 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=214690 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=218582 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=130780 (12.09.2015)

<https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=Ali+Resm%EE&submit=Ara> (12.09.2015)

<https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=Resm%EE+Baba&submit=Ara> (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=134853 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=139909 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=134508 (12.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=63533 (13.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=214745 (13.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=212157 (20.09.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=112299 (15.10.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=189273 (15.10.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=216208 (25.10.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=192628 (25.10.2015)

<http://88.255.225.19:8091/tarama.php> (02.11.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=676 (02.11.2015)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=118667 (04.11.2015)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=159637 (04.11.2015)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=11861 (04.11.2015)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=191518 (11.11.2015)

http://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=116156 (11.11.2015)

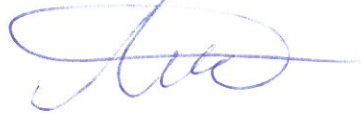
<https://www.yazmalar.gov.tr/tarama.php?cmd=search&genel=akoval%FD-zade&submit=Ara> (14.11.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=154392 (14.11.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=83220 (14.11.2015)

https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=49951 (14.11.2015)

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Amet MOLLA MEMET		
Doğum Yeri ve Yılı	Gümülcine (Komotini) / Yunanistan		05.02.1989
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Yunanca İyi Derece		
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	2003	2006	Gümülcine Medrese-i Hayriyesi
Lisans	2008	2012	Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans	2012	2016	Uludağ Üniversitesi
Doktora			
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama - Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.			
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar	BAMER (Balkan Araştırmaları Merkezi)		
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:			
Diğer:			
İletişim (e-posta):	ahmetmollamehmet@gmail.com		
	Tarih	05.01.2016	
	İmza		
	Adı Soyadı	Amet MOLLA MEMET	